

ספר לקוטי מוהר"ן

לרפני אור האורות נחל נובע מקור חכמה
רפני נחמן מברסלב זיע"א

◆ עם פריש עוטה אור ◆

תנינא תורה ב' - התורה הזמנית

ביאור משולב ותמציתי השווה לכל נפש
על פי ביאוריו של מוהרנ"ת ב'לקוטי הלכות'
וגדולי אנשי שלומנו, ה'פרפראות לחכמה'
'ביאור הלכותים', 'מי הנחל' ו'באיבי הנחל' ועוד

נערך ע"י אליהו עטייה יצ"ו
בן אאמו"ר הרב הגאון ר' מרדכי שליט"א

מחבר ספר ויאמר אליהו, ספר המדות המבואר
ועשירות דקדושה בפרשה ועוד

פה ירושלים עיה"ק תובב"א
תמוז תשפ"ד לפ"ק

מהדורה רביעית עם הוספות רבות ותקונים.

ראה זה חדש: ציוני הדפים לרפומי צורת הדף,
וחלוקת הימים כפי ספר 'כל כתבי רבינו'

יד"ל ע"י

ארגון "תמימי דרך" שע"י ע"ר נחלת חן

התודה וחברכה להרה"ח ר' אליהו עטייה שליט"א
על נתינתו האדיבה לפירושו עוטה אור על ליקו"מ לזיכוי הרבים

לע"נ

הרה"ח ר' אלעזר ב"ר שלמה יהודה ז"ל
נלב"ע ל' כסלו תשמ"ה

ומרת איטא בת ר' דוב בעריש ע"ה
נלב"ע ז' טבת תש"ע

ולהצלחת וישועת

הרה"ח ר' נתן יעקב בנימין בן איטא הי"ו וויצהנדלר
ובני בית בכל מילי דמיטב

"אֲשֶׁר־יִזְכְּרוּ לִתּוֹ מַעֲוֹת לְצַדִּיקָה נִזְרָאָה, כִּזְאֵת לְהַדְפִּים סְפָרִים קְדוֹשִׁים לְשֵׁם
שָׁמַיִם, שְׁעָרֵי יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ שְׁפַע טוֹבָה, וּבְרָכָה, וְכֹל טוֹב לְבֵית יִשְׂרָאֵל" (קידושין ג)

קח לך זכות בפעולות ארגון תמימי דרך להפצת התורה התורה הזמנית

אם ברצונך ליטול חלק בפעולות המבורכות של ארגון "תמימי דרך" בכל צורה שהיא

הן בגוף והן בממוץ, פנה עוד היום ל - 0527148323

תורה ב

א. ימי חנכה הם ימי הודאה, כמו שכתוב יקבעו שמונת ימי חנכה אלו להודות ולהלל וכו'. וימי הודאה, זה בחינת 'שעשוע עולם הבא', כי זה עקר שעשוע עולם הבא – להודות ולהלל

(א"ח) (א"ח) (א"ח)

עוטה אור

יבאר שבימי חנוכה ישנה בחינת הודאה מיוחדת השייכת ל'שעשוע עולם הבא'.

א. ימי חנכה הם ימי הודאה¹ על שנצחו החשמונאים את היונים, ועל נס פך השמן שהיה בו כדי יום אחד ודלק שמונה ימים, כמו שכתוב: **יקבעו שמונת ימי חנכה אלו להודות ולהלל וכו'**, ומאיר בימים אלו בחינת 'השורש של ההודאה וההלל'², ומכח ימים אלו, ממשיכים את דרך התורה וההודאה בעולם³.

מקורות ועיונים

בכל ית שבא על איזה מקום שהיה שם מכבר קודם שנסע לשם, היה אומר שראוי לשבח להשם יתברך על שחזר רבינו מלעמברג (לבו), ששם שהה בחנוכה ושבעות תקס"ח, שלא נאמרו בהם תורות (ימי מוהר"ן ח"א אות כ"ו). בשיח שרפי קודש (ח"ב אות רפ"ב), איתא: יש אומרים, שבעת אמירת תורה זו, היה אז אבי רבנו רבי שמחה, אצלו, ושם בתורה הזכיר רבנו מענין 'שמחה', ומענין בן, ומענין הפתוב "זה ינחמניו ממעשניו וכו', עכ"ל.

עוד איתא שם (אות קכ"ד), וז"ל: בשבת חנכה תקס"ט שהיה סמוך לביאתו מלעמברג, כי בקיץ תקס"ח העבר בא מלעמברג לביתו. ואז באותו החנכה אמר התורה המתחלת: "ימי חנכה הם ימי הודאה". ואז צוה לומר על השלחן "שיר המעלות לדרך לולי ה' שהיה לנו" (תהלים קכ"ד). וזמרו לפניו זה המזמור בליל שבת כמה פעמים אין מספר. ונגם פעם אחת בהיותו יושב במעדוועדווקע היה מזמר גם בן המזמור "לולי ה' כמה פעמים]. ואחר כך הפך פניו אל העולם, ואמר: עדין אין אתם נחשבים מאנשים שלי. כי יהיה עת, שכל העולם בלו יעמדו עלי ויחלוקו בלם עלי, ואז מי שיתחזק ויהיה נשאר אצלי, זה יהיה נחשב מהאנשים שלי באמת. ואין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, כי רבים קמו עליו ועלינו, ולולי ה' שהיה לנו" וכו'.

4. בנוסח 'על הניסים' ובגמ' שבת (דף כא:).

5. חנוכה ופורים הם כנגד ספירות נצח והוד, ובפרטות, חנוכה הוא כנגד ספירת ההוד, שמשם מגיע שורש ההודאה.

6. כן ביאר בלקוטי הלכות (יורה דעה כלאי בהמה ד, ד), וז"ל: בימי חנכה הקדושים על ידי תוקף הנסים והנפלאות והנוראות שעשה ה' יתברך עמנו בימים ההם בזמן הזה, על ידי זה אנו ממשיכין הדרך הזה של תורה הודאה בעולם, דהיינו לעסוק תמיד להודות ולהלל לה' יתברך על כל הנסים והנפלאות שעשה

1. תורה זו נאמרה בנר רביעי של חנוכה, שבת פרשת מקץ יום כ"ח כסליו תקס"ט, בכרסלב. ונאמרה אחרי שחזר רבינו מלעמברג (לבו), ששם שהה בחנוכה ושבעות תקס"ח, שלא נאמרו בהם תורות (ימי מוהר"ן ח"א אות כ"ו). בשיח שרפי קודש (ח"ב אות רפ"ב), איתא: יש אומרים, שבעת אמירת תורה זו, היה אז אבי רבנו רבי שמחה, אצלו, ושם בתורה הזכיר רבנו מענין 'שמחה', ומענין בן, ומענין הפתוב "זה ינחמניו ממעשניו וכו', עכ"ל.

2. רבינו פותח ואומר ימי חנוכה הם ימי הודאה, ולא רק חנוכה הם ימי הודאה. ונראה שרוצה להרגיש בחינת 'ימי הראשונה, כמה עניינים התלויים בימים המבוארים בהמשך, כגון 'השונה הלכות בכל יום' (יום דייקא), וכן על הפסוק "ואותי יום יום ידרושון", ויהי מקץ שנתים ימים", 'בר בי רב דחד יומא'.

3. כתב בחיי מוהר"ן (אות ע"ט), וז"ל: התורה ימי חנכה הם ימי הודאה בחינת תודה וכו', זאת התורה אמר בשבת חנכה. ובאותה שנה בא מלעמברג, ולפי ענייני דעתי המשיך בזה בחינת תקון 'קרוב תודה' שהיה צריך להביא על שחזר משם בשלום לביתו. כי זה ישועה גדולה ונפלאה מאד לנו ולכל ישראל. כי אם היה נשאר (ונפטר) שם בלעמברג, אפשר האור היה מסתלק לגמרי חס ושלום, ולא היינו שומעין כל הנוראות שהיה מגלה לנו אחר כך, בתורותיו ושיחותיו שאמר אחר כך. בפרט המעשיות, שעקר המעשיות הגדולות גלה לנו אחר כך, בפרט המעשה של ה' שבעה בעטלירס". ובנדאי ראוי להביא קרבן תודה על ישועה כזאת. גם כמה פעמים אחר שבא מלעמברג, שמענו ממנו ז"ל שנתן שבח והודיה גדולה להשם יתברך על שחזר משם. ובעת השייל,

לְשֹׁמוֹ הַגְּדוֹל יִתְבַּרְךָ וְלַחֲכִיר אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ, שְׁעַל יְדֵי זֶה סְמוּכִים וְקָרוּבִים אֱלֹוֵי יִתְבַּרְךָ. כִּי כָּל מַה שְׂיִדְעִין וּמִכִּירִין אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ בְּיוֹתֵר – סְמוּכִים אֱלֹוֵי בְּיוֹתֵר. כִּי שְׂאָר כָּל הַדְּבָרִים יִתְבַּטְּלוּ לְעֵתִיד בְּלָם, בְּבַחֲיַנַּת 'כָּל הַקְּרִבְנוֹת בְּטָלוּ, חוּץ מִקְרִבֵּן תּוֹדָה' (מִדְּשׁ וַיִּקְרָא רַבִּי, צוֹ פֶּרֶשֶׁה ט, ו. אִמּוֹר פֶּרֶשֶׁה כו, יב, ע"ן ש"ס) שְׂלֹא יִשְׂאָר לְעֵתִיהּ, רַק בְּחִינַת תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, לְהוֹדוֹת וְלַחֲלֹל וְלִדְעַת אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ, כְּמוֹ שְׂבִתוּב (ישעיה יא, ט) "כִּי מִלְּאָה הָאָרֶץ דַּעַח אֵת ה' כִּמּוֹם לַיָּם מְכַסִּים", שְׂזַח כָּל שְׁעִשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא:

עוֹטָה אוֹר

יְיִמִּי הוֹדָאָה, זֶה בְּחִינַת 'שְׁעִשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא'⁸ שְׁעַל יְדֵי הוֹדָאָה בִּימֵי חֲנוּכָה⁹ יִכּוֹל לִזְכוֹת ל'תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הַבָּא' כְּכֵר בַּעֲלוֹם הַזֶּה, כִּי זֶה עִקַּר שְׁעִשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא – לְהוֹדוֹת וְלַחֲלֹל לְשֹׁמוֹ הַגְּדוֹל יִתְבַּרְךָ וְלַחֲכִיר אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ¹⁰ – דְּהֵינּוּ כְּכֵל שְׂזוּכִים לַחֲכִיר אֵת ה' ית' יוֹתֵר, כִּךְ יִכּוֹלִים לְהוֹדוֹת וְלַחֲלֹל לְשֹׁמוֹ יוֹתֵר¹¹, וְעַל יְדֵי שְׂמוּדִים לְשֹׁמוֹ, שׂוֹב זֹכִים לַחֲכִירוֹ יוֹתֵר¹², וּבְכָל פַּעַם זֹהִי הַכְּרָה וְהוֹדָאָה חֲדָשָׁה – וְלִכֵּן זֹהִי בְּחִינַת 'שְׁעִשׂוּעַ'¹³, שְׁעַל יְדֵי זֶה (הַהוֹדָאָה וְהַחֲלֹל) סְמוּכִים וְקָרוּבִים אֱלֹוֵי יִתְבַּרְךָ, כִּי כָּל מַה שְׂיִדְעִין וּמִכִּירִין אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ בְּיוֹתֵר (כְּתוּצָאָה מִהוֹדָאָה), סְמוּכִין אֱלֹוֵי בְּיוֹתֵר¹⁴. וְהַכְּרָה וְהוֹדָאָה אֵלוֹ שְׂיִיכּוֹת דּוּקָא ל'יְיִמֵי חֲנוּכָה', שְׁעַל יְדֵי הַדְּלֶקֶת הַנְּרוֹת זֹכִים לְבְּחִינַת 'אוֹר הַגְּנוּז'¹⁵ שְׁעִיקַר מֵהוֹתוֹ הוּא, שְׁעַל יְדֵי זֹכִים לַחֲכִיר יוֹתֵר אֵת ה' ית', וּמִמִּילָא אִפְשֵׁר לְהוֹדוֹת וְלַחֲלֹל, וְלִכֵּן דּוּקָא יְיִמֵי חֲנוּכָה הֵם 'יְיִמֵי הוֹדָאָה' בְּבַחֲיַנַּת 'שְׁעִשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא'.

כִּי שְׂאָר כָּל הַדְּבָרִים שְׂאִינִם הוֹדָאָה וְחֲלֹל יִתְבַּטְּלוּ לְעֵתִיד בְּלָם¹⁶, בְּבַחֲיַנַּת מֵאִמֵּר חו"ל בְּמִדְרַשׁ (וַיִּקְרָא רַבִּי [צו] ט, ז) 'לְעֵתִיד לְבוֹא כָּל הַקְּרִבְנוֹת בְּטָלוּ, חוּץ מִקְרִבֵּן תּוֹדָה, וְכֵל הַתְּפִלוֹת בְּטָלוֹת, אוֹלָם ה' הוֹדָאָה' אֵינָה בְּטָלוֹה¹⁷, הֵינּוּ שְׂלֹא יִשְׂאָר לְעֵתִיד, רַק בְּחִינַת 'תּוֹדָה' וְהוֹדָאָה, לְהוֹדוֹת וְלַחֲלֹל וְלִדְעַת אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ ע"י שְׂמוּדִים וּמִהַלְלִים יוֹדְעִים אוֹתוֹ, וְאוֹ אִפְשֵׁר לְהוֹדוֹת וְלַחֲלֹל עוֹד, כְּמוֹ שְׂבִתוּב עַל הַעֲתִיד (ישעיה יא, ט) "כִּי מִלְּאָה הָאָרֶץ דַּעַח אֵת ה' כִּמּוֹם לַיָּם מְכַסִּים"¹⁸, שְׂזַח כָּל שְׁעִשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא – הַכְּרַת וְיִדְעַת הַקְּב"ה וְכִנ"ל.

מִקּוֹרוֹת וְעִיּוּנִים

בְּכָל מְקַבְּלֵי הַתּוֹרָה וְהַבְּדִילוֹ מִן הַתּוֹעִים בְּדַרְכֵי הַמְּחַקְרִים וְהַפִּילוֹסוֹפִים וְכו'.

7. גַּם כֵּן הַהֲדָגָשָׁה 'יְיִמֵי הוֹדָאָה' הֵם שְׁעִשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא, כִּי בְּאִמַּת סַתֵּם הוֹדָאָה שְׂיִיכּוֹת בְּעִיקַר כְּשִׂמוּדָה עַל דְּבַר שְׂהִיָּה חֲסַר וְנִתְמַלָּא, וְעִינֵן זֶה הוּא לֹא שְׁעִשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא (וְכַדְלֵהוּן), אוֹלָם מֵהוֹת 'יְיִמֵי הוֹדָאָה' שְׂהִימִים הָאֵלוֹ מְסוּגָלִים לְעִינֵן 'הוֹדָאָה' אִפִּילוֹ בְּלִי יְצִיאָה מִצָּרָה, אֵלֹא הוֹדָאָה עַל כָּל הַטּוֹב, זֶה שְׂיִיךְ לְעוֹלָם הַבָּא, הֵינּוּ שְׂמֵאִיר אוֹר הָאִמַּת שֶׁל עוֹלָם הַבָּא בַּעֲלוֹם הַזֶּה בְּשִׂמוּנַת יְיִמֵי חֲנוּכָה.

8. מוֹשֵׁג זֶה 'שְׁעִשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא' חִידְשׁוֹ רַבִּינוּ, וְהוֹזִכִירוֹ גַּם לְעֵיל (קָמָא, תּוֹרָה קְצָ"א), וְז"ל: כִּי עִיקַר הַרְגֵּשָׁת תַּעֲנוּג וְשְׁעִשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא וְכֵל הַשְׂ"י עוֹלָמוֹת הַכֵּל הוּא בְּלִב, עַכ"ל. וְבוֹוֹהַר לְךָ לְךָ (ח"א דף פב:) וּבְבִשְׁלַח (ח"ב דף מד.) וְעוֹד, מְדַבֵּר עַל שְׁעִשׂוּעַ שֶׁל הַקְּב"ה עִם הַצְּדִיקִים בְּגֵן עֵדֵן בְּחִצּוֹת לֵילָה. גַּם

עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ מִיְמֵת עוֹלָם עַד הַנְּהָ – בְּכָל לֵיאוֹת וּבְכָרְטִיאוֹת. וְלִזְכוֹר הֵיטֵב וְלִבְלִי לְשַׁכַּח כָּל הַטּוֹבוֹת הַנּוֹרָאוֹת שְׂגוּמָל עִמָּנוּ בְּכָל עַת וְעַת, עַכ"ל. וְכִיֵּאֵר שֶׁם שְׂבִאֵמַת עִינֵן זֶה הוּא קֶשֶׁה מְאוֹד, וְז"ל: כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה מְלֵא צְרוֹת וְיִסּוּרִים וְיִגּוֹנוֹת וְכו', וּמְעוֹצֵם הַצְּרוֹת וְהַיְסוּרִין וְהַמְּנִיעוֹת שְׂבָזָה הָעוֹלָם, קֶשֶׁה וְכִבֵּד עַל הָאָדָם לְהַתְקַרֵּב לְעִבּוֹדָתוֹ יִתְבַּרְךָ וְאַפְלוֹ לְהַתְפַּלֵּל וְלְהַתְחַנֵּן וּלְפָרֵשׁ צַעֲרוֹ לְפָנֵי ה' יִתְבַּרְךָ גַּם כֵּן קֶשֶׁה מְאֹד מִחֲמַת רַבּוּי הַמְּנִיעוֹת וְהַיְסוּרִים שְׂאוּטְמִין אֵת לְבוֹ, עַד שְׂאִינּוֹ יִכּוֹל לְפַתַּח אֵת פִּיו וְלֹא לְהַתְקַרֵּב לְשׂוֹם עִבּוֹדָה תְּמָה, כְּאֲשֶׁר יוֹדַע כָּל אֶחָד וְאֶחָד הַכְּבִדוֹת שְׂיִשׁ עֲלֵיו בְּכָל פַּעַם וּפַעַם בְּכָל יוֹם יוֹם וְכו'. וְעַל כֵּן עֲצָה גְּדוֹלָה לְזַה, שְׂבָכָל פַּעַם יְזַכֵּיר אֵת עִצְמוֹ אֵת כָּל הַטּוֹבוֹת הָאִמַּתִּיּוֹת וְהַנְּצַחִיּוֹת שְׁעִשָּׂה ה' יִתְבַּרְךָ עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָרְטִיאוֹת, וְהַעֲקָר מֵה שְׂנֵזָקָה לְהִיֹּת מְזַרַע יִשְׂרָאֵל

מקורות ועיונים

(ישעיה יא, ט) "פִּי מְלֹאָה הָאֲרָץ דְּעָה", וּמְחַמַּת הַדְּעַת לֹא יִחְסַר כָּל טוֹב, וְיִהְיֶה כְּלוֹ טוֹב, עַכ"ל. ומבואר, שככל שזוכים לדעת את ה' יותר, כך נכללים בו ית' יותר, כמבואר בהמשך התורה שם, וז"ל: וְעַקֵּר הַפְּלִיית שִׁיחָהּ נִכְלָל בְּאֶחָד, הוּא עַל יְדֵי הַדְּעַת אוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַחֶכֶם 'אֱלוֹ יְדַעְתִּיו - הִיִּיתִיו', פִּי עַקֵּר הָאֲדָם הוּא הַשֶּׁכֶל, וְעַל כֵּן בְּמָקוֹם שֶׁחֻשָּׁב הַשֶּׁכֶל, שֶׁם כָּל הָאָדָם, וְכִשְׂיֻדְעוֹ וּמִשְׁיָגוֹ בִּידְעַת הַשֶּׁם יִתְבַּרֵּךְ, הוּא שֶׁם מִמֶּשׁ, וְכָל מֶה שִׂיֻדְעוֹ יוֹתֵר, הוּא נִכְלָל יוֹתֵר בְּהַשְׁוֹרָשׁ, דְּהִינּוּ בוֹ יִתְבַּרֵּךְ.

15. וכמו שביאר סוד זה בבני יששכר מאמר חודש כסליו (מאמר ב' אות ח') בשם הרוקח, וז"ל: והנך רואה ידידי דברי עיר וקדיש (הרוקח) שכל דבריו דברי קבלה מפי אליהו ז"ל, שאמר שהארת המצוה נר חנוכה הוא מהארת אור הגנוז, וכיון שנקבע לדורות ברוח הקודש, הוא מפני שידעו שבכל שנה יתגלה האור ההוא, עכ"ל. והביא זאת שם גם מהמהר"ל וגם מר' פינחס מקאריץ (ראה שם באות י"ב).

16. כגון תפילות על בקשת צרכיו (ע' הערה הבאה), והצלה מהצער, וכן תשובה על חטא, כל זה יתבטל לעתיד לבוא כשלא יהיה צער וחטאים.

17. לשון המדרש שם: לעתיד לבוא כל הקרבנות בטלין, וקרבן תודה אינו בטל. כל התפילות בטלות, ההודאה אינה בטלה. ההוא דכתיב (ירמיה לג, יא) "קוֹל שִׁשׁוֹן וְקוֹל שְׁמִחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל פְּלֵה קוֹל אֲמָרִים הוֹדוּ אֶת ה' צְבָאוֹת פִּי טוֹב" - זו 'הודאה', ו"מְבַאֵים תּוֹדָה בֵּית ה'" זה 'קרבן תודה'. וכן דוד אומר (תהלים נו, יג) "עֲלֵי אֲלֹהִים נְדַרְיָךְ אֲשַׁלֵּם תּוֹדַת לְךָ", תודה אין כתיב כאן אלא "תודת" - ה'הודאה' ו'קרבן תודה', ע"כ. וכן הוא במדרש גם בפרשת אמור (כו, יב).

18. לעיל (קמא, תורה ל"ג אות ה') ביאר רבינו וז"ל: וְלְעֵתִיד לְבֹא שִׁיתְגַּלֶּה אוֹרֵיָא דְעֵתִיקָא סְתִימָאָה, וְאִזּוּ יִתְקַיֵּם מְאָמַר חֲכָמֵינוּ, וְזָרוּנָם לְבִרְכָה (תענית לא). עֵתִידִים צְדִיקִים לְהִרְאוֹת (על הקב"ה) בְּאֶצְבָּע, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב (ישעיה כה, ט) "זֶה ה' קוֹיֵנוּ לוֹ". פִּי אִזּוּ יִפְשׁוּט הַקְּב"ה אֶת לְבוּשָׁיו, "וְיִמְלֵא הָאֲרָץ דְּעָה אֶת ה' פְּמִים לְיָם מְכֻסִּים" - וְיִתְגַּלֶּה הָאֲהָבָה שֶׁהִיא בְּדַעַת, שֶׁהִיא פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה, הִינּוּ אֲלֵקוּתוֹ הַשּׁוֹכֵן בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה וְהַמְדוּת.

התורה נקראת שעשועים של הקב"ה, ע' בגמ' בשבת (דף פט.), וראה בזוהר ויקהל (ח"ב דף ריז.).

9. כי בחינה זו שייכת יותר לחנוכה, שכן בחנוכה היתה המלחמה על התורה וקדושת ישראל, שעניינים אלו שייכים יותר לעולם הבא, משא"כ ימי הפורים, שגם בהם אנחנו אומרים על הנסים ומודים לה' ית', אולם אין הם נקראים 'ימי הודאה' בבחינת 'שעשוע עולם הבא', כי בפורים הגזירה היתה על הגופות להשמיד להרוג ולאבד, ווהוא ענייני העולם הזה.

10. כתב הרמב"ם בהלכות תשובה (ח, ט), וז"ל: אמרו חכמים הראשונים (ברכות יז.) העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתייה ולא תשמיש, אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהן ונהנין מזיו השכינה וכו', 'עטרותיהן בראשיהן' - כלומר 'דעת', שידעו שבגללה זכו לחיי העולם הבא. מצויה עמהן - והיא העטרה שלהן וכו'. 'נהנין מזיו שכינה', שידעו ומשיגין מאמיתת הקב"ה מה שאינם יודעים והם בגוף האפל השפל, עכ"ל.

11. פ"י, ההודיה המבוארת בתורה דידן, אינה הודאה על יציאה מצער וסכנה, כי זו הודיה השייכת לעולם הזה. אולם ההודיה השייכת לעולם הבא שכולו טוב בלא שום צער, היא הודאה על טוב התענוגים והשעשועים הגדולים שמשגיגים על ידי שזוכים להכיר את ה' ית'. ולקמן נבאר, שהודיה זו שייכת לחנוכה, כי בחנוכה ג"כ זוכים לבחינה זו, על ידי אור הגנוז שמאיר לנו על ידי 'נרות חנוכה'.

12. ולכן רבינו כתב את הסדר כך, שקודם מודים ואח"כ מכירים, כי אף ששעשוע העולם הבא הוא הדעת הגדולה שזוכים להכיר את ה' ית', מ"מ צריך גם שם לעשות איזו עבודה של הודיה, ואז זוכים להכיר את ה' יותר, וכשמכירים יותר, אפשר להודות יותר ממה שהודינו עליו מקודם לכן.

13. כי הנה 'תענוג תמידי אינו תענוג', ולכן צריך שהתענוג יתחדש, וההכרה בידעת ה' היא תענוג גדול מאוד, וכל פעם זוכים לעלות למדרגה גבוהה יותר בהכרת ה' ית', ולכן הוא תענוג חדש. ועל זה מודים כל פעם מחדש.

14. דהנה לעיל (קמא, תורה כ"א אות י"א), מובא מאמר החכם (דרשות הר"ן דרוש רביעי), וז"ל: 'אֱלוֹ יְדַעְתִּיו - הִיִּיתִיו', וְעַקֵּר הַיְדִיעָה יִהְיֶה לְעֵתִיד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב

ב ובחינת תורה, שהוא שעשוע עולם הבא, זה בחינת הלכות, פי ההלכות שזוכין ללמוד, כפרט מי שזוכה לחדש בהם, זה בחינת שעשוע עולם הבא, בבחינת (נדה עג) 'כל השונה הלכות בכל יום, מביטח לו שהוא בן העולם הבא'. פי בשנתחדש הלכה, נתחדש שכל וידיעה, וחדעת הוא עקר שעשוע עולם הבא כנ"ל.

וזה בחינת (ברכות נד) 'ארבעה צריכין להודות, דחינו תורה', שהם מפרשין במזמור ק"ו, שפנים בסופם (שם, מג) 'מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי ה', 'חסדי ה' – זה בחינת הלכות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כתובות צו) 'כל המונע תלמידו מלשמשו, כאלו מונע ממנו חסד, שנקאמר (איוב ה, יד) 'למס מרעהו חסד'. ושמוש חכמים – זה בחינת הלכות, שהם בחינת (ישעיה נה, א) 'חסדי דוד' – שהלכה כמותו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין עג) 'וח' עמו' –

עוטה אור

לאחר שביאר שעיקר 'שעשוע עולם הבא' הוא לדעת ולהכיר אותו ית' על ידי הודאה, ושגם בעולם הזה אפשר לזכות לזה ב'מי ההודאה' של חנוכה. יבאר עתה, שצריך בשביל זה גם ללמוד הלכות, כי צריך 'תודה' והלכה, כי שתיהן בחינה אחת.

ב. ובחינת תורה, שהוא שעשוע עולם הבא, זה בחינת הלכות' – 'פסק ההלכה'¹⁹, שהן הסוף והמסקנה של לימוד התורה, בחינת העולם הבא שהוא בסוף העולם הזה²⁰, פי ההלכות שזוכין ללמוד, כפרט מי שזוכה לחדש בהם טעם וביאור חדש²¹ שהוא שכל וידיעה חדשה, זה בחינת 'שעשוע עולם הבא'²² שזוכים לו גם בעולם הזה²³, בבחינת מאמר חז"ל (נדה עג): 'כל השונה הלכות בכל יום, מביטח לו שהוא בן העולם הבא' – ועל כרחך מטעם שלימוד ההלכות הוא בחינה של 'שעשוע עולם הבא' כבר כאן בעולם הזה²⁵, פי בשנתחדש הלכה²⁶, נתחדש שכל וידיעה²⁷, וחדעת הגורם להכיר ולדעת את הבורא – הוא עקר שעשוע עולם הבא כנ"ל.

וזה שנתבאר שגם 'הלכה' היא כמו 'תודה' ויש בה 'שעשוע עולם הבא', זהו בחינת מאמר חז"ל (ברכות נד): 'ארבעה צריכין להודות, דחינו להביא קרבן תורה'²⁸ ולהודות לה; והם: יורדי הים, הולכי מדבריות, חולה שנתרפא והחבוש שיצא מבית האסורים, שהם מפרשין במזמור ק"ו²⁹, שפנים בסופם (בפסוק א): 'מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי ה', 'חסדי ה' – זה בחינת הלכות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כתובות צו): 'כל המונע תלמידו מלשמשו, כאלו מונע ממנו חסד, שנקאמר (איוב ה, יד): 'למס מרעהו חסד', שהממים (מונע) את עצמו מרעהו (שאינו רוצה שישמשו תלמידו), ממם (מונע) ממנו עשיית חסדים (רש"י). הרי ש'שימוש חכמים' הוא עשיית 'חסד', וגם שמוש חכמים זה בחינת לימוד הלכות³⁰ מרבו, שהם בחינת חסדים כמו שכתוב (ישעיה נה, א): 'חסדי דוד'³¹, ו'דוד' הוא בחינת הלכה, כי מצינו שהלכה כמותו שהיתה לו סייעתא דשמיא לפסוק כהלכה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין עג) בדרשת הפסוק (שמואל א' יח, יד) על דוד: 'וח' עמו' – שהלכה כמותו. נמצא

מקורות ועיונים

וגו' - דא משנה, ע"כ. וכל זה מחמת הקליפות הסובבות את הקדושה, שצריך לשברם על ידי 'עמל התורה'. וכל זה לא שייך לעולם הבא, ולכן דוקא 'הלכות פסוקות' שהם התענוג שיש בסוף הלימוד שזוכים להסיק שמעתתא אליבא דהלכתא' זה בחינת 'שעשוע עולם הבא' כבר כאן בעולם הזה.

19. כל בחינת הקושיות וליבון ההלכה, הוא מחמת הקליפות הסובבות לפרי כמבואר בזוהר בראשית (ח"א דף כז,.) וז"ל: אָמְרו מְאִרֵי מִתְנִיִין: (שמות א, יד) 'וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיִּיהֶם בְּעִבּוּדָה קָשָׁה' - 'בְּקוֹשְׁיָא'. 'בחומר' - בקל וחומר. 'ובלבנים' - בלבון הלכתא. 'ובכל עבודה פשוטה' - דא פרייתא. 'את כל עבודתם'

מקורות ועיונים

גם אם לא זוכה לחדש בהם ורק לומד הלכות שכבר כתבו אותם הפוסקים, הם ג"כ בחינת 'שכל וידיעה חדשה', כי אצל זה הלומד הוא 'שכל וידיעה חדשה'.
 28. בא לאפוקי שלא תפרש שצריכים להודות (מלשון ידוי) על חטאיהם, מחמת שראו שהיו באיזה סכנה גדולה וכו'.
 29. כמבואר בגמ' בברכות (דף נד:), וזה פרטן לפי סדר הפסוקים: (א) הולכי מדברות דכתיב (תהלים קז, ד) 'תעו במדבר בישיומון דרך עיר מושב לא מצאו'. (ב) אסירים שהשתחררו דכתיב (שם, י) 'ישבי חשף וצלמות אסירי עני וברזל'. (ג) חולה שנתרפא דכתיב (שם, יח) 'כל אכל תתעב נפשם ויגיעו עד שערי מות'. (ד). יורדי הים דכתיב (שם, כג) 'יורדי הים באניות עשי מלאכה במים רבים'. ועל כולם נאמר ד' פעמים במזמור הזה 'יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם'.
 30. כי על ידי שהאדם משמש תלמיד חכם, הוא לומד ממנו הלכות, וכמו שאמרו בגמ' בברכות (דף ז:): 'גדולה שמושה של תורה יותר מלימודה', ופירש המהרש"א וז"ל: גדולה שמושה שרואה ברבו הלכה למעשה, ע"כ. עוד אמרו בגמ' שם (דף מז:), אחרים אומרים אפילו קרא ושנה ולא שימש תלמידי חכמים - הרי זה עם הארץ. ופירש"י: שלא שמש תלמידי חכמים - הוא הגמרא התלויה בסברא, שהיו נותנים לדברי משנה טעם והיו מתאספים יחד ועוסקים בכך, והיא דוגמת הגמרא סדרו האמוראים.
 31. כתב בלקוטי הלכות (סעודה ה, לב), וז"ל: דוד עסק כל ימיו בתורה, בבחינת 'תורת חסד' שהוא בחינת 'חסדי דוד הנאמנים', כי דוד היה 'מסיק שמעתא אלבא דהלכתא' כמו שכתוב 'ויה' עמו' שהלכה כמותו. כי זה עקר בחינת 'מסיק שמעתא אלבא דהלכתא', שז"כ על ידי עסק התורה לעורר שרשי נשמות ישראל שבתורה עד שמגיע הארה על כל אחד מישראל להחזירו למוטב להורות לו דרך והלכה אף יזכה לצאת מהרע שלו ולהתקרב לה' ותברך, שזהו עקר שלמות פסק ההלכה, כי לא המדרש הוא העקר אלא המעשה. ועל שם זה נקראים 'הלכות' לשון 'הליכה' וכו' (אל תקרי הליכות אלא הלכות). הנינו שעל ידי ההלכות יזכה לילך בדרך ה' ולשוב אליו ותברך שזהו עקר שלמות עסק התורה שז"כ על ידי הלמוד לשמור ולעשות ולקיים כמו שאנו מתפללים בכל יום,

20. כן ביאר רבינו בעצמו לקמן בסוף התורה, וז"ל: וזה (בראשית מא, א): 'ויהי מקץ שנתים ימים', "מקץ" - הינו סוף, בחינת 'הלכות', שהם שעשו עולם הבא, שהוא בסוף (לאחר העולם הזה).
 21. אבל אין הכוונה להמציא דינים חדשים, כמבואר בחיי מוהר"ן (אות קצ"ד), וז"ל: בעניני התורה הקדושה שמעתי מפיו הקדוש, שאינו מסכים על אלו הלומדים והגדולים שרוצים דיקא להמציא חדשות, כגון איזה דין חדש או איזה הנהגה חדשה, וכונתם אינה על האמת לאמתו, רק להמציא חדשות. ואמר, שהיא תאנה אצל הגדולים להמציא חדשות דיקא, ולא היה דעתו מסכים על זה כלל, כי אין אנו צריכין להמציא חדשות, רק העקר שיהיו פונתו אל האמת לאמתו, עכ"ל.
 22. וכמו שאמרו בגמ' בברכות (דף ת, ט), מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד, ע"כ. היינו, שהשעשוע שיש להקב"ה בעולם הזה, הוא לימוד ההלכה.
 23. ואין הכוונה שאלו ההלכות שלומד כאן הם היו שעשוע העולם הבא כמות שהן, כי ודאי לעתיד לבוא כשלא יהיה גוף גשמי, לא יהיה שייך כל ההלכות הגשמיות של עסקי עולם הזה, אלא הכוונה על 'שעשוע עולם הבא' הנמשך בעולם הזה.
 24. שנאמר (חבקוק ג, ו) 'הליכות עולם לו', אל תיקרי "הליכות" אלא הלכות.
 25. וביאר המהר"ל (דרך חיים על אבות ג, יח), וז"ל: והטעם הוא, כי התורה היא המביאה את האדם לחיי עולם הבא, וכאשר ההלכה היא 'הלכה פסוקה', אינה נוטה מנקודת האמת לא לימין ולא לשמאל, ולכך נקרא 'הלכה' (מלשון הליכה), כי ההולך הוא הולך בדרך הישר אינו נוטה לימין ולשמאל, ולפיכך הדרך הזה שאינו נוטה לימין ולשמאל, הוא הדרך שמביא האדם לעולם הבא לגמרי וכו', עכ"ל. וע"ש באורך.
 26. כבר נתבאר שענין זה שייך דוקא בלימוד הלכה, יותר משאר הלימודים האחרים, שאף שגם הם חשובים מאוד והקב"ה שמח בפלפול, אולם אין כאן בחינת 'שכל וידיעה', כי בקושיות ותירוצים ופלפולים, אין בהם ידיעה ברורה שזו האמת, משא"כ בפסק הלכה.
 27. וכמו שאמר לעיל 'בפרט כשזוכה לחדש בהם', אכן

'שְׁהִלְכָה בְּמוֹתוֹ. וְזָהוּ "וְה' עִמּוֹ", הֵינּוּ שְׁפִמוּף וְקָרוֹב לְהִשָּׁם יִתְפָּרֵף, בְּחִינַת שְׁעֵשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא בְּחִינַת הִלְכוֹת בְּנֵ"ל:

וּבִשְׂבִיל זֶה מְכַנֶּה הַתּוֹרָה בְּשֵׁם 'הִלְכָה', כִּי תוֹרָה מְבִיאִין בְּשִׂיזְזָאִין מִצָּרָה, כִּי בְּשִׁנּוּפְלוּן לְאִיזְהוּ צָרָה חֵם וְשָׁלוֹם, אָזִי עָקַר הַצָּרָה בְּלֵב, כִּי הֵלֵב יוֹדֵעַ וּמְרַגֵּישׁ הַצָּרָה בְּיוֹתֵר, כְּמוֹ שְׂפָתוֹב (משלי יד, י) "לֵב יוֹדֵעַ מֵרַת נִפְשׁוֹ", כִּי הֵלֵב מְבִין (בְּרִכּוֹת סא), וְעַל כֵּן הוּא מְרַגֵּישׁ הַצָּרָה בְּיוֹתֵר. וְאִזִּי בְּשַׁעַת הַצָּרָה, מִתְבַּנְּסִים כָּל הַדְּמִים וְעוֹלָם אֶל הֵלֵב, כְּמוֹ בְּשִׂישׁ צָרָה בְּאִיזְהוּ מְקוֹם חֵם וְשָׁלוֹם, אָזִי מִתְבַּנְּסִים כָּלֵם אֶל הַחֶכֶם שְׂיִישׁ שָׁם, לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ עֲצָה. כְּמוֹ כֵּן נִתְקַבְּצִים כָּל הַדְּמִים וְעוֹלָם

עוֹטָה אוֹר

ש'דוד' הוא בחינת 'הלכות'; שהן בחינת 'חסד' ולכן כתוב "חסדי דוד". נמצא, שהכתוב "ויתבוננו חסדי ה'" הנאמר על הארבעה שצריכים להודות, מרמז על ההתבוננות בלימוד ההלכות. וְזָהוּ שהזוכה לכוון להלכה נקרא: "וְה' עִמּוֹ", הֵינּוּ (משום) שְׁעַל יְדֵי לִימוּד הַהֲלָכוֹת הוּא שְׁפִמוּף וְקָרוֹב לְהִשָּׁם יִתְפָּרֵף, בְּחִינַת שְׁעֵשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא בְּחִינַת 'הִלְכוֹת' בְּנֵ"ל שְׁכַל הַלְכָה שְׁמִתְחַדְשֵׁת, הִיא בְּחִינַת שְׁכַל וִידִיעָה חֲדָשָׁה, שְׁזוֹהוּ עֵינִן שְׁעֵשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא' לְהַכִּיר וּלְדַעַת אֶת ה'.

לאחר שנתבאר ש'תודה' נקראת 'חסד' וחסד הוא 'הלכות', יבאר טעם פנימי במה שמכנה הכתוב את ה'תודה' בשם השייך להלכה:

וּבִשְׂבִיל זֶה מְכַנֶּה הַתּוֹרָה בְּשֵׁם 'הִלְכָה'³², וְהַטַּעַם: כִּי תוֹרָה מְבִיאִין בְּשִׂיזְזָאִין מִצָּרָה, כְּנֵ"ל בארבעה שצריכין להודות שכולם על יציאה מצרה, כִּי בְּשִׁנּוּפְלוּן לְאִיזְהוּ צָרָה³³ חֵם וְשָׁלוֹם, אָזִי עָקַר הַרְגֵשֶׁת הַצָּרָה הִיא בְּלֵב, כִּי הֵלֵב יוֹדֵעַ וּמְרַגֵּישׁ הַצָּרָה בְּיוֹתֵר, כְּמוֹ שְׂפָתוֹב (משלי יד, י): "לֵב יוֹדֵעַ מֵרַת נִפְשׁוֹ", כִּי הֵלֵב מְבִין (בְּרִכּוֹת סוף דף סא)³⁴ – הַחֲבִנָה שֶׁל הָאָדָם הִיא בְּלֵב, וְעַל כֵּן הוּא מְרַגֵּישׁ הַצָּרָה בְּיוֹתֵר³⁵. וְאִזִּי בְּשַׁעַת הַצָּרָה, מִתְבַּנְּסִים כָּל הַדְּמִים וְעוֹלָם אֶל הֵלֵב³⁶, כְּמוֹ בְּשִׂישׁ צָרָה בְּאִיזְהוּ מְקוֹם חֵם וְשָׁלוֹם, אָזִי מִתְבַּנְּסִים כָּלֵם אֶל הַחֶכֶם שְׂיִישׁ שָׁם, לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ עֲצָה. כְּמוֹ כֵּן

מְקוֹרוֹת וְעִיּוּנִים

35. פי', מלבד הצרה בעצמה, היינו מה שהאדם סובל, כגון חולה שסובל כאבים, ואסיר שסובל יסורים, וכן ההולך במדבר ותועה, או בספינה המיטרפת. יש עוד צרה גדולה ביותר, והיא דאגת הלב (כמו שהזכיר רבינו בסמוך שהלב דואג), כי מלבד הסבל הנ"ל הלב מבין דבר מתוך דבר שכפי הנראה ממה שהיה עד עכשיו, המשך הצרה גרוע יותר, ולכן הוא דואג מאוד מהעתיד, ומצייר לעצמו את הצרה שהיא גדולה יותר ממה שהוא סובל עכשיו, ולכן עיקר הסבל הוא בלב, כי הסבל שהלב המבין סובל ממנו, הוא יותר גדול מהסבל של שאר האברים, כי הם סובלים כפי הצרה בעצמה, והוא סובל מדאגה של צרה יותר גדולה. וכנרמז כל זה בפסוק (קהלת א, יח) "וְיִוְסִיף דַּעַת יוֹסִיף מְכָאוֹב".

36. בספר יצירה (פ"ו מ"ב), איתא: 'לב בנפש - כמלך במלחמה'.

וְתַן בְּלִבְנוּ בִּינָה וְכוּ' לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד לְשִׁמּוֹר וּלְעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם וְכוּ'.

32. במעדני מלך (ס"ק ה'), כתב וז"ל: בענין תודה הלכה וכו' המבואר בתורה זו, אמרו אנשי שלומנו, שלמעשה בחינת תודה הלכה שדיבר בה במאמר, הוא תכלית המכוון של בחינות 'תפילה' ו'תורה', כי תכלית התפילה - הוא 'הודאה', ותכלית לימוד התורה הוא ה'הלכה' לעובדא ולמעשה, וכשמתחברים שני עבודות אלו, זוכים לזיווגים אמתיים, ומאירים השמות 'אל אלקים ה'' (כדלקמן), ומאיר בו על ידי זה אור האמת באמת.

33. מה שפינה הסבל מצרה - נפילה לצרה, יתכן שזה לטעם כי מגיעה לאדם צרה, משום שנפל לעוונות.

34. לשון הגמ': תנו רבנן, כליות יועצות, לב מבין, לשון מחתך, פה גומר, ושט מכניס ומוציא כל מיני מאכל, קנה מוציא קול, וכו'.

אל הלב, לבקש עצה ותחבולה פנגד הצרה. ואזי הם שוטפים על הלב, ואז הלב בצרה ובדחק גדול, כי לא די שהלב דואג בעצמו, כי הוא מרגיש הצרה יותר מכלם, אף גם הדמים שוטפין עליו ומצריין לו מאד. ועל פן בשיש חס ושלום, צרה לאדם, הלב דופק בדפיקות גדולות, כי הוא מבקש לנענע מעצמו ולהשליכם מעליו, ועל פן הוא דופק בדפיקות גדולות בשעת הצרה חס ושלום. ואחר כך בשיוצאין מהצרה, אזי חוזרין תהלוכות הדמים לילה בסדר בתוך שבילי הגוף. ועל פן התורה, שהיא באה בשיוצאין מהצרה, היא מכנה בשם הלכה, על שם תהלוכות הדמים, שהולכין בסדר בשיוצאין מהצרה פנ"ל:

עוטה אור

נתקבצים כל הדמים ועולים אל הלב שהוא המבין, ושם מקום העצה³⁷, לבקש עצה ותחבולה פנגד הצרה. ואזי מחמת התכנסות זו – הדמים הם שוטפים על הלב, ואז הלב בצרה ובדחק גדול כמו שרואים בחוש שבשעת צרה ודאגה 'לחץ הדם' ו'הדופק' עולה, כי לא די שהלב דואג בעצמו, כי הוא מרגיש הצרה יותר מכלם מכח הבנתו, אף גם הדמים שוטפין עליו בחוץ ומצריין לו מאד³⁸ לגרום ללב כאב. ועל פן בשייש חס ושלום צרה לאדם, הלב דופק בדפיקות גדולות, כי הוא מבקש לנענע מעצמו את הדמים ולהשליכם מעליו, ועל פן הוא דופק בדפיקות גדולות בשעת הצרה חס ושלום. ואחר כך בשיוצאין מהצרה, אזי מפסיקין הדמים ללחוץ על הלב וחוזרין תהלוכות הדמים לילה בסדר בתוך שבילי הגוף בעורקים ובוורידים. ועל פן התורה שהיא באה בשיוצאין מהצרה, היא מכנה בשם הלכה, על שם תהלוכות הדמים, שהולכין עתה בסדר בשיוצאין מהצרה פנ"ל.

מקורות ועיונים

בשנה כפי מה שנמשכו מאחדות הפשוט לעשות פעלתם פראוי ואז מתנהג הכל פראוי. אכל קשמתרביץ השנויים, והיסודות מתגברים זה על זה שלא בסדר וכראוי, מזה באים כל היסורים וכל הצרות חס ושלום וכן כל הגליות של העפויים, כי השבעים עפויים הם עקר בחינת פעולת משתנות וכו'. וכן על ידי זה באים חס ושלום פמה וכמה צרות ויסורים, שכלם באים על ידי שאין השנויים של כל הארבעה יסודות מתמזגים פראוי ואין נכללים יחד פראוי. וזהו בעצמו בחינת הדמים ששוטפים על הלב בשעת הצרה חס ושלום, כי כל החיות בהדמים, והחיות מתפשט לכל האיברים והחוששים שיש בהם שנויים רבים, ושורש החיות שהוא הנשמה, הוא כח אחד, וממנה נמשכים כל השנויים שיש באיברי האדם שמרכבים מארבעה יסודות. והכל בבחינת הנ"ל שצריך שיתנהג הכל במזג השנה, וכשנעשה מחלוקת ביניהם ומתרכבים השנויים, מזה באים כל הצרות והיסורים חס ושלום, ומתבלבלים הדמים שבהם נמשך החיות, ואזי הם שוטפין על הלב.

37. כדכתיב (משלי כ, ה) "מים עמקים עצה בלב איש", ואף שהכליות יועצות, הם יועצות ללב (כמו שפירש"י בברכות סוף דף טא. שכליות יועצות ללב), ולכן קבלת העצה ואיך לפעול על ידה, זה הכח של הלב.

38. ביאר בלקוטי הלכות (חושן משפט פריקה וטעינה ד, ט), וז"ל: בחינת התגברות הדמים על הלב בשעת הצרה רחמנא לץלן, כי כל הצרות והיסורים הוא מחמת רבוי השנויים שאין מתנהגים היסודות במזג השנה. כי ה' יתברך ברא כל העולם בשנויים רבים ונפלאים, וכלם פלולים בארבעה יסודות 'אש רוח מים עפר', שמהם כל הדומם צומח חי מדבר, שהם בחינת כלל הארבעה עולמות אצילות בריאה וצירה עשיה, כמובא (עץ חיים שער מ"ב פ"א). וכלם נמשכים מאחדותו הפשוט יתברך, כי בשרשם כלם פלולים באחד, אף בהשתלשלת למשה בראם בשנויים נפלאים, כי היסודות משנים מאד זה מזה, זה אש וזה מים זה רוח וזה עפר, זה חס ויבש, וזה קר ולח, וזה קר ויבש וכו'. מכל שכן כל הברואים שנתהוו מהם, שהשנויים בהם לאין מספר. וכלם צריכים להתנהג במזג השנה שיתמזגו היסודות

ג. וּמִזֶּה בָּאָה הַזְּלִדָּה בְּנִקְלָה, כִּי בְּשִׁעָה שְׂאֵשָׁה פּוֹרְעַת לִילְדֵי יְרֵכּוֹתֶיהָ מִצְטַנְנוֹת³⁹ (כְּמוֹ שְׂאֵמֶר וְכַתּוּבִינֵי זְכוּרִים לְבִרְכָּהּ, סוּטָה י"א), וְעַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה הַהוֹלָדָה, כִּי הַדְּמִים עוֹלִין לְמַעְלָה, וְאֵזִי נִדְחָק הַמְּקוֹם שָׁם, וְאֵזִי הֵם דוֹחִים אֶת הַזְּלִדָּה לַחוּץ. וְאַחַר כֵּן חוֹזְרִים הַדְּמִים לְמְקוֹמָם, שֶׁזֶה בְּחִינַת תּוֹרָה הַלְכָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּהִלּוּכוֹת הַדְּמִים, שְׁחוֹזְרִים לִילְדֵי כְּפָרָר כְּנַ"ל. כִּי גַם הַהֲלָכָה הִיא בְּחִינַת הַזְּלִדָּה, כִּי יֵשׁ 'תְּמַכִּי אוֹרֵייתָא', שְׁנוֹתָנִים מְמוֹן לְלוֹמְדֵי תּוֹרָה, וּבִתְחִלָּה הֵם מוֹחֲסִרִים מְמוֹנָם מִעֲצָמָם, כִּי פְּשָׁנוֹתָנִים הַמְּמוֹן לְהַתְּלַמֵּיד חֲכָם, נִחְסָר אֲצֵלָם, שֶׁזֶה בְּחִינַת יְרֵכּוֹתֶיהָ מִצְטַנְנוֹת, כִּי 'דְּמִים

עוֹטָה אוֹר

לאחר שהתבאר שבחינת 'תודה' מורה על כך שהדמים חוזרים לסדר הרגיל שלהם כשנגמרת הצרה, יבאר שעל כן ה'תודה' מועילה להולדה.

ג. וּמִזֶּה שְׂאוֹמֵר 'תּוֹדָה', וְלוֹמֵד 'הַלְכוֹת' וּמַחֲדֵשׁ בָּהֶם, בָּאָה הַזְּלִדָּה בְּנִקְלָה. כִּי אָמְרוּ חוֹז"ל (סוּטָה י"א):³⁹ 'בְּשִׁעָה שְׂאֵשָׁה פּוֹרְעַת לִילְדֵי יְרֵכּוֹתֶיהָ מִצְטַנְנוֹת' מַחֲמַת שְׂמֵתְרוֹקֵן מֵהֵם הַדָּם וְעוֹלָה לְגוֹף, וְעַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה הַהוֹלָדָה⁴⁰, כִּי הַדְּמִים עוֹלִין לְמַעְלָה בְּגוֹף בְּמִקוֹם שְׂנִמְצָא הַוּוּלָה, וְאֵזִי נִדְחָק הַמְּקוֹם שָׁם, וְאֵזִי הֵם דוֹחִים אֶת הַזְּלִדָּה לַחוּץ⁴¹. וְאַחַר כֵּן כְּשִׁינֵי הַוּוּלָה, חוֹזְרִים הַדְּמִים לְמְקוֹמָם לִירְכִיבִים, שֶׁזֶה בְּחִינַת 'תּוֹרָה הַלְכָּה' הַנִּ"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּהִלּוּכוֹת הַדְּמִים, שְׁחוֹזְרִים לִילְדֵי כְּפָרָר כְּנַ"ל שְׂמִיבִיא תּוֹדָה עַל שֶׁאַחַר הַצָּרָה חוֹזְרִים הַדְּמִים לִילְךְ כְּסָדֵר.

ולא רק 'תודה' מועילה להוליד בנקל, אלא גם לימוד 'הלכות', כִּי גַם הַהֲלָכָה הִיא בְּחִינַת הַזְּלִדָּה, הֵינּוּ שֶׁהַאֲפִשְׁרוֹת לְלִמּוּד 'הַלְכָּה' נַעֲשִׂית ע"י בְּחִינָה שֶׁל 'הוֹלָדָה', וְהַטַּעַם: כִּי יֵשׁ 'תְּמַכִּי אוֹרֵייתָא'⁴² (תּוֹמְכִי תּוֹרָה - שֶׁהֵם בְּחִינַת 'נִצַּח וְהוֹד', יְרִיכִים) שְׁנוֹתָנִים מְמוֹן לְלוֹמְדֵי תּוֹרָה כְּדֵי שְׂיֻכְלוּ הַלּוֹמְדִים לְלִמּוּד, וּבִתְחִלָּה הֵם מוֹחֲסִרִים מְמוֹנָם מִעֲצָמָם, כִּי פְּשָׁנוֹתָנִים הַמְּמוֹן לְהַתְּלַמֵּיד חֲכָם, נִחְסָר אֲצֵלָם, שֶׁזֶה בְּחִינַת יְרֵכּוֹתֶיהָ מִצְטַנְנוֹת' הַנֵּאמֵר בִּיּוֹלְדָת, שֶׁהוּא מַחֲמַת חֶסְרוֹן הַדָּם בִּירְכּוֹתֶיהָ (כִּי עוֹלָה לְלַמַּעְלָה)⁴³, כִּי 'דְּמִים

מְקוֹרוֹת וְעִיּוּנִים

אורח, וּמוֹצִיאִין אֹתָהּ לַחוּץ דְּרַךְ כִּי הִיסוּד שְׁלָה, וּנְבַקַע וּנְפַתַח רַחֲמָה וְיוֹצֵא הוֹלֵד לַחוּץ וְכו', עכ"ל.
42. שֶׁהֵם בַּעֲצָמָם נִקְרָאִים בְּחִינַת "חֲסִדֵי דוֹד" הַנִּ"ל, כְּמִבּוֹאֵר בְּהַקְדַּמַת הַזוּהָר (ח"א דף ת.), וְז"ל: אֵלֶיךָ "חֲסִדֵי דוֹד הַנֶּאֱמָנִים" - תְּמַכִּין אוֹרֵייתָא, וְאֶנּוּן דְּתְּמַכִּין אוֹרֵייתָא' כְּכִיכּוֹל אֶנּוּן עֲבָדִין (לְסַפִּירַת הַמַּלְכוּת). כָּל אֶנּוּן דְּלַעֲאֵן בְּאוֹרֵייתָא לִית בְּהוּ עֲשִׂיָה בְּעוֹד דְּלַעֲאֵן בְּהוּ. אֶנּוּן דְּתְּמַכִּין לוֹן, אִית בְּהוּ עֲשִׂיָה. [תַּרְגוּם: אֵלֹו "חֲסִדֵי דוֹד הַנֶּאֱמָנִים", תּוֹמְכִי הַתּוֹרָה. וְאֹתָם תּוֹמְכִי הַתּוֹרָה, כְּכִיכּוֹל הֵם עוֹשִׂים. כָּל אֵלֹו שְׁעוֹסְקִים בְּתוֹרָה אֵיךְ בְּהֵם עֲשִׂיָה בְּעוֹד שְׁעוֹסְקִים בְּהוּ. אֹתָם שְׁתוֹמְכִים בְּהֵם יֵשׁ בְּהֵם עֲשִׂיָה]. וְע"ע בּוֹזְהָר מְצוּרַע (ח"ג דף נג:).

43. 'תְּמַכִּי דְאוֹרֵייתָא' מְבּוֹאֵר בּוֹזְהָר (ש"ס), שֶׁהֵם בְּחִינַת נִצַּח וְהוֹד שֶׁהֵם שְׁנֵי הַרְגְּלִים הֵינּוּ שְׁנֵי הִירְכִיבִים, וְהַגּוֹף (סַפִּירַת תְּפִאֶרַת שֶׁהוּא כְּנַגַּד הַתּוֹרָה) עוֹמֵד עַל שְׁנֵי הַרְגְּלִים, כִּי לּוֹמְדֵי הַתּוֹרָה עוֹמְדִים עַל יְדֵי הַתְּמַכִּי דְאוֹרֵייתָא

39. שֶׁם בְּגַמ' דְּרִשּׁוּ עַל הַפְּסוּק שְׂאֵמֶר פְּרַעַה לְמִילְדוֹת (שְׂמוֹת א, טו) "בְּיִלְדֵיךָ אֶת הָעֶבְרִיּוֹת וְרָאִיתָן עַל הָעֲבָנִים", מֵאִי "עֲבָנִים", אָמַר רַב חֲנַן סִימֵן גְּדוֹל מִסַּר (פְּרַעַה) לְהֵן (לְמִילְדוֹת - מִתִּי הוּא רַגַע קוֹדֵם הַלִּידָה), אָמַר לְהֵן 'בְּשִׁעָה שְׂכוֹרַעַת לִילְדֵי יְרִיכוֹתֶיהָ מִצְטַנְנוֹת כְּאֲבָנִים'.
40. עֲנִין זֶה הַזְּכוּרֵי רַבִּינוּ גַם לְעִיל (קַמָּא, תּוֹרָה קס"ט).
41. כְּמוֹ שְׂמִבּוֹאֵר פְּנִימִיּוֹת עֲנִין זֶה בַּעֲץ חַיִּים (שַׁעַר כ' פֶּרֶק ג'), וְז"ל: אֲרוֹז"ל כִּי "הָעֲבָנִים" הֵם הִירְכִיבִים שֶׁל אִשָּׁה שְׂכָאֲשֵׁר יוֹלְדַת מִצְטַנְנוֹת וּמִתְקַשּׁוֹת כְּאֲבָנִים, וְלִכְן נִקְרָא "עֲבָנִים". וְלִהְבִּין זֶה וְכו', כִּאֲשֵׁר בֵּא זְמַן הַלִּידָה שְׂנַגְמַר זְמַן הָעֵיבוֹר וְכוּבֵר נִתְקַן וְנִצְטִייר הָעוֹבֵר, אִז בְּחַי' הָאוֹרוֹת וְהַרוֹחַנִיּוֹת שִׁישׁ בְּנֵה"י דְאֵמָא מִסְתַּלְקִין מִשֵּׁם וְעוֹלִין לְמַעְלָה בְּגוֹף אֵמָא עֲצָמָה בְּמִקוֹם שֶׁהָעוֹבֵר עוֹמֵד שֶׁם בְּבַח' עֵיבוֹר, וְאִז מִתְרַבִּים שֵׁם הָאוֹרוֹת וְכו', וְאִין הַבְּטָן שְׁלָה יִכּוֹל לְסַבּוֹל כָּל רַבּוּי אוֹרוֹת הֵהֵם, וְאִז הָאוֹרוֹת שֶׁל בְּחַי' אֵמָא עֲצָמָה שֶׁהֵם בַּעַל הַבֵּית, הֵם דּוֹחִקִין אֶת הָאוֹרוֹת שֶׁל זו"ן שְׂאִינִם שְׁלָה שֶׁהוּא

תַּרְתִּי מִשְׁמַע' (מגילה יד: וע' חידושי אגרות שבת קלט. ד"ה כי כפיכס) * אָבַל אַחַר כֵּה, עַל יְדֵי מְמוֹנָם שְׁמַחֲזִיקִין הַתְּלַמִּיד חֲכָם, וְנוֹלֵד הַלְכוֹת שְׁהֵם בְּחֵינַת חֶסֶד, אָזִי עַל יְדֵי הַשְּׁפָעַת הַחֶסֶד הַזֶּה וְנִתְמַלֵּא הַחֶסֶד.

זוה בְּחֵינַת שְׁעֵשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא, בְּבִחֵינַת (ישעיה ל: כו) "וְהָיָה אִזְרַח הַלְבָנָה בְּאִזְרַח הַחֲמֹה", הַנְּאָמַר לְעֵתִיד (עין פסחים סח., ובסנהדרין צא:), כִּי הַלְבָנָה טַבְּעָה קָרָה בְּחֵינַת חֶסֶד וְקָרִירוּת. וְעֵתִידָהּ לְהִתְמַלֵּאת בְּאִזְרַח הַחֲמֹה, בְּחֵינַת מְלוּי הַחֶסֶד, שְׁוָה בְּחֵינַת הוֹלְדָה, בְּחֵינַת הַלְכוֹת, שְׁהֵם בְּחֵינַת שְׁעֵשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא כִּנ"ל.

זוה בְּחֵינַת (בראשית ב: ד) "אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם" – בְּאִבְרָהָם (בראשית רבה יב: ט), הַיְנוּ

עוֹטָה אוֹר

תַּרְתִּי מִשְׁמַע'⁴⁴ – לְמִילָה 'דְּמִים' יֵשׁ שְׁנַי פִּירוּשִׁים: 'דֵּם' ו'מִמוֹן', וּלְכֵן כְּמוֹ שִׁירְכוּתִיהָ שֶׁל הָאִשָּׁה מִצְטַנְנוֹת כְּשֵׁעוֹלִים הַדְּמִים אֶל הַגּוֹף, כִּךְ כְּשִׁנּוֹתֵינִים מַעוֹת לְתַלְמִיד חֲכָם נַחֲסֵר 'דְּמִים' (מִמוֹן) מִדֵּה'תַּמְכִּי אוֹרִייתָא' שֶׁהֵם בְּחֵינַת יִרְכִיִים. אָבַל אַחַר כֵּה, עַל יְדֵי מְמוֹנָם שְׁמַחֲזִיקִין הַתְּלַמִּיד חֲכָם, הוּא לּוֹמֵד תּוֹרָה, וְנוֹלֵד 'הַלְכוֹת' – חִידוּשִׁים בְּתוֹרָה (שׁוּה בְּחֵינַת לִידָה) שְׁהֵם בְּחֵינַת 'חֶסֶד', (כְּמִבּוֹאָר לְעִיל בְּאוֹת ב' שֶׁהַלְכוֹת הֵם בְּחֵינַת 'חֶסֶד'), אָזִי עַל יְדֵי הַשְּׁפָעַת הַחֶסֶד הַזֶּה וְנִתְמַלֵּא הַחֶסֶד שֶׁל הַמְמוֹן לְתַמְכִּי אוֹרִייתָא. כִּי כְּמוֹ כְּשִׁנּוֹלֵד הוּוֹלֵד הַדְּמִים חוֹזֵרִים לִירְכִיִים (שֶׁהוֹלְכִים הַדְּמִים חוֹרֵה כְּסֶד), כִּךְ כְּשִׁמְחָדֵשׁ תַּלְמִיד חֲכָם הַלְכוֹת, בְּכַח מְמוֹן ה'תַּמְכִּי אוֹרִייתָא' שֶׁאֵז נוֹלֵד חֶסֶד (שֶׁהוּא בְּחֵינַת 'הַלְכוֹת'), חוֹזֵר הַמְמוֹן לִירְכִיִים שֶׁהֵם ה'תַּמְכִּי אוֹרִייתָא'. נִמְצָא, שֶׁהַתּוֹרָה וְהַהֲלָכָה שְׁנֵיהֶם בְּבִחֵינַת 'הוֹלְדָה', וּלְכֵן עַל יְדֵי הוֹדָאָה לָהּ יִתְבַּרֵךְ, וְכֵן עַל יְדֵי לִימוּד הַלְכוֹת בָּאָה הוֹלְדָה בְּנִקְלָה. זוה הַשְּׁלֵמַת הַחֶסֶד, הוּא בְּחֵינַת 'שְׁעֵשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא', בְּבִחֵינַת הַכְּתוּב (ישעיה ל: כו): "וְהָיָה אִזְרַח הַלְבָנָה בְּאִזְרַח הַחֲמֹה" הַנְּאָמַר לְעֵתִיד⁴⁵, כִּי הַלְבָנָה טַבְּעָה קָרָה שֶׁאִין לָהּ חוּם מַעֲצָמָה, בְּחֵינַת חֶסֶד וְקָרִירוּת, וְעֵתִידָהּ לְהִתְמַלֵּאת בְּאִזְרַח הַחֲמֹה וְתֵאִיר וְתִהְיֶה חֲמָה מַעֲצָמָה, הֵינּוּ שֶׁתִּהְיֶה כְּשִׁמְשׁ, בְּחֵינַת מְלוּי הַחֶסֶד, שְׁוָה בְּחֵינַת 'הוֹלְדָה', בְּחֵינַת 'הַלְכוֹת', שְׁהֵם בְּחֵינַת 'שְׁעֵשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא' כִּנ"ל, כְּמִבּוֹאָ לְעִיל (אוֹת ב'). וְכִפִּי שֶׁנִּתְבָּאָר, הַהֲלָכוֹת מְמַלְאִים אֶת הַחֶסֶד, כִּי הוֹלְדָה מְמַלְאֵת חֶסֶד הַדְּמִים שֶׁבִירְכוּתִיהָ שֶׁל הָאִשָּׁה, וְהַהֲלָכוֹת מְמַלְאוֹת אֶת חֶסֶד הַדְּמִים (הַמְמוֹן) שֶׁבְּתוֹמְכֵי הַתּוֹרָה, וּמִלּוּי חֶסֶד הוּא 'שְׁעֵשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא', כְּמוֹ שֶׁמִּצִּינוּ בְּלִבְנָה וְכִנ"ל.

זוה שֶׁנִּתְבָּאָר שֶׁ'הוֹלְדָה' הִיא עַל יְדֵי 'הַלְכוֹת' שֶׁהִיא 'חֶסֶד', זֶהוּ בְּחֵינַת הַכְּתוּב (בראשית ב: ד): "אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם", וְדִרְשׁוּ חו"ל (בראשית רבה יב: ט) 'בְּאִבְרָהָם'⁴⁷ – שֶׁהַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ נִבְרָאוּ בְּמִדַּת

מְקוֹרוֹת וְעִוּוִים

46. זוה גַּם מִשְׁפִּיעַ עַל בְּחֵינַת 'רְגֵלֵי הַלְבָנָה', כְּמוֹ שֶׁמְבַרָּא בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂוֹת (מַעֲשֵׂה ג'), וז"ל: עֲנֵתָה הַלְבָנָה וְאָמְרָה: אֲתָה דוֹאֵג דְּאֲגוֹת אַחֲרִים, אֲנִי אֲסַפֵּר לָךְ עֶסֶק שְׁלִי. הָיִיתָ שֵׁישׁ לִי אֶלְף הָרִים, וְסִבִּיבוֹת הָאֶלְף הָרִים יֵשׁ עוֹד אֶלְף הָרִים, וְשֵׁם מְקוֹם שְׂדִים, וְהַשְּׂדִים יֵשׁ לָהֶם רְגֵלֵי תְּרַנְגוּלִים, וְאִין לָהֶם כַּח בְּרַגְלֵיהֶם, וְיִוְנָקִים מְרַגְלֵי, וּמְחַמֵּת זֶה אִין לִי כַּח בְּרַגְלֵי.

47. וז"ל: אִמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה "בְּהִבְרָאָם" – 'בְּאִבְרָהָם' בְּזִכְרוֹתָ שֶׁל אֲבִרָהָם.

שֶׁמַּעֲמִידִים אוֹתָם. כִּי עַל יְדֵי שֶׁהֵם נוֹתֵינִים דְּמִים (מַעוֹת) לְלוֹמְדֵי תּוֹרָה, נַחֲסֵר מֵהֶם בְּאוֹתָהּ שְׁעָה הַדְּמִים, וְזֶהוּ הַבְּחִינָה שֶׁהוֹלְדָת 'יִרְכוּתִיהָ מִצְטַנְנוֹת' כִּי עוֹלָה הַדֵּם לְגוֹפָה בְּשִׁבִיל הַלִּידָה.

44. מְגִילָה (דף יד:), וּבְמַהֲרַש"א בְּחִידוּשֵׁי אֲגוּדוֹת בְּשַׁבַּת (דף קלט. ב"ה כִּי כְּפִיכֵס דְּמִים מְלֹאוּ), כְּתַב וז"ל: כִּי הַדֵּם הוּא הַנֶּפֶשׁ, וְעוֹד דֵּם מְלֶשׁוֹן דְּמִים וּמַעוֹת.

45. כְּמִבּוֹאָר בְּגַמ' בְּפִסְחִים (דף סח.). וּבְפִרְקֵי ד'ר' אֲלִיעֶזֶר (פֶּרֶק נ"א).

חסה, פי ההולדה – על ידי בחינת הלכות, שהם בחינת חסד פנ"ל. וזה בחינת (תהלים ק, א) "מזמור לתודה הריעו לי כל הארץ", 'לתודה' – אותיות תולדה. 'הריעו לי כל הארץ' – ראשי תבות 'הלכה', כמוכא⁴⁸. פי ההלכות, בחינת תורה, הם בחינת הולדה פנ"ל:

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה י) 'אסא חלה את רגליו, על שעשה אנגריא בתלמידי חכמים'. פי על ידי שעשה אנגריא בתלמידי חכמים ובטל אותם מן ההלכות, על ידי זה חלה את רגליו, פי ההלכות הם בחינת תקון וקיום הרגליו, פי ההלכות הם בחינת תהלוכות הדמים, שחזרין והולכין כסדר פנ"ל, ואסא שפגם בזה ובטל את התלמידי חכמים מן ההלכות, על פי חלה את רגליו:

ד ובשזוכין לבחינת תורה הלכה, על ידי זה נתגלה אור האמת ומאיר בהדבור. פי מתחלה

עושה אור

אברהם, הינו חסד, פי 'תולדות' דהיינו ההולדה – על ידי בחינת 'הלכות', שהם בחינת 'חסד' פנ"ל. וזה בחינת הכתוב (תהלים ק, א): "מזמור לתודה הריעו לי כל הארץ"⁴⁸, כי כל ג' הבחינות הנ"ל: 'תורה', 'הלכה' ו'לידה' רמוזים בפסוק הזה: 'לתודה' – אותיות 'תולדה'. 'הריעו לי כל הארץ' – ראשי תבות 'הלכה', כמוכא⁴⁹. פי ההלכות, בחינת 'תורה', הם בחינת 'הולדה' פנ"ל.

וזה שהלכה היא בחינת רגלים, זהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה י) 'אסא חלה את רגליו, על שעשה אנגריא בתלמידי חכמים'⁵⁰, שהשתמש בהם לעבודת המלך. פי על ידי שעשה אנגריא בתלמידי חכמים⁵⁰ ובטל אותם מן לימוד ההלכות, על ידי זה מידה כנגד מידה חלה את רגליו, פי ההלכות הם בחינת תקון וקיום הרגליו, פי ההלכות הם בחינת תהלוכות הדמים, שחזרין והולכין כסדר שעל ידי ההלכות חוזרים הדמים למקומם ברגלים פנ"ל, ואסא שפגם בזה ובטל את התלמידי חכמים מן ההלכות, על פי חלה את רגליו.

לאחר שנתבאר שהתורה וההלכות הן בחינת 'שעשוע עולם הבא', והם גם כן בחינת הולדה (בג' בחינות: יציאה מהצרה, הולדת ולד והולדת הלכה), יבאר שעל ידי בחינת 'תורה - הלכה' זוכים שמתגלה 'אור האמת', ועי"ז אפשר לדבר דיבור שלם, היינו דיבור שיש לו קיום.

ד. ובשזוכין לבחינת 'תורה הלכה', על ידי זה נתגלה 'אור האמת' ומאיר בהדבור, פי מתחלה קודם שיוציאים מהצרה (וכן קודם הלידה), כשהדמים שוטפין על הלב, הוא בחינת פגם האמת⁵¹,

מקורות ועיונים

הנכלל בד' אותיות השם, והוא המכוון באומרם 'תורה לשמה' (לשם ה'), אל השם המתלבש בהלכה ומאיר בתוכו, למי שישים אליו לבו, ואז רוחו ונשמתו אליו יאסוף, שיאיר כולם בעיונו.

50. בגמ' שם איתא על הפסוק (מלכים א' טו, כג) 'ויקתר כל דברי אסא וגו' רק לעית זקנתו חלה את רגליו', דרש רבא מפני מה נענש אסא, מפני שעשה אנגריא (עבודת המלך) בתלמידי חכמים.

50*. מסופר בנביא (מלכים א' טו, יז) שבעשא מלך ישראל צר על יהודה, ובנה רמה (מגדל גבוה נגד ירושלים) כדי להשליך משם אבנים על כל מי שיוצא ובא לירושלים. ולבסוף כשברח משם בעשא, השמיע

48. פירש במצודת דוד, וז"ל: "לתודה" - זה המזמור יאמר המביא תודה על הנס הנעשה לו. ובלקוטי תורה להאר"י ז"ל, כתב וז"ל: "הריעו לה" כל "הארץ ר"ת הלכ"ה, כי אמרו רז"ל כל הקרבנות בטלים לעתיד לבוא חוץ מן קרבן תודה, וגם אמרו מיום שחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, לכן נרמזה הלכה עם קרבן תודה, כי אלו קיימים לעד.

49. בפרי עץ חיים שער הזמירות (פרק ד'), וז"ל: כתב הרב רבי ישראל סרוג, 'הריעו לה' כל הארץ, ר"ת הלכה. כי מיום שחרב בית המקדש אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, והוא פנימיותה

בְּשֵׁהַדְּמִים שׁוֹטְפִין עַל הַלֵּב הוּא בְּחִינַת פְּגַם הָאֱמֶת, בְּבַחֲיִנַת (משלי כט, י) "אֲנָשִׁי דְּמִים יִשְׁנָאוּ תָם". אֲבָל אַחַר כֵּךְ בְּשִׁינְיָצְאִין מִהַצָּרָה, שׁוֹחַ בְּחִינַת תּוֹדָה הַלְכָתָּה, אֲזִי מֵאִיר הָאֱמֶת, בְּבַחֲיִנַת (מִיכָה ז, כ) "תִּתֵּן אֲמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם", חֶסֶד לְאַבְרָהָם – הֵינּוּ הַלְכוּת בְּנֵל, עַל יְדֵי זֶה מֵאִיר הָאֱמֶת וּמִשְׁלִים הַדְּבוּר, כִּי עֲקָר שְׁלֵמוֹת הַדְּבוּר – עַל יְדֵי אֲמֶת, כִּי 'קוֹשְׁטָא קָאִי' וְכוּ' (שַׁבַּת קד), וְאִפְלוּ שְׁקָר אֵין לֹא קִיּוּם רַק עַל יְדֵי אֲמֶת (כְּמוֹ שְׁפָרַשׁ רִשְׁיָי עַל פְּסוּק [בַּמִּדְבָּר יג, כז] "וְגַם תֵּלֵב וּדְבַשׁ" וְכוּ', עַי' הַקְדַּמַת הַזוּהַר ח"א דף ב:).

עוֹטָה אוֹר

בְּבַחֲיִנַת הַכְּתוּב (משלי כט, י): "אֲנָשִׁי דְּמִים יִשְׁנָאוּ תָם", כִּי, מִי שֶׁעִדִּין דְּמִים שׁוֹטְפִים אֶת לְבוֹ שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם "אֲנָשִׁי דְּמִים", הוּא שׁוֹנֵא לְדַבֵּר אֱמֶת, 'תָם' הוּא אֱמֶת⁵², אֲבָל אַחַר כֵּךְ בְּשִׁינְיָצְאִין מִהַצָּרָה, שׁוֹחַ בְּחִינַת 'תּוֹדָה הַלְכָתָּה', שאֵז הַדְּמִים חוֹזְרִים לִלְכַת כְּסֹדֵר בְּכָל הַגּוֹף, אֲזִי מֵאִיר הָאֱמֶת, בְּבַחֲיִנַת הַכְּתוּב (מִיכָה ז, כ): "תִּתֵּן אֲמֶת לְיַעֲקֹב, חֶסֶד לְאַבְרָהָם". וּפִירוּשׁוֹ: "חֶסֶד לְאַבְרָהָם" – הֵינּוּ הַלְכוּת בְּנֵל, שֶׁהֵם בַּחֲיַת 'חֶסֶד', עַל יְדֵי זֶה מֵאִיר הָאֱמֶת – הֵינּוּ, מִתֵּי "תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב" – שֶׁמֵאִירָה הָאֱמֶת? בִּשְׁעָה שֶׁ"חֶסֶד לְאַבְרָהָם" – בַּחֲיַת הַלְכוּת, שֶׁהֵם 'חֶסֶדִים' וְכוּ"ל.

וְכַשְׁמֵאִיר הָאֱמֶת הוּא מִשְׁלִים הַדְּבוּר שִׁיחִיה לֹא קִיּוּם, וְיוֹכֵל הַדִּיבּוּר לַפְּעוּל פְּעוּלָתוֹ, כִּי עֲקָר שְׁלֵמוֹת הַדְּבוּר – עַל יְדֵי אֲמֶת, כִּי אִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: 'קוֹשְׁטָא קָאִי וְכוּ' – הָאֱמֶת עוֹמֶדֶת וַיֵּשׁ לָהּ קִיּוּם (שַׁבַּת קד). וְאִפְלוּ שְׁקָר אֵין לֹא קִיּוּם, רַק עַל יְדֵי אֲמֶת⁵³ (כְּמוֹ שְׁפָרַשׁ רִשְׁיָי עַל פְּסוּק [בַּמִּדְבָּר יג, כז] שֶׁאִמְרוּ

מִקּוֹרוֹת וְעִיּוּנִים

52. עַל הַפְּסוּק (בְּרַאשִׁית כה, כז) "וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֵשֵׁב אֶהְלִים", פִּירֵשׁ: "תָם" – אִינוּ בְּקִי בְּכָל אֱלֹהִים (הַרְמָאוּיֹת שֶׁל עֶשׂו), אֲלֹא כְּלוּב כֵּן פִּיּוֹ. מִי שֶׁאִינוּ חֲרִיף לְרַמּוֹת – קָרוּי 'תָם'. הֵרִי שֶׁתָם, הוּא כִּינּוּי לְאָדָם אֲמִיתִי. ו"אֲנָשִׁי דְּמִים" שׁוֹנֵאִים אֶת הָאֱמֶת.

53. כִּי הַשְׁקָרָן הַמְזִיזִיף לֹקַח קֶצֶת אֱמֶת כְּדֵי לְהַעֲמִיד אֶת שְׁקָרוֹ, כְּמִבּוֹאֵר בַּהַקְדַּמַת הַזוּהַר (דף ב:), וז"ל: עֲאֵלֵת אֵת ש' קָמִיָה, אֲמָרָה קָמִיָה, רַבּוֹן עֲלֵמִין, נִיחָא קַפְּדָא לְמַבְרִי בִי עֲלֵמָא, דְּבִי אֶתְקִיף שְׁמָךְ שְׁד"י, וְיָאוֹת לְמַבְרִי עֲלֵמָא בְּשֵׁמָא קָדִישָׁא. אֲמַר לָהּ, יָאוֹת אֲנָתְךָ, וְטַב אֲנָתְךָ וְקִשׁוּט אֲנָתְךָ, אֲבָל הוֹאִיל וְאֶתְנוּן דְּזִינְפָא נְטִלִין לָךְ לְמַהוּי עֲמַהוּן, לָא בְּעִינָא לְמַבְרִי כֵךְ עֲלֵמָא, דְּכִגִּין דְּלָא יִתְקַיֵּים שְׁקָרָא, אֲלֵא אִי יִטְלוּן לָךְ ק"ר, מְכָאן מָאן דְּבְעִי לְמִימַר שְׁקָרָא יִשׁוּל יִסּוּדָא דְּקִשׁוּט בְּקַדְמִיתָא וְלְבַתֵּר יוֹקִים לִיָה שְׁקָרָא, נְתַרְגוּם: נְכַנְסָה הָאוֹת ש' לְפָנֵינוּ. אֲמָרָה לְפָנֵינוּ: רַבּוֹן הַעוֹלָמִים, נוֹחַ לְפָנֵינוּ לְבְרָא בִי אֵת הַעוֹלָם, שְׂבִי נִקְרָאתָ שְׁמָךְ שְׁדִי, וְרָאוּי לְבְרָא אֵת הַעוֹלָם בְּשֵׁם קָדוֹשׁ. אֲמַר לָהּ: רָאוּיָה אֵת וְטוֹבָה אֵת וְאֲמַת אֵת, אֲבָל הוֹאִיל וְהָאוֹתִיּוֹת שְׁל הַדְּיִיף נוֹטְלִים אוֹתָךְ לְהִיּוֹת עֲמָהֵם, אִינִי רוֹצֵה לְבְרָא כֵךְ אֵת הַעוֹלָם, שְׁכַדִי שְׁלֵא יִתְקַיֵּים הַשְׁקָר אֲלֵא אִם יִטְלוּ אוֹתָךְ ק' ר'. מְכָאן שְׁמִי שְׁרוֹצֵה לֹמַר שְׁקָר, יִטְל יִסּוּד שְׁל אֲמֶת בְּהַתְחַלָּה, וְאַחַר כֵּךְ יִקְיִים אֵת הַשְׁקָר].

אֵסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה אֶת כָּל יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם – גַּם אֶת הַתְּלִמִידֵי חַכְמִים, שְׁכוֹלִם צְרִיכִים לְצַאת וּלְפָרֵק אֶת הַבְּמָה, וַיִּשְׂאוּ אֶת עֲצִיָה וַאֲבַנְיָה, וַיִּבְנוּ בְּהֵם אֶת גִּבְעַת בְּנִימִין וְאֵת הַמְּצַפָּה.

51. וּמַחֲמַת 'פְּגַם הָאֱמֶת' שְׁבַגְלוֹת, אִי אִפְשֵׁר לְדַבֵּר דִּיבּוּר אֱמֶת, וְלִכֵּן אִי אִפְשֵׁר לְהוֹדוֹת בִּשְׁעַת הַצָּרָה עַד שִׁיּוֹצֵאִים מִמֶּנָה. וְלִכֵּן מִבּוֹאֵר לְקַמּוֹן, שֶׁמִּשָּׁה לֹא רָצָה לְגַאוֹל אֶת יִשְׂרָאֵל בִּשְׁעַת הַתְּגַבְרוֹת הַדְּמִים, כִּי הָרִגִישׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁאֵין לוֹ כַח דִּיבּוּר, וְכִמוֹ שְׁבִיאָר כָּל זֶה מוֹהַרנ"ת (חוֹשֵׁן מִשְׁפַּט פְּרִיקָה וְטַעֲנִיה ד, י), וז"ל: וְזֶהוּ בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת גְּלוּת מְצָרִים שְׁכוֹלָל כָּל הַגְּלִיּוֹת, שְׁעַקָר הַגְּלוּת הִיָה בְּחִינַת הַתְּגַבְרוֹת הַדְּמִים, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (יִחְזַקְאֵל טז, ו) "וְאֶעֱבֹר עֲלֵיךְ וְאֶרְאֶךָ מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדַמְיֶךָ" וְכוּ', וְכַמְבָּאֵר בְּכּוֹנֶת הָאֲר"י ו"ל (פַּע"ח שַׁעַר חַג הַמַּצּוֹת פ"א) בְּאֲרִיכוֹת. נִמְצָא, שְׁכָל מַה שְׁמַתְגַּבְרִים חֶסֶד וְשְׁלוֹם בְּיוֹתֵר הַשְּׁנוּיִים שְׁל הַפְּעֻלוֹת מִשְׁתַּנּוֹת שְׁאֵין נִכְלָלִין בְּיַחַד, עַל יְדֵי זֶה מִתְּגַבְרִים בְּיוֹתֵר הַדְּמִים הַשׁוֹטְפִין עַל הַלֵּב, וְכֵן לְהַפְּדָה, שְׁכָל מַה שְׁהַדְּמִים שׁוֹטְפִין עַל הַלֵּב חֶסֶד וְשְׁלוֹם שְׁעַל יְדֵי זֶה אֵין מֵאִיר הָאֲמֶת וְכוּ', כְּמוֹ כֵּן מִתְּגַבֵּר הַשְּׁנוּיִים שְׁל הַפְּעֻלוֹת מִשְׁתַּנּוֹת שְׁאֵין נִכְלָלִין יַחַד וְכוּ', וְעַל כֵּן בְּאֲמֶת הַתְּחַלַּת הַגְּאֻלָּה קִשָּׁה מְאֹד, וְעַל כֵּן מָאן מִשָּׁה לִילָךְ, עַכ"ל. [וּבּוֹזָה יוֹבֵן מַעֲט הַדְּבָרִים דְּלִקְמָן].

נמצא שעקר קיום ושלמות הדבור הוא על ידי האמת, שהוא מאיר בהדבור על ידי שלשה שמות, בבחינת (תהלים נ, א) "אל אלהים ה' – דבר". כי אלו שלשה שמות, הם מקור האמת, ועל ידם מאיר האמת בהדבור, והינו ברבוע הדבור, הינו בחינת ארבעה חלקי הדבור.

פי יש רבוע הדבור, ועל פן כשהיו ישראל בגלות, והיה הדבור בגלות (עין זוהר וארא ח"ב דף כה), נאמר

עוטה אור

המרגלים: "וְגַם זִבַּת הַלֵּב וְדַבַּשׁ וְכוּ'", שהמרגלים אמרו מעט אמת בשבח ארץ ישראל, ואחר כך הוציאו דיבת הארץ, כי כל שקר שאין אומרים בו קצת אמת בתחילתו, אין מתקיים בסופו.⁵⁴

נמצא, שעקר קיום ושלמות הדבור הוא על ידי האמת, שהוא מאיר בהדבור על ידי שלשה שמות, פי, האמת מקבלת כח מג' שמות (דלהלן), ואז האמת מאירה בדיבור שיתקיים, בבחינת הכתוב (תהלים נ, א): "אל אלהים יי דבר", הרי שהכתוב מזכיר ג' שמות – 'אל' שבחסד, 'אלהים' שבגבורה, ושם 'הוי"ה' שבתפארת,⁵⁵ ואומר שמג' שמות אלו (שבג' ספירות – חסד-גבורה-תפארת) יוצא הדיבור, והטעם: כי אלו שלשה שמות הם מקור האמת,⁵⁶ ועל ידם מאיר האמת בהדבור, והינו ברבוע הדבור, הינו בחינת ארבעה חלקי הדבור. פי, ג' השמות "אל אלהים ה'" – חסד-גבורה-תפארת נותנים כח בהאמת כדי שתאיר בד' חלקי הדיבור שהם בספירות 'נצח-הוד-יסוד-מלכות', ואז יש לדיבור קיום ושלמות.⁵⁷

יבאר שיש ריבוע הדיבור היינו ארבעה קוים רחוקים זה מזה (כריבוע), של ארבע בחינות דיבור, וכשאינם קשורים ומאוחדים זה בזה, אזי הדיבור בגלות, ולכן צריך את הארת האמת מכח ג' השמות "אל, אלהים, ה'", שכן האמת היא כח המקשר בין כל ד' חלקי הדיבור, כי כל דיבור בלי אמת, אינו דיבור, ובכל חלק מחלקי הדיבור דלהלן יש בו בחינת אמת, וע"י האמת נעשה מכל ד' חלקי הדיבור שהם 'פעולות משתנות' בחינת 'אחד הפשוט', שזו בחינת יציאה מהגלות ויציאה מהצרה כדלהלן, ואז אפשר על ידי הדיבור להודות ולהלל, שזו בחינת 'שעשוע עולם הבא'.

פי יש רבוע הדבור, ועל פן כשהיו ישראל בגלות, והיה הדבור בגלות,⁵⁸ נאמר במשה

מקורות ועיונים

גבורה ותפארת, הן המקור של מידת האמת.
57. ענין זה יש ללמוד מתוך דברי הלקוטי הלכות (יו"ד ח"ב כלאי בהמה ד, יא), וז"ל: תכף שה' תבדוק רצה לברא את הבריאה, התחיל תכף ביום ראשון להמשיך הארת קו אחד של אמת. וכפי קו האמת שנמשך באותו היום, כמו כן נשלם והאיר הדבור. וכמו כן היתה הבריאה של אותו היום. וכן ביום שני ושלישי וכו'. נמצא שבשלשה ימים הראשונים נשלמו שלשת קווי האמת, שהם בחינת שלשה אבות (חג"ת) וכן מובן בתקוני זהר. ובשלשה ימים השניים שהם ד' ה' ו' (נה"י) נמשכו שלשת חלקי הדבור ושבת היא בחינת תכלית שלמות הדבור, בחינת מלכות פה, בחינת שבת מלכתא. והיה ראוי שיהיה נשלם כל הבריאה ביום השביעי, שאז נשלם הדבור שעל ידו עקר הבריאה. אף ה' תבדוק ברוך וקדש את יום השביעי שיהיה יום שבתא וניחא. פי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות. הינו בשבת לא ברא שום בריאה, רק

54. ומקור דברי רש"י הוא על פי הגמ' (סוטה לה), אמר רבי יוחנן משום ר' מאיר 'כל לשון הרע שאין בו דבר אמת בתחילתו אין מתקיים בסופו'.

55. כן מבואר בתקוני זוהר מזורח חדש (דף סח, ובדפוס אחר דף קנז), וז"ל: מסטרא דתלת אבקהן דאתקריאו "אל אלהים ה'", דאנון 'האל הגדול הגבור והנורא', אתקריאת גדלה גבורה תפארת. ובאלין תלת שמיהן, איהי סהידת על הניתה, ואלהותה, ויכולתה על כל עולמין. [תרגום: מהצד של שלשת האבות שנקראו אל אלהים ה', שהם האל הגדול הגבור והנורא, נקראת גדלה גבורה תפארת. ובשלשת השמות הללו, היא מעידה על הניתה ואלהותו ויכולתו על כל העולמות].

56. פי, מדת האמת היא מידתו של יעקב אבינו שהיא ספירת התפארת, והתפארת עצמה היא מיווג של חסד וגבורה, ולכן מבואר בזוהר שמיני (ח"ג דף לה), שיעקב כולל את ב' האבות ביחד, נמצא שג' שמות אלו: "אל, אלהים, ה'" שהן כנגד ג' האבות, שהם הספירות 'חסד

בְּמִלְשָׁה (שמות ה, ט) **"לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנֹכִי גַם מִתְמַוֵּל גַּם מִשְׁלֹשׁוֹם גַּם מֵאֵז דְּבָרְךָ וְכוּ, זֶה בְּחִינַת רְבוּעַ הַדְּבֹר, אֲרַבְעָה חֲלָקֵי הַדְּבֹר.**

כִּי יֵשׁ דְּבֹר שֶׁל צְדָקָה, בְּבְחִינַת (ישעיה סג, א) **"מְדַבֵּר בְּצְדָקָה", שְׂוֵהוּ בְּחִינַת הִתְרַוֵּן שֵׁישׁ לְאָדָם עַל הַחַי שֶׁהוּא הַדְּבֹר, שֶׁהוּא גֵדֵר הָאָדָם וְהוּא בְּחִינַת צְדָקָה, שֶׁהוּא גּוֹמֵל חֶסֶד עִם הַבְּרִיּוֹת שֶׁזֶה גֵדֵר הָאָדָם, שְׂדָרְכּוֹ לְגַמּוֹל חֶסֶד, מִזֶּה שְׂאִיִן בֵּין הַחַי. וְזֶה שְׂנַאֲמַר** (בראשית א, כו) **"נַעֲשֶׂה אָדָם, וְכַתִּיב**

עוֹטָה אוֹר

שׂאמר להקב"ה (שמות ה, ט): **"לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנֹכִי גַם מִתְמַוֵּל גַּם מִשְׁלֹשׁוֹם גַּם מֵאֵז דְּבָרְךָ וְכוּ, אֵל עֵבֶדְךָ, כִּי כִבֵּד פֶּה וְכִבֵּד לְשׁוֹן אֲנֹכִי".** ונזכרו בפסוק זה ארבע בחינות של דיבור (כדלהלן) שהיו אז בגלות, ולכן היו חסרים למשה ארבעת בחינות הדיבור, וארבע בחינות אלו זֶה בְּחִינַת רְבוּעַ הַדְּבֹר, אֲרַבְעָה חֲלָקֵי הַדְּבֹר.

יבאר כיצד ד' חלקי הפסוק (א) "לא איש דברים אנכי", (ב) "גם מתמול", (ג) "גם משלשום", (ד) "גם מאז דברך". יש בהם ד' חלקי הדיבור (ריבוע הדיבור), שהם: 'דיבור של צדקה' – בנצח, 'דיבור של תשובה' – בהוד, דיבור של עשירים המשפיעים למלכות – ביסוד, 'דיבור של מלכות' – במלכות, שהוא כח הדיבור לפעול.

כִּי יֵשׁ דְּבֹר שֶׁל צְדָקָה, בְּבְחִינַת הַכְּתוּב (ישעיה סג, א): **"מְדַבֵּר בְּצְדָקָה", שְׂוֵהוּ בְּחִינַת הִתְרַוֵּן שֵׁישׁ לְאָדָם עַל הַחַי, שֶׁהוּא הַדְּבֹר, שֶׁהוּא גֵדֵר הָאָדָם, וְהוּא בְּחִינַת צְדָקָה, שֶׁהוּא גּוֹמֵל חֶסֶד עִם הַבְּרִיּוֹת, שֶׁזֶה גֵדֵר הָאָדָם, שְׂדָרְכּוֹ לְגַמּוֹל חֶסֶד, מִזֶּה שְׂאִיִן בֵּין הַחַי⁵⁵, פִּי, הִיתְרוֹן שֵׁישׁ לְאָדָם בְּדִיבּוֹר עַל הַחַי, עַד שֶׁעֲנִין זֶה מְגִדִיר אוֹתוֹ בְּשֵׁם 'אָדָם', הוּא רַק כְּשֶׁעוֹשֶׂה צְדָקָה⁵⁶ שְׂאֵז בְּדִיבּוֹר שְׁלוֹ יֵשׁ לוֹ יִתְרוֹן עַל הַחַי⁶¹. וְזֶה שְׂדָרְשׁוֹ בְּזוּהַר** (בהקדמה דף יג), **נְאֻמַּר בְּבְרִיַּת אָדָם הַרְאִשׁוֹן** (בראשית א, כו): **"נַעֲשֶׂה**

מְקוֹרוֹת וְעִיּוֹנִים

גְּרוּעַ, שֶׁהִיא בְּגִלוּת, וְלִכֵּן שְׂתַף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּף הוּא עִמּוֹ אֶת אֶהָרָן].

59. ואף שמצאנו גם בהמות וחיות שגומלות חסד, אין זה מחמת בחירה לעשות חסד, אלא היא פעולה טבעית הטבועה בהם, ולכן זה לא נקרא 'חסד', אלא כך נבראו לעשות. משא"כ אדם, שיש לו בחירה, וכופה את יצרו ועושה צדקה, זו בחינת 'חסד'.

60. כמבואר בקיצור לקוטי מוהר"ן (כאן אות ח'), וז"ל: 'דבור של צדקה', פי גֵדֵר הָאָדָם הוּא הַדְּבֹר, וְזֶה הַדְּבֹר נִמְשָׁךְ מִצְדָקָה, פִּי צְדָקָה וְחֶסֶד הוּא גַם בֵּין גֵדֵר הָאָדָם, פִּי גֵדֵר הָאָדָם מְדַבֵּר, הוּא לְגַמּוֹל חֶסֶד עִם הַבְּרִיּוֹת. וּמִי שְׂאִיִנוּ עוֹשֶׂה צְדָקָה וְחֶסֶד, פּוֹגֵם בְּהַדְּבֹר מְאֹד, וְהוּא בְּבְחִינַת בַּעַל חַי וְאִינּוֹ בְּכָלֵל אָדָם כְּלָל, פִּי אֵין הָאָדָם נִקְרָא אָדָם, רַק עַל יְדֵי צְדָקָה וּגְמִילוֹת חֶסֶדִים, ע"כ. וכן מבואר בלקוטי תפילות (על תורה דיון אות נ"ב), וז"ל: וְתוֹכְנֵנוּ לְהַרְבּוֹת בְּצְדָקָה תְּמִיד, עַד שְׂנֻכָה לְדַבּוֹר שֶׁל צְדָקָה, כְּמוֹ שְׂכַתּוּב: **"אֲנִי מְדַבֵּר בְּצְדָקָה רַב לְהוֹשִׁיעַ"**.

61. רבינו יוכיח מהזוהר דלהלן, שמה שעושה את

כֵּל מִזֶּה שֶׁהִיא צְרִיף לְבָרָא בְּשִׁבְתָּ כְּפַל וְעֲשֶׂאָה בְּשֵׁישׁ, כְּמוֹ שְׂדָרְשׁוֹ רְבּוּתֵינוּ וְזָרוּנֵם לְבַרְכָּה עַל פְּסוּקֵי זֶה, **"אֲשֶׁר בְּרָא אֱלֹהִים לְעִשׂוֹת"**, כְּמוֹכָא בְּפְרוּשׁ רִש"י. הֵינּוּ שְׂבִיּוֹם הַשֵּׁשׁי הַמְּשִׁיף שְׁנֵי תְקוּנִים שֶׁל הַדְּבֹר, הַתְּקוּן שֶׁל שְׁלֹשֶׁת הַשְּׂרִיגִים וְהַתְּקוּן שֶׁל מַלְכוּת פֶּה. וְעַל כֵּן אֵז בִּיּוֹם הַשֵּׁשׁי נִשְׁלַם הַדְּבֹר, וְעַל כֵּן בּוֹ נִבְרָא אָדָם – שֶׁהוּא עֶקֶר שְׁלֵמוֹת הַדְּבֹר, פִּי גֵדֵר הָאָדָם הוּא מְדַבֵּר, וְאֵז נִשְׁלַם לְשׁוֹן הַקְּדָשׁ שְׂמַקְשֶׁר לְשִׁבְתָּ.

58. כמבואר בזוהר פרשת וארא (ח"ב דף כה:), וז"ל: אֵלָא רְזָא אִיהוּ, מִשָּׁה 'קְלָא', וְ'דְבֹר' דְּאִיהוּ מְלָה דִּילִיָּה – הֵנָּה בְּגִלוּתָא, וְהֵנָּה אִיהוּ אֶטִים לְפָרְשָׁא מְלִין, וּבְגִין דָּא אָמַר, **"וְאִיף יִשְׁמַעֲנִי פְרַעֲה"**, בְּעוֹד דְּמְלָה (דיבור) דִּילִי אִיהִי בְּגִלוּתָא דִּילִיָּה, דְּהָא לִית לִי מְלָה. הָא אָנָּא קְלָא מְלָה גְרַע, דְּאִיהִי בְּגִלוּתָא, וְעַל דָּא, שְׂתַף קוּנְדָּשָׁא בְּרִיף הוּא לְאֶהָרָן בְּהַדְּיָה. [נתרגום: אֵלָא סוּד הוּא, מִשָּׁה הוּא 'קוּל', וְ'הַדְּבֹר' שֶׁהוּא הַמְּלָה שְׁלוֹ הֵינָּה בְּגִלוּת, וְהוּא הֵינָּה אֶטוּם מְלִפְנֵי דְבָרִים, וּמִשׁוּם כֵּן אָמַר **"וְאִיף יִשְׁמַעֲנִי פְרַעֲה"**, בְּעוֹד שֶׁהַמְּלָה שְׁלִי הִיא בְּגִלוּת שְׁלוֹ, שְׂהֲרִי אֵין לִי 'דְּבֹר'. הַרְיֵנִי קוּל דְּבֹר

(רות ב, ט) "וְשֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם" וְכוּ', 'מָה הָתָם צָדְקָה אַף כָּאֵן צָדְקָה' (הקדמת הו"מ דף 21), 'שָׁעַל יָדֵי צָדְקָה נִקְרָא אָדָם, כִּי הַצָּדְקָה שֶׁמִּשָּׁם הַדְּבַר הוּא גִדְרָה הָאָדָם בְּנִי". וְזֶה בְּחִינַת "לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנֹכִי", חִינּוּ הַדְּבַר שֶׁל צָדְקָה, בְּחִינַת (תהלים קיב, ה) "טוֹב אִישׁ חוֹנֵן וּמְלֹחֵה וּכְלָפֵל דְּבָרָיו", דְּחִינּוּ גְמִילוּת חֶסֶד וּצְדָקָה.

וְיֵשׁ דְּבַר שֶׁל תְּשׁוּבָה/ בְּחִינַת (הושע י"ג, א) "קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵלַי ה'". וְזֶה בְּחִינַת "גַּם מִתְמוּל", בְּחִינַת דְּבַר שֶׁל תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים צ, א) "וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְּנֵי אָדָם כִּי אֵלֶּה שָׁנִים בְּעֵינַיִךְ כְּיוֹם אֶתְמוּל":

עוֹטָה אוֹר

אָדָם, וּכְתִיב בְּדַבְרֵי רוּת לְנַעֲמִי (רות ב, ט): "וְשֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ" ⁶²הַיּוֹם וְכוּ' בועז" ⁶³, וּדְרַשׁ הַזּוּהַר גְּזִירָה שׁוֹה: 'מָה הָתָם (מה שם) נֹאמַר "עָשִׂיתִי" וְהַכּוּוּנָה צָדְקָה, אַף כָּאֵן "נַעֲשֶׂה אָדָם" הַכּוּוּנָה ע"י צָדְקָה" ⁶⁴, וְזֶה: "נַעֲשֶׂה אָדָם", שָׁעַל יָדֵי צָדְקָה נִקְרָא אָדָם, שֶׁנֶּשְׁלַם ה'צֶלֶם אֱלוֹקִים' שָׁבוּ, כִּי הַצָּדְקָה, שֶׁמִּשָּׁם הַדְּבַר, הוּא גִדְרָה הָאָדָם בְּנִי". וְזֶה בְּחִינַת הַכְּתוּב בְּמִשְׁנֵי רַבֵּינוּ (שְׁמוֹת ד, ט): "לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנֹכִי", וְהֵרִי שֶׁאִישׁ הוּא בְּחִינַת 'דְּבָרִים', כִּי נִקְרָא אִישׁ עַל יְדֵי דִיבּוּהַ חִינּוּ הַדְּבַר שֶׁל צָדְקָה, בְּחִינַת (תהלים קיב, ה): "טוֹב אִישׁ חוֹנֵן וּמְלֹחֵה וּכְלָפֵל דְּבָרָיו", דְּחִינּוּ דִיבּוּר שֶׁל גְּמִילוּת חֶסֶד" ⁶⁵ וּצְדָקָה, עוֹשֶׂה אוֹתוֹ אִישׁ. הֵרִי שְׁמִי שֶׁעוֹשֶׂה צְדָקָה וְחֶסֶד, נִקְרָא 'אִישׁ' דְּבָרִים, כִּי הַצְדָקָה וְחֶסֶד נּוֹתֵנָת לוֹ כַּח לְדַבְרָה, וְלִכְּנֵן נִקְרָא 'דִּיבּוּר שֶׁל צְדָקָה'.

וְיֵשׁ דְּבַר שֶׁל תְּשׁוּבָה/ שְׁמִתּוּדָה וּמִבְקָשׁ סְלִיחָה עַל כָּל עוֹנוֹתָיו" ⁶⁶, בְּחִינַת הַכְּתוּב (הושע י"ג, א): "קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵלַי ה'". וְזֶה בְּחִינַת הַמִּשְׁךְ הַכְּתוּב שֶׁאֵמַר מֹשֶׁה: "גַּם מִתְמוּל", בְּחִינַת דְּבַר שֶׁל תְּשׁוּבָה, כִּי 'אֶתְמוּל' מֵרַמְזוֹ עַל תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים צ, ג-ד): "וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְּנֵי אָדָם, כִּי

מְקוּרֹת וְעִיּוּנִים

64. לְשׁוֹן הַזּוּהַר בְּהַקְדָּמָה (דף י"ג): פְּקוּדָא תְּשִׁיעָא לְמִיחֵן לְמִסְפְּנֵי וּלְמִיחֵב לֹזֵן טְרַפְּא. דְּכְתִיב "נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצִלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ" וְכוּ' (מְצָנָה תְּשִׁיעִית - לְחֵן אֶת הַעֲנִיִּים וְלְחֵת לְהֵם אוּכְל). בְּגִין דְּדָא הוּא פְּקוּדָא מַעְלִיא לְאַסְתְּלָקָא בְּרַשׁ בְּדִיוֹקְנִיָּה דְּאָדָם עַל כָּל שְׂאָר פְּקוּדֵין. (מִשְׁוֹם שְׁוֹ הוּא מְצָנָה מַעְלָה שְׁתִּיעֵלָה בְּן אָדָם בְּדְמוּתוֹ שֶׁל אָדָם עַל כָּל שְׂאָר הַמְצָוֹת נוֹהַבְרִיּוּת), וּבְגִין כֵּן "נַעֲשֶׂה אָדָם", כְּתִיב הַכָּא עֲשִׂיָּה, וּכְתִיב הָתָם "שֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם בּוֹעֵז". (וּמִשְׁוֹם כֵּן "נַעֲשֶׂה אָדָם", כְּתִיב כָּאֵן עֲשִׂיָּה, וְכְתוּב שֵׁם "שֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם בּוֹעֵז"). וְעַ" גַּם לְעִיל (קָמָא, תּוֹרָה ל"ו אוֹת ו'), שֶׁהֵבִיא רַבֵּינוּ אֶת הַזּוּהַר הַזֶּה וּפִירְשׁוּ.

65. הַלּוּאָה נִקְרָאת גְּמִילוּת חֶסֶד, וְלִכְּנֵן הוֹסִיף כָּאֵן רַבֵּינוּ תִּיבּוֹת אֱלוֹ, וּבְגַמְ' בְּסוּכָה (דף מט:), אִיתָא: בְּשִׁלּוּשׁ דְּבָרִים גְּדוּלָה גְּמִילוּת חֶסֶדִים יוֹתֵר מִן הַצְדָקָה, הֵרִי שֶׁצְדָקָה הוּא בְּכָלֵל גְּמִילוּת חֶסֶדִים, וּגְמִילוּת חֶסֶדִים יִתִּירָה מִמֶּנָּה.

66. הַלְשׁוֹן בְּקִיצוֹר לִיקוּטֵי מוֹהַר"ן (אוֹת ח): 'דְּבַר שֶׁל תְּשׁוּבָה', לְדַבְרֵי דְּבָרִים הַרְבֵּה שֶׁל תְּשׁוּבָה לְפָנָיו

הָאָדָם לְגִדְרָה אָדָם, הוּא עַל יְדֵי שֶׁעוֹשֶׂה צְדָקָה, וְלִכְּנֵן עַל כְּרַחֵךְ מֵה שִׁדּוּעַ שִׁתְרוֹן הָאָדָם עַל הַחֵי הוּא בְּכַח הַדִּיבּוּר שִׁישׁ לְאָדָם וְאֵין לְחֵי, הַכּוּוּנָה הוּא עַל דִּיבּוּר שֶׁל צְדָקָה, וְכִמוֹ שִׁיבָאָר.

62. בְּמִדְרַשׁ (וִיקָרָא רַבָּה לֵד, ח) דְּרַשׁוּ עַל הַפְּסוּקַ הַזֶּה, וּז"ל: תְּנִי ר' יְהוֹשֻׁעַ, יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁבַעֵל הַבַּיִת עוֹשֶׂה עִם הַעֲנִי הַעֲנִי עוֹשֶׂה עִם בַּעַל הַבַּיִת, שְׁכֵן רוּת אוֹמֵרֵת לְנַעֲמִי "שֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם בּוֹעֵז", 'אֲשֶׁר עָשִׂה עִמִּי' אֵין כְּתִיב כָּאֵן, אֵלָּא "אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ", אִמְרָה לֵה הַרְבֵּה פְּעוּלוֹת וְטוֹבוֹת עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם בְּשִׁבְלֵי פְרוּסָה שֶׁנָּתַן לִי.

63. שֵׁם הִיָּה הַמַּעֲשֶׂה (רוּת ב, יז-ט) "וַתִּלְקָט בְּשִׂדְהָ עֵד הָעֵרֶב וַתַּחֲבֹט אֶת אֲשֶׁר לְקֹטֶה וַיְהִי כְּאִפְּהָ שְׁעָרִים, וַתִּשָּׂא וַתְּבֹאָה הָעֵיר וַתֵּרָא חֲמוּתָהָ אֶת אֲשֶׁר לְקֹטֶה וַתּוֹצֵא וַתִּתֵּן לָהּ אֶת אֲשֶׁר הוֹתֵרָה מִשְּׂבָעָה, וַתֹּאמֶר לָהּ חֲמוּתָהָ אִיפֹה לְקֹטֶה הַיּוֹם וְאַנְהָ עָשִׂיתִי יְהִי מִכִּירְךָ בְּרוּךְ, וַתַּגִּד לְחֲמוּתָהָ אֶת אֲשֶׁר עָשִׂתָה עִמּוֹ, וַתֹּאמֶר שֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם בּוֹעֵז".

וַיֵּשׁ דְּבִיבּוּר שֶׁל עֲשִׂירוֹת, דְּהֵינּוּ עֲשִׂירִים קְרוּבִים לְמַלְכוּת, שְׁהֵם בְּחֵינֵת (בְּרֵאשִׁית מ, יב) "שְׁלֹשֶׁת חֲשָׁרְיָנִים", וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנֵם לְבָרְכָה (חלוין צב): "שְׁלֹשָׁה שָׂרֵי גָאִים, דְּהֵינּוּ עֲשִׂירִים קְרוּבִים לְמַלְכוּת" (כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רִשְׁי שָׁם), שְׁיֵשׁ לָהֶם בְּחֵינֵת דְּבִיבּוּר בְּבְחֵינֵת (משלי כב, יא) "חֵן שִׁפְתָיו רַעְהוּ מְלֶכֶךְ, הֵינּוּ הַדְּבִיבּוּר שֶׁל קְרוּבִים לְמַלְכוּת. וְזֶה בְּחֵינֵת "גַּם מוֹשְׁלָשָׁם", בְּחֵינֵת "שְׁלֹשֶׁת חֲשָׁרְיָנִים הַנְּל", הֵינּוּ הַדְּבִיבּוּר שֶׁל עֲשִׂירִים קְרוּבִים לְמַלְכוּת.

עוֹטָה אוֹר

אֵלֶּה שְׁנַיִם בְּעֵינֵיךְ פְּיוֹם אֶתְמוּל, ומבואר מסמיכות שני הפסוקים, שתשובה היא בחינת 'יום אתמול', ונקראת כן, על שם שתשובה היא 'מעל הזמן'⁶⁷ – אלף שנה כיום אחד. והכוונה בחלק זה של הדיבור, על עבודת התשובה שנעשית על ידי דיבור.

וַיֵּשׁ דְּבִיבּוּר שֶׁל עֲשִׂירוֹת, דְּהֵינּוּ עֲשִׂירִים קְרוּבִים לְמַלְכוּת שִׁישׁ לָהֶם כַּח בְּדִיבּוּרָם לְבַטֵּל גִּזְרוֹת רַעוֹת שֶׁל הַמְּלָכִים⁶⁸, שְׁהֵם בְּחֵינֵת הַכְּתוּב בַּחלוֹם שֶׁר הַמִּשְׁקִים (בראשית מ, יב): "שְׁלֹשֶׁת חֲשָׁרְיָנִים, וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנֵם לְבָרְכָה (חלוין צב): "אלו שְׁלֹשָׁה שָׂרֵי גָאִים הַיּוֹצֵאִים מִיִּשְׂרָאֵל בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, פַּעֲמִים שְׁנַיִם כֵּאֵן (כבבל) ואחד בארץ ישראל, פַּעֲמִים שְׁנַיִם בְּאַרְצָ יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד כֵּאֵן" (כבבל), דְּהֵינּוּ עֲשִׂירִים קְרוּבִים לְמַלְכוּת (כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רִשְׁי שָׁם)⁶⁹, שְׁיֵשׁ לָהֶם בְּחֵינֵת דְּבִיבּוּר, בְּבְחֵינֵת הַכְּתוּב (משלי כב, יא): "חֵן שִׁפְתָיו רַעְהוּ מְלֶכֶךְ, הֵינּוּ הַדְּבִיבּוּר שֶׁל קְרוּבִים לְמַלְכוּת, פִּי, מִי שִׁישׁ לוֹ בְּחֵינֵת דִּיבּוּר עַד שְׁבִדִּיבּוּרוֹ שׁוֹרָה חֵן עַל שִׁפְתָיו, הוּא חֲבָרוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ (ויכול להשפיע עליו). וְזֶה בְּחֵינֵת הַכְּתוּב הַנְּל בְּמִשְׁה: "גַּם מוֹשְׁלָשָׁם", לשון 'שלושה', בְּחֵינֵת "שְׁלֹשֶׁת חֲשָׁרְיָנִים הַנְּל", הֵינּוּ הַדְּבִיבּוּר שֶׁל עֲשִׂירִים קְרוּבִים לְמַלְכוּת. והכוונה בחלק דיבור זה, על דיבור שיש בו השפעה על אחרים וכל השפעה על אחרים היא בכלל זה, אולם החלק הגבוה ביותר בדיבור זה, הוא הדיבור של עשירים הפועלים להשפיע ולשנות את דעת המלכים לטובה – לבטל גזירות רעות.

מְקוֹרוֹת וְעִינִים

שאלף שנה הוא רק יום אחד.
68. וכמו שכתב בקיצור, וז"ל: דְּבִיבּוּר שֶׁל עֲשִׂירִים קְרוּבִים לְמַלְכוּת, שְׁיֵשְׁפִיעַ לָהֶם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דְּבָרֵי חֵן בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם לְבַטֵּל כָּל הַגְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְלַפְעַל טוֹבוֹת וְיִשׁוּעוֹת עַל יִשְׂרָאֵל. ובלקוטי תפילות (שם) אות ג"ה), כתב וז"ל: וְזָכְנוּ לְהַשְׁלִים הַדְּבִיבּוּר שֶׁל עֲשִׂירִים קְרוּבִים לְמַלְכוּת, וְתַעֲזֹר וְתוֹשִׁיעַ וְתַגֵּן עַל כָּל הַקְּרוּבִים לְמַלְכֵי וְשָׂרִים וְיוֹעֲצִים, הַעוֹמְדִים בְּשִׁבִּיל יְשׁוּעַת וְהַצֵּלַת יִשְׂרָאֵל בְּאַמְת, וְתִשְׁפִיעַ עֲלֵיהֶם דְּבָרֵי חֵן בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם. וְיִמְצְאוּ חֵן בְּעֵינֵי הַקִּיסָרִים וְהַמְּלָכִים וְהַשָּׂרִים וְהַיּוֹעֲצִים, וְיִבְטְלוּ מִחֲשׁוֹבוֹת שׁוֹנְאֵינוּ. וְתַתֵּן לָהֶם חֵן וְשִׁבְלֵי טוֹב בְּאַפֵּן שְׁיִזְכּוּ לְבַטֵּל כָּל הַגְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְרַעוֹת, וְלַפְעוֹל גְּזֵרוֹת טוֹבוֹת עַל יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ, וְיִהַפְּכוּ לֵב הַקִּיסָרִים וְהַמְּלָכִים וְהַשָּׂרִים עֲלֵינוּ לְטוֹבָה.
69. בחולין שם פירש"י על התיבות 'שרי גאים', עשירים וקרובים למלכות.

יְתַבָּרַךְ. וכעין זה גם בלקוטי תפילות (שם), וְתִזְכְּנוּ לְדִיבּוּר שֶׁל תְּשׁוּבָה, וְתַעֲזְרוּנוּ לְדַבֵּר דְּבִיבּוּרֵי הַרְבֵּה שֶׁל תְּשׁוּבָה לְפָנֶיךָ, וְנִזְכֶּה לְקַיֵּם מְקָרָא שְׁפָתוֹב: "קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵלַי", וְתִשְׁלַח לָנוּ דְּבִיבּוּרִים הַגּוֹנִים וְרַצוֹנִים לְתוֹךְ פִּינוּ, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְעוֹרֵר לְכַבְּנוּ לְפָנֶיךָ בְּאַמְת, וְלִשְׁפָף לְבָנוּ כְּפִיִּם נוֹכַח פְּנֵיךָ ה'.

67. ונראה לבאר זאת, כי 'תשובה' היא בחינת למעלה מהזמן (כמבואר לקמן תורה ע"ט), שכן לכאורה איך יתכן שהאדם יעשה 'תשובה' כעת, לתקן את היום שנפגם בעוונותיו, הרי אותו היום עבר ואיננו? אולם על ידי 'תשובה' אפשר "להחזיר" את היום שבו פגם בעוונותיו ולתקן אותו, כאילו הוא עושה תשובה באותו הזמן והיום שעשה בו את העבירה. לכן התשובה היא בחינת 'יום אתמול', ונעשית על ידי בחינת 'מעל הזמן', והוא הנאמר בפסוק: "כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֵיךְ פְּיוֹם אֶתְמוּל" – זוהי בחינת 'מעל הזמן',

וַיֵּשׁ דְּבוּר שֶׁל מַלְכוּת, בְּחֵינַת מַלְכוּת פֶּה⁷⁰ (פתח אליהו). וְזֶה בְּחֵינַת "גַּם מֵאֵז דְּבַרְךָ", בְּחֵינַת (תהלים צג, ב) "נִכְוֵן בְּסֵאֶף מֵאֵז":

וְהָאִמַּת מֵאִיר בְּרַבּוּעַ הַדְּבוּר הַנִּלְעַל עַל יְדֵי שְׁלֵשָׁה שְׁמוֹת הַנִּלְעַל, שֶׁהֵם: אֵל, אֱלֹקִים, יי, שֶׁהֵם בְּחֵינַת: תַּפְלָה, וְתוֹרָה, וְשִׂדּוּכִים וְזוּגִים. 'אֵל' – זֶה בְּחֵינַת תַּפְלָה, כִּי 'אֵל' עַל שֵׁם הַבַּח, שֶׁהוּא

עוֹטָה אוֹר

וַיֵּשׁ דְּבוּר שֶׁל מַלְכוּת שֶׁהֵם כֹּל הַדִּיבּוּרִים הַמְשַׁלְּמִים אֶת מַלְכוּת דְּקְדוּשָׁה, עַד שֶׁתַּגְּלֶה מַלְכוּתוֹ עַל יְדֵי מַשִּׁיחַ צְדָקָנוּ וְנִשְׁמַע אֶת דְּבָרָיו⁷¹, וְזֶה עֵיקַר בְּחֵינַת הַדִּיבּוּר בְּעֵצְמוֹ⁷², בְּחֵינַת הַאִמּוֹר בְּתִיקוּנֵי זוֹהַר (דף יא): 'מַלְכוּת פֶּה', שֶׁהִפֵּה וְהַדִּיבּוּר הֵם בְּבְחֵינַת סְפִירַת הַמַּלְכוּת (הַאֲחֵרוֹנָה מֵעֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת). וְזֶה בְּחֵינַת הַכְּתוּב הַנִּלְעַל בַּמִּשְׁנָה: "גַּם מֵאֵז דְּבַרְךָ" הֵרִי שֶׁהַדִּיבּוּר הוּא בְּחֵינַת 'או', בְּחֵינַת הַכְּתוּב (תהלים צג, ב): "נִכְוֵן בְּסֵאֶף מֵאֵז", וְהֵרִי שֶׁכִּסְאֵי, שֶׁהוּא בְּחֵינַת מַלְכוּת⁷³, הוּא גַם בְּחֵינַת 'או', שֶׁהוּא בְּחֵינַת דִּיבּוּר. וְזֶהוּ דִּיבּוּר שֶׁל מַלְכוּת. נִמְצָא שִׁישׁ אַרְבַּעַת חֲלָקֵי דִיבּוּר, וְהֵם כִּנְגַד אַרְבַּעַת שְׂצִירִים לְהוֹדוֹת⁷⁴ הֵינּוּ לְהַבִּיא קֶרֶבן תּוֹדָה⁷⁵.

ביאר שג' שמות "אל, אֱלֹהִים, ה'", שבספירות 'חסד גבורה תפארת' שהם 'מקור האמת', מאירים את ד' חלקי הדיבור שברבוע הדיבור, שהם כנגד ספירות 'צח' הוד יסוד מלכות'.

וְהָאִמַּת מֵאִיר בְּרַבּוּעַ הַדְּבוּר הַנִּלְעַל עַל יְדֵי שְׁלֵשָׁה שְׁמוֹת הַנִּלְעַל, שֶׁהֵם: אֵל, אֱלֹקִים, יי, שֶׁהֵם בְּחֵינַת: תַּפְלָה וְתוֹרָה וְשִׂדּוּכִים וְזוּגִים⁷⁶, וְכִמוֹ שִׁיבָאָר:

מְקוּרַת וְעִוּוּנִים

אַרְבַּעַת חֲלָקֵי הַדְּבוּר שֶׁנִּשְׁלַם עַל יָדָם. כִּי חוּלָה שְׁנֵתְרַפָּא וּמוֹדָה לְשֵׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה בְּחֵינַת דְּבוּר שֶׁל תְּשׁוּבָה, כִּי אֵין אָדָם עוֹמֵד מִחֲלָיו אֲלָא אִם בֶּן מוֹחֲלִין לוֹ כֹּל עוֹנוֹתָיו (נדרים מא, א), וְהֵינּוּ עַל יְדֵי תְּשׁוּבָה כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ישעיהו י) "וְיָשָׁב וְרָפָא לוֹ". יוֹרְדֵי הַיָּם, זֶה בְּחֵינַת דְּבוּר שֶׁל צְדָקָה, כְּמוֹ שְׁמוּבָא בְּיוֹנָה עַל הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ עִמּוֹ בְּסַפִּינָה (יונה א, טז) "וַיִּדְרֹו נְדָרִים", כִּי צְדָקָה הִיא בְּחֵינַת יָם, בְּחֵינַת מַיִם כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (עמוס ה, כד) "וַיִּצְדָּקָה כְּנַחַל אֵיתָן", בְּחֵינַת (קהלת יא, א) "שִׁלַּח לַחֲמֶךְ עַל פְּנֵי הַמַּיִם". תְּחֻבֹשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִים, שְׂיֹצֵא מִן הָאֲסוּרִים, זֶה בְּחֵינַת דְּבוּר שֶׁל עֲשִׂירִים קְרוּבִים לְמַלְכוּת, שֶׁעַל יָדָם הִדְרָךְ שְׂיֹצֵא תְּחֻבֹשׁ מִתּוֹךְ הַמַּאֲסָר בְּחֵינַת "שְׁלֵשֶׁת הַשְּׂרִיגִים" - "שְׁלֵשָׁה שְׂרִיגִים", שֶׁעַל יָדָם יֵצֵא יוֹסֵף מִבֵּית הָאֲסוּרִים כְּמִפְרָשׁ בְּתוֹרָה. 'מְדַבֵּר', זֶה בְּחֵינַת עֶקֶר הַדְּבוּר (מדבר לשון דיבור), בְּחֵינַת (פתיחת אליהו) 'מַלְכוּת פֶּה', כִּי מְדַבֵּר מְרַמֵּז עַל הַדְּבוּר בְּעֵצְמוֹ כְּמַבְאָר בְּזֵהַר הַקְּדוּשָׁה (בהקדמה ח"א דף יא), שְׁמַדְבֵּר בְּחֵינַת דְּבוּר, הֵינּוּ בְּחֵינַת מַלְכוּת פֶּה שֶׁהִיא עֶקֶר הַדְּבוּר.

74. הנה 'תורה' ו'תפילה' הוא כפשוטו, שמדבר דיבורי תורה ותפילה. ובשידוכים וזיווגים, הכוונה היא, שבזה שזכר ונקבה באים בקשר של שידוכים,

70. כן ביאר בקיצור, וז"ל: 'דבור של מלכות דקדושה', שביא לנו השם יתברך את משיח צדקנו, וננקה לשמע דבוריו הקדושים והטהורים והנוראים מפיו הקדוש, ע"כ. וכעין זה גם בלקוטי תפילות, וז"ל: ונפנו להשלים הדבור של מלכות דקדושה, ותביא לנו משיח צדקנו במהרה בימינו וימלוך עלינו לעולם ועד, וננקה לשמע דבוריו הקדושים והטהורים והנוראים מפיו הקדוש, ע"כ. (וכמוכן שכן היתה קבלה ביד ר' נתן מרבינו לפרש את דבריו הקדושים).

71. כן מבואר בלקוטי הלכות ברכת ההודאה שהעתקנו לקמן, ובאמת כל הבחינות הללו, יוצאות מהכח אל הפועל 'בדיבור של מלכות', שהיא בחינת מלכות פה - הדיבור של משיח.

72. כדכתיב (בראשית מא, מ) "רק הפסא אגדל מנך", ופירשו: שיהיו קורין לי מלך, כסא - לשון של המלוכה, עכ"ל.

73. וכמו שביאר הקשר ענין זה בלקוטי הלכות (ברכת הודאה א, א), וז"ל: נוכל לומר שזה בעצמו בחינת 'ארבעה צריכין להודות' שפנגד בחינת ארבעת חלקי הדבור ששלם על ידם, כי על ידי 'תודה', דהיינו על ידי הארבעה צריכין להודות, על ידם נשלם רבוע הדבור. ועל פן הם ארבעה שצריכין להודות פנגד

תקוה ובעל היכולת, ועל ידי התפלה נקראין ישראל בשם 'אל', בבחינת (מגילה יח.) 'מניין שנקראו הקדוש ברוך הוא ליעקב אל שנאמר (בראשית לג, ט) 'ויקרא לו אל' וכו'. כי על ידי התפלה, כביכול, אנו לוקחין לעצמנו הכח ממנו ותפלה, כי אנו מבטלין גזרותיו, נמצא שיש לנו הכח. ועל כן נקראין ישראל – 'אל', על ידי התפלה על שם הכח פנ"ל. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי פניית פ"ב ה"א) "לא איש אל ויכזב" (במדבר כג, יט) – 'לא איש הוא, שעשה דברי אל ככזב'. כי על ידי התפלה מבטלין גזרותיו ותפלה, ואזי ישראל נקראין 'אל'. ומשם מאיר הדבור, בבחינת (תהלים קמה, יא) "וגבורתך ידברו"; דחינו על ידי הכח וגבורה, שזה בחינת 'אל' על שם הכח, מאיר הדבור על ידי האמת, כי התפלה היא רק על ידי אמת, כמו שכתוב (שם, יח) 'קרוב ה' וכו' לכל אשר יקראהו באמת'.

עושה אור

שם 'אל' זה בחינת תפלה, כי "אל" על שם הכח⁷⁵, שהוא תקוה ובעל היכולת⁷⁶, ועל ידי התפלה נקראין ישראל בשם 'אל', בבחינת מאמר חז"ל (מגילה יח.) 'מניין שנקראו הקדוש ברוך הוא ליעקב אל? שנאמר (בראשית לג, ט) 'ויקרא לו אל' וכו'. ויעקב הוא מרמז על כל ישראל, הרי שישאל נקראים בשם 'אל', והטעם: כי על ידי התפלה כביכול, אנו לוקחין לעצמנו הכח ממנו ותפלה, כי אנו מבטלין גזרותיו⁷⁷, נמצא שיש לנו הכח, ועל כן נקראין ישראל 'אל' על ידי התפלה, על שם הכח פנ"ל. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי פניית פ"ב ה"א⁷⁸) על הפסוק (במדבר כג, יט): "לא איש אל ויכזב" – 'לא איש הוא, שעשה דברי אל ככזב' (כי ביטלם). כי על ידי התפלה מבטלין גזרותיו ותפלה, ואזי ישראל נקראין 'אל'. ומשם מאיר הדבור, בבחינת הכתוב (תהלים קמה, יא): "וגבורתך ידברו", דחינו על ידי הכח וגבורה, שזה בחינת 'אל' על שם הכח, מאיר הדבור על ידי האמת, כי התפלה היא רק על ידי אמת, כמו שכתוב (שם, יח): "קרוב ה' וכו' לכל אשר יקראהו באמת". הרי שכח ספירת ה'נצח' שבדיבור – היינו לנצח כביכול את הקב"ה בתפילתנו, נעשה על ידי שם 'אל' המאיר באמת, כי תפילה יש לה כח רק כשנאמרת באמת, והאמת מאיר בכח הדיבור לפעול את פעולתו. וזה בחינת 'דיבור של צדקה', כי התפילה היא דיבור של צדקה, שבתפילתו פועל ישועות ומבטל גזירות, ואין לך דיבור של צדקה גדול מזה.

מקורות ועיונים

והויה ודרגא. כל שכן לשאר בריין. [תרגום: שם א"ל מעיד על אדון הכל, שאין יכלת לכל שם והויה ודרגה, כל שכן לשאר ברייות].

77. ע' מועד קטן (דף טז:), שיש לצדיק כח לבטל גזירות.

78. בירושלמי שם איתא: רבנן אמרי "לא איש" הוא (משה רבינו) שעשה דבריו של "אל" כאילו אין [שאמר] (שמות לב, יא) "למה ה' יתרה אפך בעמך". "ויכן אדם ויתנהם", לא בן עמרם הוא שעשה לאל שיתנחם (שם, יד) "וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו".

נשלמים עשרה קבים של שיחה (תשעה אצל נשים, ואחד אצל אנשים), וזה עושה את שלמות הדיבור.

75. כתוב (בראשית לא, ט) "יש לאל ידי" – ופירש"י: יש כח וחיל בידו. וע' בגמ' ביבמות (דף כא.), ובבא בתרא (דף פח:). ואף ששם 'אל' הוא בספירת החסד וכנ"ל, מ"מ בהתפשטותו בקו הימין אל הנצח, הוא מורה על כח (נצחון). וזה בחינת תפילה, שכביכול אנחנו מנצחים אותו ית', שמבטלים את גזרותיו בתפילתנו כמבואר כאן.

76. בזוהר רעיא מהימנא פינחס (ח"ג דף רטו:), איתא: שם א"ל סהיד על מארי דכלא, דלית יכולת לכל שם,

'אלקים' – זה בחינת תורה, כמו שכתוב (שמות ה טז) "ואתה תהיה לו לאלקים", ותרגומו: 'לרב'. וזהו "הוא יהיה לך לפה" – שבחינת אלקים, בחינת תורה הוא מאיר לפה, דחינו להדבור, כי הרב מורה דרך ישר לתלמידיו בתורתו, שזה בחינת (ירמיה טו, יט) "אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה", והוא בחינת אמת, בבחינת (מלאכי ב, ו) "תורת אמת היתה בפיהו".

'ח' – זה בחינת שדוכים, בבחינת (בראשית כה, ו) "מה יצא הדבר", בחינת (משלי יט, יד) "ומה אשה משפלת". והוא בחינת אמת, בבחינת (בראשית שם, מח) "אשר הנחני בדרך אמת". ועל ידי זה נשלם הדבור, כי עשרה קבין שיחה ירדו לעולם, תשעה נמלו נשים, ואחד כל העולם בלו' (קמו

עוטה אור

ושם 'אלקים' זה בחינת תורה, כמו שכתוב באהרן (שמות ה טז): "הוא יהיה לך לפה, ואתה תהיה לו לאלקים"⁷⁹, ותרגומו 'לרב'. הרי שאלקים הוא בחינת רב, ורב' הוא בחינת תורה. וזהו: "הוא יהיה לך לפה" – שבחינת אלקים, בחינת תורה, הוא מאיר לפה, דחינו להדבור, כי הרב מורה דרך ישר לתלמידיו בתורתו, שזה בחינת הכתוב (ירמיה טו, יט): "אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה" – אם תחזיר אדם בתשובה יהיה לך כח בפיד כביכול כמו פה ה⁸⁰, כי הרב על ידי תורתו מוציא יקר מזולל, דחינו, שהוא מחזיר את תלמידו בתשובה, ועל זה נאמר "כפי תהיה", שזהו בחינת הדיבור, הרי שהתורה מאירה אל הדיבור. והוא בחינת אמת, בבחינת מה שנאמר (מלאכי ב): "תורת אמת היתה בפיהו", הרי שהתורה היא בחינת אמת. נמצא, ששם 'אלקים' שהוא בחינת התורה שהיא בחינת אמת מאיר לדיבור. וזהו בחינת דיבור של תשובה שבהוה, כי הרב ע"י התורה, מורה דרך תשובה לתלמידו ומוציא יקר מזולל, שזו בחינת דיבור של תשובה.

ושם 'ח' זה בחינת שדוכים, בבחינת מאמר לבן ובתואל לאליעזר על שידוך רבקה ליצחק (בראשית כה, ג): "מה יצא הדבר", הרי ששידוכים נעשים ע"י שם 'ח', וזהו גם בחינת הכתוב (משלי יט, יד): "ומה אשה משפלת", בכח שם 'הוי"ה' זוכה אדם לשידוך עם אשה משפלת. ושידוך הוא בחינת אמת, בבחינת מאמר אליעזר ללבן ובתואל בהצלחת השידוך (בראשית כה, מח): "אשר הנחני בדרך אמת לקחת את בת אחי אדוני לבנו". ושידוך הוא בחינת 'סוד' ומלכות, שהם בחינת 'עשירים' (ביסוד) המשפיעים למלכות. הרי ששם 'הוי"ה' (בתפארת) משפיע בחינת אמת לשני חלקי הדיבור (שביסוד והמלכות), דיבור של עשירים (בחינת הזכר שבשידוך), ודיבור של מלכות (בחינת הנקבה שבשידוך). ועל ידי זה נשלם הדבור, כי אמרו חז"ל (קידושין מט): 'עשרה קבין שיחה ירדו לעולם, תשעה נמלו נשים, ואחד כל העולם בלו', הרי שכדי להשלים עשרה קבין, צריך שידוך בין גבר לאשה, שהגבר נותן קב אחד והאשה נותנת תשעה קבין, והיינו שעצם

מקורות ועיונים

80. רש"י פירש בפסוק: אם תוציא אדם הגון מאדם רשע - שתחזירונו למוטב, ע"כ. הרי שמדבר על חזרה בתשובה, וזהו החלק של דיבור של תשובה מתוך ריבוע הדיבור. וכעין זה דרשו בפסוק זה בגמ' בבא במציעא (דף פה): כל המלמד את בן עם הארץ תורה, אפילו הקב"ה גוזר גזירה, מבטלה בשבילו, שנאמר "ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה" – יהיה לך כח של פי, שאם אני גוזר גזירה אתה תוכל לבטלה.

79. כשאמר משה רבינו לקב"ה (הפסוק הנ"ל): "לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשם גם מאז דברך אל עבדך כי כבד פה וכבד לשון אנכי", אמר לו הקב"ה (שמות ד, יד-טז) "הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא, ודברת אליו ושמת את הדברים בפיו ואנכי אהיה עם פיך ועם פיהו והוריתי אתכם את אשר תעשון, ודבר הוא לך אל העם והנה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלהים".

שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, קדושין מט: • **וְכָל זְמַן שְׂאִין הַתְּקַשְׁרוֹת, אִין לְהַדְבּוֹר שְׁלֵמוֹת, אֲכַל בְּשִׁנְתַּקְשְׁרִין, נְתַחֲבְרִים וְנִשְׁלָמוֹם חֲלָקֵי הַדְבּוֹר.**

ד. **נִמְצָא שְׁעַל יְדֵי שְׁלֵשָׁה שְׁמוֹת הַנִּזְכָּר, שְׁהֵם: אֵל, אֱלֹקִים, ה', שְׁהֵם בְּחֵינַת: תְּפִלָּה, תּוֹרָה, שְׂדוּכִים – נִשְׁלָם הַדְבּוֹר עַל יְדֵי הָאֲמַת, הִינּוּ רַבּוּעַ הַדְבּוֹר, שְׁנִשְׁלָם עַל יְדֵי הָאֲמַת בְּנִזְל:**

ח וּשְׁלֵמוֹת הַדְבּוֹר הוּא בְּחֵינַת 'לְשׁוֹן הַקִּדְשׁ', כִּי כָּל לְשׁוֹנוֹת הָעַמִּים הֵם חֲסָרִים, וְאִין לָהֶם שְׁלֵמוֹת, כִּי נִקְרְאוּ "לְשׁוֹן עֲלָגִים" (ישעיה לב, ד), וְאִין שְׁלֵמוֹת – רַק לְשׁוֹן הַקִּדְשׁ. וְלְשׁוֹן הַקִּדְשׁ הוּא מְקַשֵּׁר לְשִׁבְתָּהּ, בְּבְחֵינַת (שם נח, יג) "וְדַבֵּר דְּבָר" – 'שְׁלֵא יְהֵא דְּבוֹרָה שְׁל שִׁבְתָּהּ דְּבוֹרָה שְׁל

עוֹטָה אֹר

השידוך והזיווג בין זכר לנקבה, גורם באופן רוחני להשלמת כח הדיבור. נמצא, שעל ידי שמרבה להתפלל, מעורר את שם 'אל', ועל ידי שמרבה בתורה בלימוד לתלמידיו, מעורר את שם 'אלהים', ועל ידי שעושים שידוכים, מעורר את שם 'הוי"ה', שכן ג' שמות אלו הם 'מקור האמת' ומאירים ב'ריבוע הדיבור' ועושים אותו דיבור אחד שלם.

וְכָל זְמַן שְׂאִין הַתְּקַשְׁרוֹת בֵּין ד' חֲלָקֵי הַדְּבִיבּוֹר, אִין לְהַדְבּוֹר שְׁלֵמוֹת כי כל דיבור הוא רק קו אחד בלבד, **אֲכַל בְּשִׁנְתַּקְשְׁרִין** על ידי האמת שהיא מאירה לכל אחד מד' הקוים, והאמת היא אחת וכשמאירה בהם על ידי ג' שמות "אל, אלהים, ה'", **נְתַחֲבְרִים וְנִשְׁלָמוֹם** כל ארבעת חלקי הדיבור. **נִמְצָא, שְׁעַל יְדֵי שְׁלֵשָׁה שְׁמוֹת הַנִּזְכָּר שְׁהֵם: אֵל אֱלֹקִים יי', שְׁהֵם בְּחֵינַת: תְּפִלָּה, תּוֹרָה, שְׂדוּכִים – נִשְׁלָם הַדְבּוֹר עַל יְדֵי הָאֲמַת, הִינּוּ רַבּוּעַ הַדְבּוֹר שְׁנִשְׁלָם עַל יְדֵי הָאֲמַת בְּנִזְל.** וכשיש שלמות לדיבור, אפשר להודות ולהלל לה' ית', ועל ידי ההודאה בכח שלמות הדיבור מגיעים ל'שעשוע עולם הבא'.

לאחר שנתבאר שהתודה וההלכות הן בחינת שעשוע עולם הבא, והן גם בחינת הולדה, ועל ידי בחינת 'תודה הלכה' מתגלה אור האמת ומאיר בדיבור. יבאר עתה, שלמות הדיבור הוא 'לשון הקודש', ולשון הקודש מקושר לשבת, שבה מצויות הברכה, הקדושה והשמחה, שאותן צריך להמשיך לששת ימי החול, ודבר זה נמשך על ידי שלמות הדיבור, ואז נודע שכל הפעולות המשתנות שבימות החול נמשכות מהאחד הפשוט – בחינת שבת קודש.

ה. **וּשְׁלֵמוֹת הַדְבּוֹר הַנַּעֲשִׂית ע"י שְׂמַאִירִים ג' הַשְּׁמוֹת 'אֵל אֱלֹהִים ה' – ב'אֲמַת', שְׂאֵז מִתְקַשְׁרִים כָּל ד' חֲלָקֵי הַדְּבִיבּוֹר, הוּא בְּחֵינַת 'לְשׁוֹן הַקִּדְשׁ', כִּי כָּל לְשׁוֹנוֹת הָעַמִּים הֵם חֲסָרִים, כִּי לֹא מֵאִיר בְּהֵן כְּמוֹבֵן אֹר הָאֲמַת, וְאִין לָהֶם שְׁלֵמוֹת⁸¹, כִּי נִקְרְאוּ "לְשׁוֹן עֲלָגִים" – לְשׁוֹן נוֹכְרִים⁸² – לְשׁוֹן חֲסֵרָה⁸³, וְאִין שְׁלֵמוֹת שֶׁהֵיא אִיחוּד רִיבּוּעַ הַדְּבִיבּוֹר רַק לְלְשׁוֹן הַקִּדְשׁ, שְׂבַה מֵאִיר הָאֲמַת לְדִיבּוֹר.**

וְלְשׁוֹן הַקִּדְשׁ הוּא מְקַשֵּׁר לְשִׁבְתָּהּ, בְּבְחֵינַת הַכְּתוּב (שם נח, יג): "וְדַבֵּר דְּבָר", וְדַרְשׁוּ חו"ל (שבת קיג:): 'שְׁלֵא יְהֵא דְּבוֹרָה שְׁל שִׁבְתָּהּ דְּבוֹרָה שְׁל חו"ל⁸⁴, וְלְשׁוֹן נוֹכְרִים הֵיא דִיבּוֹר חו"ל, וְדִיבּוֹר שֶׁל שִׁבְתָּהּ הוּא

מְקוֹרוֹת וְעִוּוִים

לְשׁוֹן" – "לְשׁוֹן עֲלָגִים" וכו', לְשׁוֹן נֹכְרִים שְׂאִין מְכִירִין בְּלְשׁוֹן הַקִּדְשׁ.

83. וכעין מה שאמר ר' יוחנן בגמ' בנדרים (דף י. ש) שכניוין לקרבן הם 'לשון נכרים', שהיא לשון חסרה, שהנוכרים אינם יכולים לומר את המילה שלימה, ורק מכנים אותה בחלק מהמילה – וזוהי השפה שלהם.

84. לשון הכתוב: "אם תשיב משבת רגלך וגו'

81. לעיל (תחילת אות ד') הביא רבינו את הפסוק האמור על עשו השונא ליעקב שנקרא 'תם', (משלי כט, י): "אֲנָשִׁי דְּמִים יִשְׁנְאוּ תָם", "אֲנָשִׁי דְּמִים" הוּא כִּינּוּי לְכָל הַעֲכוּרִים, וְהֵם שׁוֹנְאִים אֶת ה'תָם' שְׂפִירוֹשׁוֹ שֶׁלֶם, וְלִכֵּן אִין לָהֶם שְׂפָה שְׁלִימָה, וְשִׁפְתָם חֲסִירָה.

82. כמו שפירש"י בפסוק (ישעיה לג, יט) "עִם עִמְקִי שְׂפָה מְשֻׁמֶעַ נִלְעַג לְשׁוֹן אִין בִּינָה", וְפִירֵשׁ: "נִלְעַג

חל' (שבת קיג.) • **בְּחִינַת** (במדבר ו, כג) "**כֹּה תְּבָרְכוּ**" - **'בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ'** (סוטה לח.), **'שְׁבִלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ נִבְלָל בְּרִכְהָ וּקְדוּשָׁהּ, כִּי הִלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ מְקַשֵּׁר לְשִׁבְתָּ, שְׁנֵאמַר בּוֹ בְּרִכְהָ וּקְדוּשָׁהּ, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב** (בראשית א, ב.) **'וַיְבָרֶךְ וַיְקַדֵּשׁ' וְכוּ'.**

וְעַל כֵּן עַל יְדֵי שְׁלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ מְקַשֵּׁר לְשִׁבְתָּ, עַל כֵּן עַל יְדֵי שְׁלֵמוֹת הַדְּבִיר שֶׁהוּא בְּחִינַת לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, עַל יְדֵי זֶה מְמַשְׁכֵּינן הַשְּׂמֵחָה שֶׁל שִׁבְתָּ לְשִׁשְׁתַּיִם יָמֵי הַחֹל.

עוטה אור

לשון הקודש⁸⁵, שהיא דיבור של ברכה **בְּחִינַת** הכתוב בברכת כהנים (במדבר ו, כג): "**כֹּה תְּבָרְכוּ**"⁸⁶, ודרשו חז"ל (סוטה לח.): שברכת כהנים תהיה דוקא **'בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ'**⁸⁷, והטעם משום: **'שְׁבִלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ נִבְלָל בְּרִכְהָ וּקְדוּשָׁהּ, כִּי הִלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ מְקַשֵּׁר לְשִׁבְתָּ, שְׁנֵאמַר בּוֹ בְּרִכְהָ וּקְדוּשָׁהּ, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב** (בראשית ב, א): **'וַיְבָרֶךְ אֱלֹקִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ' וְכוּ'.**

לאחר שהאיר את 'אור האמת' ב'ריבוע הדיבור' ונעשה הדיבור אחד, שזו שלמותו וזו בחינת 'לשון הקודש', צריך להמשיך את הדיבור בכל הפעולות שעושה. וזוהו הוא ממשיך את השמחה של שבת, שהיא קדושה וברכה, לימי החול.

וְעַל כֵּן, עַל יְדֵי שְׁלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ מְקַשֵּׁר לְשִׁבְתָּ, עַל כֵּן עַל יְדֵי שְׁלֵמוֹת הַדְּבִיר, הֵינּוּ שְׂמֵחִים אֶת אֵת אֵת הַחֹל שֶׁל ג' שְׂמֵחִים 'אֵל אֱלֹהִים ה'', עַל יְדֵי דִיבּוּר שֶׁל 'תְּפִילָה-תּוֹרָה-שִׂדּוּכִים', שֶׁהוּא בְּחִינַת 'לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, עַל יְדֵי זֶה מְמַשְׁכֵּינן הַשְּׂמֵחָה שֶׁל שִׁבְתָּ לְשִׁשְׁתַּיִם יָמֵי הַחֹל, כִּי כִּיּוֹן שֶׁלִּשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ מְקוּשֵׁר

מקורות ועיונים

וכפדתו מעשות דרְכֵיךְ ממצוא חפצך וְדַבֵּר דְּבָרֶיךָ, היינו שיש להמנע בשבת מלדבר דבר, והכוונה, שתמנע מלדבר דברי חול בשבת, וזהו שלא יהיה דיבורך בשבת כדיבור ושפת חול.

85. כמובא במשנה ברורה על הלכה זו (או"ח סי' ש"ז ס"ק ה') בשם האליה רבה, וז"ל: אנשי מעשה נוהרים ביותר מזה, שלא לדבר בשבת אפילו דברים הכרחיים, כי אם בלשון הקודש.

86. בלקוטי הלכות (נשיאת כפים ב, א), ביאר איך ענין זה של ברכת כהנים בלשון הקודש מקושר לכל התורה עד כאן, וז"ל: ברכת כהנים בלשון הקודש שקבעו בין הודאה לשלום, כי הפה הוא 'איש הקודש' בחינת 'קודש' ועל כן זוכה 'להלכות', כמו שכתוב (דברים לג, י) "יורו משפטך ליעקב". וכמו שכתוב (שם יז, ט) "ובא אל הפה או אל השופט", לשאול מהם ההלכה. כי לפניהם נמסרו ההלכות, כי הם בחינת קודשים, כי ההלכות הם בחינת קודשים (וכנ"ל). ועל ידי זה זוכים לאמת, כמו שכתוב (שם לג, ח) "תמיה ואנרף לאיש חסידך", דהיינו הפה שזוכה לאמת על ידי ההלכות שהם בחינת קודשים. ועל כן הפה זוכה לשלמות הדבור, בבחינת (שמות ד, טז) "והוא יהיה לך

לפה" הנאמר באהרן הפה. ועל כן נמסר לפניהם הברכה בלשון הקודש, דהיינו ברכת כהנים בחינת "כה תברכו" בלשון הקודש, כי הם זוכים לשלמות הדבור שהוא לשון הקודש בחינת "כה תברכו" וכו' על ידי ההלכות פנ"ל, כי על ידי ההלכות זוכים לזה. ועל כן קבעו ברכת כהנים אחר הודאה, כי על ידי ההודאה - בחינת ההלכות, זוכים לברכת כהנים בחינת 'לשון הקודש' פנ"ל. ועל כן צריך לברך בשמחה, כמו שכתוב בשלחן ערוך. כי ברכת כהנים שהוא בחינת לשון הקודש הוא מקושר לשבת, שעל ידי זה ממשיכין השמחה של שבת לששת ימי החול פנ"ל. ועל כן תכף אחר ברכת כהנים אומרים שים שלום בחינת 'שלום ואחדות' שזוכין על ידי ברכת כהנים. היינו בחינת התגלות אחדות הפשוט שנתגלה על ידי בחינת שבת, עכ"ל. וע"ש עוד דברים נפלאים.

87. לשון הגמ' שם: תנו רבנן "כה תברכו" - בלשון הקודש' (פי', אין יוצאים ידי חובת ברכת כהנים רק אם מברכים בלשון הקודש), אתה אומר בלשון הקודש או אינו אלא בכל לשון וכו', רבי יהודה אומר, הרי הוא אומר "כה", עד שיאמרו בלשון הזה, ע"כ. היינו כמו הלשון שבה נכתבה התורה, שהיא לשון הקודש.

פי ימי החל הם בחינת עצבות, ואפלו המצוות שעושים בימי החל הם בחינת עצבות, פי מט"ט שלטנותיה בימי החל (תקוני זתר בהקדמה דף ב., תקון י"ח, דף לה), ומט"ט הוא בחינת עבה בחינת עצבות (פעי"ח שער השבת פי"ט). אבל שבת הוא בחינת בן, ואז נחא לעלאין ותתאין, ונתעורר שמחה. ואזי נתרוממין ונתעלין כל המצוות של ששת ימי החל מן העצבות, ונמשך עליהם מנוחה ושמחה, בבחינת (בראשית ה, כח-כט) "ויולד בן ויקרא שמו נח לאמר זה נחמנו מופעשינו ומעצבון ידינו", הינו בחינת שבת שהיא בחינת בן, בחינת נח, נחא דעלאין ותתאין (עין תקון ע' קלח., ובוהר בראשית דף נח.: ט., ובראשית רבה ל, ה), שהוא מנחם ומשמח הכל מן העצבות, בחינת "זה נחמנו" וכו'. ובשזובין

עוטה אור

לשבת, לכן נמשך על ידה השמחה של שבת לששת ימי החול. והשמחה היא בחינת ג' השמות 'אל אלהים' ה', והיא מגלה את האחדות הפשוטה של שבת בימי החול וכדלהלן.

פי ימי החול הם בחינת עצבות, ואפלו המצוות⁸⁸ שעושים בימי החול הם בחינת עצבות ולכן גם המצוות של החול צריכות עליה בשבת כדי להיכלל במידת השמחה, ורק אז יתקבלו לרצון למעלה, פי המלאך מט"ט שלטנותיה (הוא שולט) בימי החול (ת"ז ת"י יח, דף לה)⁸⁹, ומט"ט הוא בחינת 'עבד'⁹⁰, בחינת 'עצבות'⁹¹ כדרך העבד. אבל שבת הוא בחינת 'בן', ואז נחא לעלאין ותתאין (מנוחה לעליונים ותחתונים)⁹², ונתעורר שמחה, ואזי נתרוממין ונתעלין כל המצוות של ששת ימי החול מן העצבות, ונמשך עליהם מנוחה ושמחה, בבחינת הכתוב (בראשית ה, כט): "ויולד בן ויקרא שמו נח לאמר, זה נחמנו מופעשינו ומעצבון ידינו", ונח הינו בחינת שבת⁹³, שהיא בחינת 'בן', בחינת 'נח', נחא דעלאין ותתאין – מנוחה של העליונים והתחתונים⁹⁴, שהוא מנחם ומשמח הכל מן העצבות, בחינת: "זה נחמנו וכו' ממעשינו ומעצבון ידנו".

מקורות ועיונים

השמחה היא עצבות, וממילא מבואר שבחול שהוא שלטון מט"ט עבד - הוא בחינת 'עצבות'.
92. כדאיתא בוהר בראשית (ח"א דף מז:), וז"ל: "פי בו שבת" - ביה נייחא וכלא, דעלאין ותתאין. ביה שפתא לנייחא. [תרגום: "פי בו שבת" - בו מנוחת הכל, של עליונים ותחתונים. בו שבת למנוחה].
93. כמבואר בתקוני זוהר (תיקון ע' דף קלח:), וז"ל: "ניחאי למך שפיים ושמינים שנה ומאת שנה ויולד בן ויקרא את שמו נח, לאמר זה נחמנו מופעשינו ומעצבון ידינו", ואמאי? דבקדמיתא הוה טרחין בגלגולין, עד דאתא נח דאיהו שבת, וביה נחו פלהו, וביה אתניישובו, ואפיק לון לעלם. (פי', הנשמות שבאו עד נח, היו כבר נשמות מגולגלות אבל לא נתקנו בגלגולם, ומנח נתיישובו ונחו, והוציא אותם טוב לעולם באופן שיוכלו להיתקן). ומפורש, ש'נח' שנקרא 'בן' - הוא בחינת שבת.
94. במדרש (בראשית רבה ל, ה), איתא: "אגלה תולדות נח נח" (בראשית ו, ט), אתמהא (וכי הכן של נח הוא גם נקרא

88. שהם בחינת שמחה, וכדכתיב (תהלים ק, ב) "עבדו את ה' בשמחה", וכדלהלן.
89. שם בוהר איתא על ענין התפילה, שעיקר קבלתה היא בשבת ולא בחול, ודרש על זה את הפסוק (יחזקאל מו, א) "פה אמר אדני אלהים שער הקצר הפנימית הפנה קדים יהיה סגור ששת ימי המעשה", ואמאי? בגין דמטטרו"ן שליט עליהו, וביום השבת דיייתי בעלה פתח, ע"כ. וכן מבואר בהקדמת התיקונים (דף ב:), שמט"ט שלטונו בימות החול. וראה באריכות בענין זה בראשית חכמה (שער הקדושה פ"ב אות י"א והלאה).
90. בוהר (ח"א דף קנו., וח"ב דף צד., ודף קמב:), וח"ג דף פב: (ועוד) מבואר, שמט"ט הוא בחינת 'עבד'.
91. כמבואר בפרי עץ חיים (שער השבת פי"ט), וז"ל: "ישמח משה וכו', בחול אינם רק בסוד עבד מטטרו"ן, כי על ידו מזדווג בחול כנודע, וזה כ"י עבד נאמן קראת לו, אבל עתה ישמח משה, עכ"ל. והיפך

לְבַחֲיַנַת לְשׁוֹן הַקִּדְשׁ, שֶׁהוּא מְקַשֵּׁר לְשַׁבַּת, אֲזַי מְמַשִּׁיכִין עַל יָדוֹ אֶת הַקִּדְשָׁה וְהַשְּׂמִיחָה שֶׁל שַׁבָּת לְשֵׁשֶׁת יָמֵי הַחֹל, כִּי מַחְמַת שְׁחֻלְשׁוֹן הַקִּדְשׁ מְקַשֵּׁר לְשַׁבַּת, עַל כֵּן נִמְשָׁף עַל יָדוֹ הַשְּׂמִיחָה שֶׁל שַׁבָּת לְשֵׁשֶׁת יָמֵי הַחֹל. וְזֶה "אֵל אֱלֹהִים ה' דְּבַר" (עַם הַמִּבְּרִית), מִסְפֵּר 'שְׂמִיחָה', כִּי עַל יְדֵי שְׂלֵמוֹת הַדְּבַר שֶׁהוּא לְשׁוֹן הַקִּדְשׁ, נִמְשָׁף שְׂמִיחָה כִּנ"ל:

וְעַל יְדֵי זֶה שְׂמַמְשִׁיכִין קִדְשָׁה שֶׁל שַׁבָּת לְשֵׁשֶׁת יָמֵי הַחֹל, עַל יְדֵי זֶה נִתְגַּלָּה ה'אֲחֻדוֹת

עוֹטָה אֹר

וּכְשׁוֹזְכִין לְבַחֲיַנַת 'לְשׁוֹן הַקִּדְשׁ' עַל יְדֵי אֹר הָאֵמֶת, מִכַּח ג' הַשְּׂמוֹת 'אֵל אֱלֹהִים ה'', שֶׁהוּא מְקַשֵּׁר לְשַׁבָּת, אֲזַי מְמַשִּׁיכִין עַל יָדוֹ שֶׁל לְשׁוֹן הַקִּדְשׁ – הַיְיָנוּ כְּשֶׁמְדַבֵּר בְּתוֹרָה וּתְפִילָה וּבִשְׂדוּכִים, אֶת הַקִּדְשָׁה וְהַשְּׂמִיחָה שֶׁל שַׁבָּת לְשֵׁשֶׁת יָמֵי הַחֹל⁹⁵ שְׁלֵא יִהְיֶה בָּהֶם עֲצָבוֹת, וְהַמְצוּוֹת יִיעָשׂוּ גַם בִּימֵי הַחֹל בְּשִׂמְחָה וְיִוָּכְלוּ לַעֲלוֹת, כִּי מַחְמַת שְׁחֻלְשׁוֹן הַקִּדְשׁ מְקַשֵּׁר לְשַׁבָּת, עַל כֵּן נִמְשָׁף עַל יָדוֹ הַשְּׂמִיחָה שֶׁל שַׁבָּת לְשֵׁשֶׁת יָמֵי הַחֹל⁹⁶. וְזֶה ג' הַשְּׂמוֹת שֶׁל אֹר הָאֵמֶת הַמְשַׁפִּיעִים בְּדִיבּוֹר – "אֵל אֱלֹהִים הוִי"ה דְּבַר" (תְּהִלִּים נ. א) [שְׁעוּלָה בִּמְנִין 349 וְעַם אַרְבַּע הַתְּבָאוֹת עוּלָה 353] מִסְפֵּר – בְּגִמְטְרִיא 'שְׂמִיחָה'⁹⁷, כִּי עַל יְדֵי שְׂלֵמוֹת הַדְּבַר, שֶׁהוּא לְשׁוֹן הַקִּדְשׁ, נִמְשָׁף שְׂמִיחָה כִּנ"ל לְשֵׁשֶׁת יָמֵי הַחֹל. וְכֵן נִתְבָּאָר, כִּי שְׂלֵמוֹת הַדְּבַר נַעֲשִׂית עַל יְדֵי אֹר הָאֵמֶת שְׁבֵא מִג' שְׂמוֹת אֱלֹהִים ה'.

'אור האמת' המתגלה בדיבור 'תפילה, תורה ושידוכים' שנרמזו בג' שמות 'אל-אלהים ה' ה' הוא בחינת 'אחדות הפשוט', בחינת שבת, בחינת שמחה. ואת האור הזה יש להמשיך לימות החול על ידי המשכת קדושת שבת, ואז מבינים בשכל, ש'הפעולות המשתנות' של ימי החול, באות ג' כ' מ'אחד הפשוט', וזהו עיקר האמת, שלא לטעות מחמת הפעולות המשתנות.

ו. וְעַל יְדֵי זֶה שְׂמַמְשִׁיכִין קִדְשָׁה שֶׁל שַׁבָּת לְשֵׁשֶׁת יָמֵי הַחֹל, עַל יְדֵי זֶה נִתְגַּלָּה ה'אֲחֻדוֹת

מְקוֹרוֹת וְעִיּוּנִים

כָּל הַל"ט מְלֹאכוֹת, לְכַרְךָ מִזְנַחַת הַנֶּחֱשׁ מֵעֲצָבוֹת מִבְּחִינַת "בְּעֲצָבוֹן תֵּאבְלָנָה". כִּי מִי שְׂזוּכָה לְקִדְשׁ אֶת עֲצָמוֹ כְּרֹאוֹי, אֲזַי אֶפְלוּ כְּשִׁעוּשָׁה אִיזָה מְלֹאכָה מִהַל"ט מְלֹאכוֹת בְּחֹל הוּא גַם כֵּן בְּקִדְשָׁה וּבְטָהֳרָה בְּבַחֲיַנַת קִדְשַׁת שַׁבָּת, כְּמִבְּאֵר בְּהַתּוֹרָה 'מְרַכֵּבֶת פְּרָעָה וְחִילוֹ' (לְעִיל קָמָא, תוֹרָה ל"ח אוֹת ו'). וְעַקֵּר קִדְשַׁת הַל"ט מְלֹאכוֹת בְּחֹל הוּא עַל יְדֵי שְׂמַמְשִׁיכִין עֲלֵיהֶם הַקִּדְשָׁה וְהַשְּׂמִיחָה שֶׁל שַׁבָּת – שְׁעַל יְדֵי זֶה נִתְגַּלָּה שְׁכָל הַפְּעֻלוֹת מְשַׁתְּנוֹת נִמְשָׁכִין מֵאֶחָד הַפְּשׁוּט יִתְבָּרַךְ, שְׂזֹאֵת הַבְּחִינָה יִקְרָה מְאֹד, כִּי אִי אֶפְשֵׁר לְהִבִּין זֹאת בְּשִׁכְלִי אֲנוּשִׁי, רַק עַל יְדֵי אֲמוּנָה שְׂזוּכִין עַל יְדֵי שְׂמַמְשִׁיכִין הַקִּדְשָׁה וְהַשְּׂמִיחָה שֶׁל שַׁבָּת לְשֵׁשֶׁת יָמֵי הַחֹל כִּנ"ל.

97. בְּשִׁיחַ שְׂרַפִּי קוֹדֵשׁ (ח"ב אוֹת רפ"ב), מוּבָא: יֵשׁ אוּמְרִים, שְׁבַעַת אֲמִירַת תּוֹרָה ב' חֶלֶק ב', שְׁנֵאמְרָה בְּשַׁבָּת חֲנֻכָּה תִקְס"ט, הִיא אֲזַי אֲבִי רַבְנֵי שְׂמִיחָה, אֲצִלוּ, וְשֵׁם בְּתוֹרָה הַזִּכִּיר רַבְנֵי מַעֲנֵן שְׂמִיחָה, וּמַעֲנֵן כֵּן, וּמַעֲנֵן הַפְּתוּב "זֶה יְנַח' מִנִּי מִמַּעֲשָׂנוּ" וְכו',

(נח), לא הוה צריך קרא למימר, אלא אלה תולדות נח - שם', אלא ניחא לו, ניחא לעולם, ניחא לאבות ניחא לבנים, ניחא לעליונים, ניחא לתחתונים, ניחא בעולם הזה, ניחא לעולם הבא.

95. כתב בראשית חכמה (שער הקדושה פ"ב אות ו'), וז"ל: ואחר שהשבת הוא שורש לכל הקדושות, ואחר נאמר שמה שצותה תורה (ויקרא יט, ב) "קדשים תהיו פי קדוש אגני", הוא שנתקדש ונמשיך עלינו בכל יום ויום, מאור קדושת שבת, אם נקדש עצמינו מעשיית מלאכה וטהרת המחשבות ושאר פרטים שיתבארו בקדושת שבת, עכ"ל. ולמד זאת מזהר יתרו (ח"ב דף פט.).

96. ענין המשכת השמחה לששת ימי החול ביאר בלקוטי הלכות (י"ד ח"ב כלאי בהמה ד, א), וז"ל: עקר אֲחִיזַת הַעֲצָבוֹת שְׁבִשְׁשֵׁת יָמֵי הַחֹל בְּהַל"ט מְלֹאכוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת "בְּזַעַת אֶפֶד תֹּאכַל לֶחֶם", בְּחִינַת "בְּעֲצָבוֹן תֵּאבְלָנָה", וְצָרִיכִין לְקִדְשׁ הַל"ט מְלֹאכוֹת בְּחִינַת שֵׁשֶׁת יָמֵי הַחֹל עַל יְדֵי קִדְשַׁת שַׁבָּת, לְהַמְשִׁיךְ הַקִּדְשָׁה וְהַשְּׂמִיחָה שֶׁל שַׁבָּת עַל כָּל שֵׁשֶׁת יָמֵי הַחֹל, הִינּוּ עַל

הפשוט' יתברך. פי בששית ימי החל הם פּעֻלוֹת מְשַׁתְּנוֹת, שְׁבֻכָל יוֹם נִבְרָא פְעֻלָּה מְשַׁנָּה, וְזֶה בְּנֶגֶד הַשְּׁבֻכָל הָאֲנוּשִׁי – לְהַבִּין זֹאת בְּשֻׁבֵל הָאֲנוּשִׁי, שְׁפַעְלוֹת מְשַׁתְּנוֹת יְהִיוּ נִמְשָׁכִין מֵאַחַד הַפְּשׁוּט יתברך ויתעלה, פי בשבכל האנושי אי אפשר להבין זאת. רק על ידי שבת, שאנו זוכין שנתן לנו השם יתברך מתנה גדולה, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה (שבת י') 'מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה', על ידי זה נתנה אחדות הפשוט. פי שבת מורה

עוטה אור

הפשוט' יתברך. פי בששית ימי החול הם פּעֻלוֹת מְשַׁתְּנוֹת, מחמת שְׁבֻכָל יוֹם מששת ימי הבריאה נִבְרָא פְעֻלָּה מְשַׁנָּה מהיום האחר, וגם באותו היום בעצמו נבראו הפכים, כמו ביום ראשון 'אור וחושך' וכן בכל יום⁹⁸. וְזֶה בְּנֶגֶד הַשְּׁבֻכָל הָאֲנוּשִׁי, היינו שקשה להבין זאת בשבכל האנושי, שפּעֻלוֹת מְשַׁתְּנוֹת כאלו, יהיו נמשכין מאחד הפשוט יתברך ויתעלה, פי בשבכל האנושי אי אפשר להבין זאת, כי על פי שכל, מהאחד הפשוט לא יהיה נמשך אלא אחד פשוט, כי כל ריבוי שייך מחמת שכבר במקור יש איזה ריבוי והרכבה, אבל מ'אחד הפשוט' גם מה שנמשך ממנו הוא כמוהו בלא שום ריבוי. ומחמת זה כשרואים ריבוי ופעולות משתנות בכל ימי החול, אי אפשר להבין בשכל האנושי שהכל בא מה'אחד הפשוט'. רק על ידי שבת, שאנו זוכין שנתן לנו השם יתברך 'מתנה גדולה' שהיא לא כפי ערכנו וכלי שכלינו, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה שהקב"ה אמר למשה רבינו (שבת י'): 'מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה', וזו המנוחה והשביתה בשבת⁹⁹, על ידי זה נתנה אחדות הפשוט¹⁰⁰, כי על ידי השביתה בשבת מכל המלאכות, שהן פעולות משתנות, גם הפעולות של ימות החול עולות לשורשן שבקדושה, שמשם יצאו, ונכללות שם כולן בבחינה אחת של קדושה, ואז אפשר להבין שלכל הפעולות יש מקור פשוט אחד¹⁰¹.

מקורות ועינים

לְמַשְׁרֵי עֲלָה רְזָא דְאָחַד. [תרגום: סוד השבת, היא שבת שנגאחזת בסוד של אחד, להשרות עליה הסוד של אחד].

101. וכמו שהאריך לבאר ענין זה בלקוטי הלכות (חור"מ ח"א שותפין בקרקע הלכה ב, ב), וז"ל: בְּשַׁבַּת קָדַשׁ הִיא שְׁבִיתָה לְגַמְרֵי מִכָּל הַמְּלָאכוֹת, פִּי אֵץ אֵין שׁוּם בְּרוּר פְּלִל, וְאֵץ נִתְגַּלָּה בְּחִינַת 'אַחְדוּת הַפְּשׁוּט' יתברך, על ידי השביתה והניחא מכל המלאכות. פי על ידי זה - על ידי השביתה והניחא של שבת מכל המלאכות שהם פעולות משתנות, על ידי זה עולין כל הפעולות משתנות שנתבררו בימי החול ונכללין בקדושה בבחינת אחדות הפשוט המתגלה בשבת. פי מי ששרח בערב שבת יאכל בשבת, כמו שאמר חז"ל (ע"ז ג.), פי בששית ימי החול צריכין לברר כל הדברים על ידי שממשיכין הקדושה של שבת לימי החול פנ"ל. (פי, לעיל שם ביאר: בכל ששת ימי החול אץ מקריין כל הדברים מאחיזת הסטרא אחרא, וזה בחינת הל"ט מלאכות של ימי החול שצריכין להמשיך עליהם גם בימי החול הקדושה של שבת כדי

וּבְדַבְּרוֹ בֵּין בְּכָל הַתּוֹרוֹת (לכלול באמירת התורה מכל הנעשה או בעולם), כְּמִבּוֹאֵר בְּסֵפֶר חַיִּי מוֹהַר"ן (סימן ש"צ), ע"ן שם.

98. ובקצרה: ביום הראשון נבראו ארבעה היסודות, ואור וחושך. ביום השני: רקיע, חלוקת המים עליונים ותחתונים, ובמדרש מוזכר שגם נבראו ביום זה המלאכים, שהם כל הבריות הרוחניות. ביום השלישי: היבשה שנתגלתה מהמים ועצים וצמחים (ים, יבשה וצמחים). ביום הרביעי: שמש, ירח וכוכבים. ביום החמישי: עופות, דגים ושרצים. ביום הששי: בהמות, חיות ואדם.

99. כמבואר במהרש"א בגמ' בשבת, וז"ל: נראה לפרש, דהיינו 'מתנה טובה' - שניתן למנוחה, דמלאכת ששה ימים הוא מכלל קללות אדם הראשון, דכתיב (בראשית ג, יז) "בְּעֵצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה" וגו' (שם, יט) "בְּזַעַת אֶפֶיךָ תֹּאכַל לֶחֶם" וגו'.

100. בזוהר פרשת תרומה (ח"ב סוף דף קלה.), איתא: רְזָא דְשַׁבַּת, אִיְהִי שַׁבַּת, דְּאִתְאַחַדָּא בְּרְזָא דְאָחַד,

על אמונת היחוד, שאנו מאמינים, שכל הפעולות משתנות נמשכין מאחד הפשוט יתברך, שברא כלם בששת ימי החול ושבת בשבת. נמצא שעל ידי שבת, נתגלה אחרות הפשוט יתברך.

עוטה אור

כי שבת מורה¹⁰² על אמונת היחוד¹⁰³, שאנו מראים בשביתתנו בשבת שאנחנו מאמינים שכל הפעולות משתנות שנעשו בששת ימי החול נמשכין מאחד הפשוט יתברך, שברא כלם בששת ימי החול ושבת בשבת. נמצא, שעל ידי שבת נתגלה אחרות הפשוט יתברך. כי השביתה שהיא העדר המלאכה והפעולה ויצירת דברים מורכבים, מורה על אחדות בלי שינוי¹⁰⁴, וגילוי זה ניכר, דוקא מפני שבששה ימים עושים מלאכה ושובתים ביום השביעי. נמצא שאחדות הפשוט מתגלה דוקא מתוך הפעולות המשתנות¹⁰⁵. ולכן צריך להמשיך את השמחה של שבת, שהיא השביתה ממלאכה (שמלאכה היא בחינת "בעיבון תאכלנה"), על ששת ימי החול, ודבר זה נעשה על ידי שאינו מתייגע בשבת בפרנסתו¹⁰⁶, ויש לו ביטחון בה' ית' שיכול לפרנסו בסיבה קלה. וזוהו הוא ממשיך שמחה ואמונה של שבת, על כל ששת ימי החול.

מקורות ועיונים

יתברך שהוא הנמצא, הוא הבורא, הוא המבין והיכול, ושנייחד האמונה בכל אלה והכבוד לו לבדו, וציוה שנכבד זכר שמו, ציוה שנעשה בזה סימן וזכרון תמיד להודיע שהוא ברא הכל, והיא מצות השבת שהיא זכר למעשה בראשית, עכ"ל.

104. כל פעולה ומלאכה, היא הרכבה ושינוי של איזה דבר, והיא שייכת רק בדברים שאינם 'אחד הפשוט', ולכן הם ניתנים לשנויים של הרכבה ופירוק שזו מהות כל מלאכה. ולכן כשלא עושים שום מלאכה ושובתים, זה מורה שאין דבר שצריך איזה שינוי והרכבה, והכל 'אחד פשוט' שלא שייך בו שינוי והרכבה, ולכן 'שבת' שהיא שביתה ממלאכה מורה על זה.

105. וביאור הענין, קודם הבריאה היה רק אחד הפשוט, ובוה אין חידוש כי לא היה אז עוד דבר אחר שנברא, ואז לא שייך מקום לטעות. אולם אחר הבריאה שכבר יש פעולות משתנות, אז יש חידוש שמתוך הפעולות המשתנות מכירים בדוקא את 'האחד הפשוט יתברך', וזה בחינת שבת שבאה אחר ששת ימי המעשה, להכיר ב'אחד הפשוט יתברך' מתוך פעולות המשתנות, שזו מעלה גדולה ביותר, וזו תכלית הבריאה. כלומר, שאף שיש 'בחירה', ויש כבר מקום לטעות, בכל אופן בוחרים בטוב. ולכן ענין זה יקר וחביב מאוד לפני ה' ית', וכדלהלן.

106. ע' היטב לעיל (קמא, תורה כ"א), ששם האריך רבינו ביסוד זה.

לקרם מזהמת הנפש, כי כל ששת ימי המעשה הם בחינת ברורים שמקברים כל הדברים על ידי ה"ט מלאכות שעושים אותם פראוי. ועל ידי שזוכין לקדש ימי החול פראוי, דהינו שממשיכין הקדשה של שבת לתוף ששת ימי החול, על ידי זה נתגלה אחרות הפשוט מתוך פעולות משתנות, וְאִי בְּשַׁבַּת עַל יְדֵי קִדְשַׁת הַיּוֹם, עַל יְדֵי הַשְּׂבִיטָה וְהַנִּיחָא מְכַל מְלָאכָה שְׁהוּא בְּחִינַת בְּטוּל, בְּחִינַת אַחְדוּת הַפְּשׁוּט יְתְבָרְךָ, שְׁהוּא חִיּוּת שֶׁל כָּל הַדְּבָרִים, כִּי חִיּוּת כָּל הַדְּבָרִים הוּא מִבְּחִינַת שְׂבִיטָה שְׁהוּא בְּעֶצְמוֹ בְּחִינַת 'אַחְדוּת הַפְּשׁוּט' יְתְבָרְךָ שְׂמִחָה אֶת כָּלם, כִּי שְׂבִיטָה שְׂמִיחָה שְׂמִיחָה בְּרִיךְ הוּא, וְעַל כֵּן בְּשַׁבַּת קִדְשׁ, עַל יְדֵי הַשְּׂבִיטָה וְהַנִּיחָא מְכַל הַפְּעוּלוֹת מְשַׁתְּנוֹת שְׁזָהוּ חִיּוּתָם, עַל יְדֵי זֶה דִּיקָא נְכַלְלִים כָּלם בְּאֶחָד הַפְּשׁוּט יְתְבָרְךָ.

102. כתבו התוס' בחגיגה (דף ג: ד"ה ומי), וז"ל: אמרינן במדרש שלשה מעידין זה על זה, ישראל ושבת והקב"ה, ישראל והקב"ה מעידים על השבת שהיא יום מנוחה, ישראל ושבת על הקב"ה שהיא אחד וכו', עכ"ל. וברמב"ם (מו"נ ח"ב פל"א), הסביר הדבר כיצד מורה שבת על אחדותו ית', שעל ידי זה ששובתים בשבת והכל ישאלו מהי סיבת השביתה, תהיה התשובה מפני שששת ימים עשה ה' ובשביעי שבת, וזה מורה על יחודו שהוא ברא את כל הבריאה ואין עוד מלבדו.

103. כתב הרמב"ן במצות זכור את יום השבת לקדשו (שמות כ, ח), וז"ל: אחר שציוה שנאמין בשם המיוחד

והתנגלות 'אחדות הפשוט', זאת הבחינה יקרה מאוד אפלו אפלו יתברך, כמו שמצינו: 'יחיד ורבים – הלכה כרבים' (ברכות ט. הלז. ו. ע"ג), כי מחמת שהם רבים, שכל אחד יש בו דעה משנה בחינת פעולות משתנות, וכשהם מסכימים יחד לדעת אהה, נמצא בחינת פעולות משתנות נעשה בחינת אחדות הפשוט, שזה יקר מאוד בעינינו יתברך, ועל כן הלכה כמותם. וגם כדי שלא לתרבות מחלוקת בישראל, כי אם לא כן, כל יחיד ויחיד יאמר פדעתו ואין לדבר סוף, ויתרבו מחלוקת בישראל (עין פ"א מצ"ע א ט:), שאין זה רצונו יתברך, כי רצונו רק בבחינת אחדות הפשוט, כי בשנתגלה בחינת אחדות הפשוט למטה, גם למעלה נתגלה אחדות הפשוט יתברך בבחינת

עוטה אור

יוסיף לבאר מעלת ויקרת גילוי ה'אחדות הפשוט', כשהיא באה מתוך פעולות משתנות, עד שהיא סיבה לפסיקת 'הלכה'.

והתנגלות 'אחדות הפשוט', זאת הבחינה יקרה מאוד אפלו אפלו יתברך¹⁰⁷, כמו שמצינו שאמרו חז"ל (ברכות דף ט. דף לו. שבת ס. ועוד הרבה): 'יחיד ורבים – הלכה כרבים', כי מחמת שהם רבים, שכל אחד יש בו דעה משנה¹⁰⁸, בחינת פעולות משתנות, וכשהם מסכימים יחד לדעת אהה, נמצא בחינת פעולות משתנות נעשה בחינת אחדות הפשוט, שזה יקר מאוד בעינינו יתברך העבודה הזאת, שהצליחו לגלות את האמת היחידה אף שהם הרבה דעות, ועל כן 'הלכה'¹⁰⁹ כמותם. כי מסתבר שהגיעו אל האמת, אם כל כך הרבה דעות משונות הגיעו לאחדות אחת – והאמת היא רק אחת. וגם עוד סיבה שהלכה כמותם, אף שיתכן שבכל אופן האמת היא כיחיד ולא כמותם¹¹⁰, ובכל אופן לענין 'הלכה' – הלכה כמותם, כדי שלא לתרבות מחלוקת בישראל, כי אם לא כן, כל יחיד ויחיד יאמר פדעתו, ואין לדבר סוף, ויתרבו מחלוקת בישראל (ע"ב מ"ט) שזו היפך האחדות כשכל אחד נשאר בדעה שונה מחבירו, שאין זה רצונו יתברך, כי רצונו רק בבחינת אחדות הפשוט.

והטעם שענין זה יקר גם לפנינו ית', כי בשנתגלה בחינת אחדות הפשוט למטה בפסיקת הלכה כרבים, גם למעלה נתגלה אחדות הפשוט יתברך¹¹¹ ומאיר למטה ומשיגים אחדות הפשוטה מתוך

מקורות ועיונים

וממשיכים שמחה של שבת בתוך ששת ימי המעשה, ומתגלה ה'אחדות הפשוט מתוך פעולות משתנות', שלכן 'יחיד ורבים הלכה כמותן'. נמצא שנערץ סופו בתחלתו, כי ע"י לימוד הלכה, מגיעים לפסיקת הלכה. 110. כמו המעשה שיובא לקמן בר' אליעזר, שהקב"ה הסכים עם ר' אליעזר, הרי שהאמת היתה עם היחיד ולא עם הרבים, ובכל אופן הלכה היא כרבים, וזה לטעם האחר - כדי שלא תרבה המחלוקת בישראל. 111. אין הכוונה, שבשמים למעלה נודע אחדותו, כי שם אין בחירה והסתור והכל מכירים באחדותו. אלא הכוונה שעל ידי זה שכאן למטה פוסקים את ההלכה של 'יחיד ורבים הלכה כרבים', שזו בחינת 'אחדות פשוטה מתוך פעולות משתנות', זה גורם שגם למעלה הקב"ה מאיר לנו ונותן לנו דעת שנוכל להכיר את אחדותו הפשוט יתברך מתוך פעולות משתנות.

107. פי', אף שהסברא הנראית, היא, שמעלה זו שייכת רק אצלנו הנבראים בעלי הבחירה העלולים לטעות מחמת פעולות משתנות, וכשאנו מגלים את 'האחדות הפשוט' מתוך הפעולות המשתנות זה מעלה ודבר יקר, רבינו מחדש שענין זה יקר אפילו אצלנו יתברך, וכמו שיוכיח ויבאר. [נההוכחה: מתוך שכך הוא פסק ההלכה. והביאור לכך הוא, כי אז הוא יכול כביכול לגלות לנו את אחדותו הפשוטה, שנוכל להשיגה מתוך פעולות משתנות].

108. כמבואר בגמ' בברכות (דף נה.), הרואה אוכלוסי ישראל אומר ברוך חכם הרזים, שאין דעתם דומה זה לזה ואין פרצופיהן דומים זה לזה, ע"כ.

109. וענין זה מקושר עם תחילת התורה שנתבאר כי ענין ההודאה והתודה הוא בחינת 'הלכה', והיא שעשוע העולם הבא וע"ז מאיר האמת בדיבור,

'אתה אחד ושמה אחד ומי בעמך ישראל גוי אחד בארץ'. שעל ידי אחדות שנתגלה בישׂראל למטה, נתגלה אחדות הפשוט יתברך למעלה:

(כ"ב שבט [אב])

ז וזה בחינת מעשה דרבי אליעזר הגדול בתנור של עכנאי (בבא מציעא נט), **כי רבי אליעזר – הלכה כמותו בכל מקום** (שם), **והיה רוצה להראות, שזכה לשלמות הדבור, דהינן שלמות רבוע הדבור**

עוטה אור

פעולות משתנות, בבחינת הנאמר (בתפילת מנחה של שבת): **'אתה אחד ושמה אחד, ומי בעמך ישראל גוי אחד בארץ'. שעל ידי אחדות שנתגלה בישׂראל למטה, נתגלה אחדות הפשוט יתברך למעלה.** פי', כיצד נודע לנו ש'אתה אחד ושמןך אחד' (למעלה), על ידי שמתגלה כח האחדות בישׂראל למטה – שפוסקים הלכה כרבים (בחינת האחדות הפשוט מתוך פעולות משתנות), שזהו 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ' באחדות ובהסכמת הרבים לדעה אחת¹¹².

לאחר שביאר שישנם ד' קווי ריבוע הדיבור ועל ידי גילוי 'אור האמת' מאיר בכל הד' קווים לעשותם בחינת 'אחדות הפשוט מתוך פעולות משתנות', יבאר כיצד כל בחינות אלו נרמזו במעשה 'תנורו של עכנאי'.

ז. וזה¹¹³ בחינת מעשה דרבי אליעזר הגדול בתנור של עכנאי¹¹⁴ (בבא מציעא דף נט), **כי רבי אליעזר הלכה כמותו בכל מקום**, כמפורש בדברי הבת קול (בגמ' שם), ופוסקים כמותו במתיבתא דרקיעא ולכן רצה ר' אליעזר שגם כאן בארץ יפסקו הלכה כמותו. אולם, כאן בארץ פסיקת ההלכה באה

מקורות ועיונים

אליעזר וחכמים בתנור של חרס העשוי מחוליות חוליות, ויש חול בין חוליא לחוליא, האם דינו ככלי חרס שמקבל טומאה, או שהוא ככלי גללים וכלי אדמה שאין מקבלים טומאה, שרבי אליעזר מטהר וחכמים מטמאין. ומספרת הגמרא: 'וזה הוא תנור של עכנאי, מאי עכנאי, אמר רב יהודה אמר שמואל שהקיפו דברים כעכנאי זו (נחש שמכניס זנבו לתוך פיו), וטמאוהו. תנא באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו, אמר להם אם הלכה כמותי חרוב זה יוכיח, נעקר חרוב ממקומו מאה אמה ואמרי לה ארבע מאות אמה, אמרו לו אין מביאין ראייה מן החרוב. חזר ואמר להם אם הלכה כמותי אמת המים תוכיח, חזרה אמת המים לאחוריה, אמרו לו אין מביאין ראייה מאמת המים. חזר ואמר להם אם הלכה כמותי כותלי בית המדרש יוכיחו, הטו כותלי בית המדרש ליפול, גער בהם רבי יהושע, אמר להם אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה אתם מה טיבכם, לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע ולא זקפו מפני כבודו של רבי אליעזר, ועדיין מטין ועומדין. חזר ואמר להם אם הלכה כמותי מן השמים יוכיחו, יצאתה בת קול ואמרה 'מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום', עמד רבי יהושע על רגליו ואמר: "לא בשמים היא", מאי לא בשמים

וענין זה מחובר עם מה שנאמר לעיל גבי 'תודה הלכה', כי הלכה – היינו 'פסק הלכה' – 'יחיד ורבים הלכה כרבים', ועי"ז נעשית הודאה, כי עיקר ההודאה מבואר לעיל (אות א') שהיא ע"י שנכיר ונדע את ה', שאז מבינים שכל מה שעושה ה' הכל לטובה, ולהכיר זאת מבואר כאן שזה נעשה ככח 'פסק הלכה', וזהו הקשר בין 'הודאה' ל'הלכה הנ"ל'.

112. במי הנחל פירש לפי המבואר כאן את הנאמר בתחילת התורה, שעל ידי ההודאה להשי"ת זוכים להכיר אותו יתברך, שמכיון ועל ידי ההודאה זוכים לאור האמת שמאיר בדיבור ועל ידי זה זוכים לגלות האחדות הפשוט מתוך פעולות משתנות, אם כן זה עצמו שמגלים שכל הפעולות משתנות באות מהאחדות הפשוט, הוא ענין הכרתו יתברך.

113. כתב בחיי מוהר"ן (אות פ'), וז"ל: **מה ש'מבואר על הארבעה דברים שהראה רבי אליעזר וכו', התגלות אלו הדברים לא גלה בשעת אמירת התורה רק בדרך קלל, אלא בארם בפרוש כמו ש'מפורש עתה. עד שבא אחיו רבי יחיאל ו"ל עם עוד אנשים שנסעו גם כן על אותו שבת** (הנוכה תקסט"ט, שבה נאמרה תורה זו), **ונתעצבו, ואתר כף לשבאו, אז דיקא גלה ובאר הארבעה דברים הנ"ל על פי התורה הנ"ל בפרוש.**

114. המעשה בא שם בגמ' באריכות: שנחלקו רבי

שְׁזוּכִין לָזֶה עַל יְדֵי הַלְבוּת בְּנִ"ל, וְעַל בֵּן אָמֵר: 'חֲרוֹב יוֹכִיחַ', אֲמַת הַמַּיִם יוֹכִיחַ, בְּתֵלֵי בֵית הַמְדַרְשׁ יוֹכִיחוּ, בֵּית קוֹל יוֹכִיחַ. בִּי אֵלֹהֵי אֲרֶבְעָה דְבָרִים הֵם בְּחִינַת רְבוּעַ הַדְּבֹר, דְּחִינּוֹ אֲרֶבְעָה חֻלְקֵי הַדְּבֹר הַנִּ"ל. בִּי הַצְדִּיקִים הֵם 'גְּבוּרֵי כַח עוֹשֵׂי דְבָרִי' (תהלים קג, ט), כַּמּוּבָא בְּזֵהר הַקְדוּשׁ (לך דף צ) שֶׁהֵם עוֹשִׂים וּמְנַחֲיָנִים עִם הַדְּבֹר כְּרִצוֹנָם, וְעַל בֵּן רִצָּה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְהִרְאוֹת, שֵׁנִישׁ לוֹ שְׁלֵמוֹת רְבוּעַ הַדְּבֹר, וְעַל בֵּן יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת עִם הַדְּבֹר כְּרִצוֹנוֹ, דְּחִינּוֹ לְשֵׁנוֹת הַטְּבַע כְּרִצוֹנוֹ עַל יְדֵי שְׁלֵמוֹת דְּבֹרֵי. וְהִרְאָה זֹאת בְּאֲרֶבְעָה דְבָרִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת רְבוּעַ הַדְּבֹר:

חֲרוֹב יוֹכִיחַ – זֶה בְּחִינַת הַדְּבֹר שֶׁל צְדָקָה, בִּי חֲרוֹב הוּא בְּחִינַת צְדָקָה, בִּי חֲרוֹב נוֹטְעִין אוֹתוֹ

עוֹטָה אוֹר

מתוך הבחינה של 'אחדות הפשוט המתגלה מתוך פעולות משתנות' (וכנ"ל), והוא היה יחיד (כנגד רבים), שאין האחדות הפשוט שלו באה מתוך פעולות משתנות, ואילו הם רבים שהסכימו לדעה אחת, ולכן יש להם מעלה זו. והוצרך ר' אליעזר להוכיח שגם אצלו יש בחינת 'אחדות פשוט מתוך פעולות משתנות', ולכן הִיָּה רוֹצֵה לְהִרְאוֹת שְׁזוּכָה לְשְׁלֵמוֹת הַדְּבֹר, דְּחִינּוֹ שְׁלֵמוֹת רְבוּעַ הַדְּבֹר, שְׁזוּכִין לָזֶה עַל יְדֵי 'הַלְבוּת' בְּנִ"ל (בריש אות ד), כִּי ע"י שְׁזוּכִין לְבְּחִינַת 'תּוֹדָה הַלְכוּ' מתגלה אור האמת ומאיר בדיבור, ומאחד את ריבוע הדיבור להיות אחד. וכך רצה להראות שגם הוא זכה ל'אחדות פשוט מתוך פעולות משתנות', כִּי בזה שכל ד' חלקי הדיבור נתאחדו אצלו וזכה להם, זה עצמו 'אחדות פשוט מתוך פעולות משתנות', כִּי לזכות לזה, אפשר רק על ידי 'אור האמת', והאמת היא אחת – 'אחדות הפשוט'.

וְעַל בֵּן אָמֵר אֲרֶבְעָה הוֹכְחוֹת שׁוֹנוֹת, שְׁכָל אַחַת מוֹרָה עַל כַּח אַחַר מִד' קוֹי רִיבּוּעַ הַדְּבֹר: 'חֲרוֹב יוֹכִיחַ, אֲמַת הַמַּיִם יוֹכִיחַ, בְּתֵלֵי בֵית הַמְדַרְשׁ יוֹכִיחוּ, בֵּית קוֹל יוֹכִיחַ. בִּי אֵלֹהֵי אֲרֶבְעָה דְבָרִים, הֵם בְּחִינַת רְבוּעַ הַדְּבֹר, דְּחִינּוֹ אֲרֶבְעָה חֻלְקֵי הַדְּבֹר הַנִּ"ל (באות ד). בִּי הַצְדִּיקִים הֵם 'גְּבוּרֵי כַח עוֹשֵׂי דְבָרִי' (תהלים קג, ט), כַּמּוּבָא בְּזֵהר הַקְדוּשׁ¹¹⁵ (לך דף צ), וּפִירוּשׁ "עוֹשֵׂי דְבָרֵי" – שֶׁהֵם עוֹשִׂים וּמְנַחֲיָנִים עִם הַדְּבֹר כְּרִצוֹנָם וְיִכּוּלִים לְשֵׁנוֹת אֶת הַטְּבַע בְּדִיבּוּר בְּלִבּוֹ. וְעַל בֵּן רִצָּה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְהִרְאוֹת שֵׁנִישׁ לוֹ שְׁלֵמוֹת רְבוּעַ הַדְּבֹר מַחֲמַת שְׁמַאִיר בּוֹ 'אוֹר הָאֵמֶת, וְעַל בֵּן יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת עִם הַדְּבֹר כְּרִצוֹנוֹ, דְּחִינּוֹ לְשֵׁנוֹת הַטְּבַע כְּרִצוֹנוֹ עַל יְדֵי שְׁלֵמוֹת דְּבֹרֵי, וּמִמִּילָא יֵשׁ לְפִסּוּק ג' כִּי הַלְכוּ כְּמוֹתוֹ שְׁלֵכֵן זֶכֶה לְשֵׁנוֹת הַדְּבֹר. וְהִרְאָה זֹאת בְּאֲרֶבְעָה דְבָרִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת רְבוּעַ הַדְּבֹר, שְׁכָל אַחַד מֵהֶם מוֹרָה עַל קוֹ אַחַד מֵאַרְבַּעַת חֻלְקֵי הַדְּבֹר.

ואמר: 'חֲרוֹב יוֹכִיחַ' שהלכה כמותו, ואכן נעקר החרוב ממקומו מאה אמה. זֶה בְּחִינַת 'הַדְּבֹר שֶׁל צְדָקָה', בִּי 'חֲרוֹב' הוּא בְּחִינַת 'צְדָקָה', בִּי חֲרוֹב נוֹטְעִין אוֹתוֹ רַק לְדוֹרוֹת וְלֹא בְּשִׁבְלֵי שִׁיחָה מִזֶּה

מְקוֹרוֹת וְעִוְיָנִים

(ולא על המלאכים), וז"ל: "בְּרַכּוֹ ה' מְלֹאכֵינוּ", אֵלֵינוּ אָנּוּן צְדִיקֵינוּ בְּאֲרֶבְעָה, דְּאָנּוּן חֲשׁוּבִין קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כַּמְלָאכֵי עֲלָאֵי בְּרַקִּיעָא, בְּגִין דְּאָנּוּן "גְּבוּרֵי כַח", דְּמִתְגַּבְרֵי עַל יְצִירְהוֹן - כְּגַבְרָה טַב דְּמִתְגַּבְרָה עַל שְׁנֵאֵיהּ. [תרגום: "בְּרַכּוֹ ה' מְלֹאכֵינוּ", אֵלֹהֵי אֲוֹתָם הַצְדִּיקִים בְּאֲרֶבְעָה, שֶׁהֵם חֲשׁוּבִים לְפָנֵי הַקְּב"ה כַּמְלָאכֵי הָעֲלִיוֹנִים בְּרַקִּיעַ, מִשׁוּם שֶׁהֵם "גְּבוּרֵי כַח", שְׁמִתְגַּבְרִים עַל יְצִרְם - כְּגַבְרָה טַב שְׁמִתְגַּבְרָה עַל שׁוֹנָאוֹ].

היא, אמר רבי ירמיה שכבר נתנה תורה מהר סיני אין אנו משגיחין בבת קול, שכבר כתבת בהר סיני בתורה "אחרי רבים להטות". אשכחיה (מצאו) רבי נתן לאליהו אמר ליה (אמר לו רבי נתן): מאי עביד קודשא בריך הוא בהדיא שעתא (מה עשה הקב"ה באותה שעה), אמר ליה (אמר לו אליהו): קא חייך (הוא שחק) ואמר 'נצחוני בני נצחוני בני', ע"כ.

115. בווהר מבואר שפסוק זה מדבר על צדיקים

רק לדורות, כמו שאמרנו בגמרא (תענית כג.) **אָנָא עֲלָמָא בְּחֵרוּבָא אֲשַׁתְּכַח, כִּי חִיבֵי דְשַׁתְּלֵי לִי אֲבַתְתִּי, אָנָא נְמוֹ שַׁתְּלֵי לְבָנָאִי. נִמְצָא שֶׁחֲרוּב הוּא רַק לְדוֹרוֹת כְּמוֹ הַצְּדָקָה שֶׁהִיא לְדוֹרוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי חֵיָא (שבת קנא):** **כִּי אַתָּא עֲנִיא אֶקְדָּם לִיה רַפְתָּא, כִּי חִיבֵי דְלֶקְדָּמוּ לְבָנֵיהּ וְכוּ', וְלַגְלַג הוּא שְׁחִזְרָא בְּעוֹלָם:**

אמת המים – זה בחינת תשובה, בבחינת (איכה ב, יט) "שפכי במים לבה נכח פני ה'":
כתלי בית המדרש – זה בחינת עשירים, שהם כתל (בי"א: כתל) שהכל פוּנִין בו, כי "אֲהִיבֵי עֲשִׂיר רַבִּים" (משלי יד, ט), וְהַכֵּל פּוֹנִים אֶל הָעֲשִׂירִים. וְזֶהוּ כְּתוּב בְּתוֹרַת בְּרַשִׁית (תהלים לד, יא) "דַּרְשֵׁי

עוֹטָה אֹדֶר

בעצמו אלא בשביל שיהנו אחרים, כמו שאמרנו בגמרא (תענית כג.) על חוני המעגל שראה אדם שנטע שתיל של עץ חרובים, ושאל אותו האם אתה מקווה לאכול ממנו, הרי חרוב מוציא פירותיו רק לאחר שבעים שנה?¹¹⁶ ענה לו אותו אדם: **אָנָא עֲלָמָא בְּחֵרוּבָא אֲשַׁתְּכַח –** אני כשנולדתי מצאתי בעולם חרובים, **כִּי חִיבֵי דְשַׁתְּלֵי לִי אֲבַתְתִּי, אָנָא נְמוֹ שַׁתְּלֵי לְבָנָאִי –** כשם שאבותי שתלו לי חרובים כך גם אני שותל לבני. **נִמְצָא, שֶׁחֲרוּב הוּא רַק לְדוֹרוֹת, כְּמוֹ הַצְּדָקָה שֶׁהִיא לְדוֹרוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי חֵיָא** לאשתו (שבת קנא): **כִּי אַתָּא עֲנִיא אֶקְדָּם לִיה רַפְתָּא, כִּי חִיבֵי דְלֶקְדָּמוּ לְבָנֵיהּ וְכוּ' –** כשמגיע עני תקדימי ותביאי לו לחם, כדי שיקדימו לבניך לחם כשיסבבו על הפתחים, ואף שעתה הם עשירים ולא צריכים לצדקה, **וְלַגְלַג הוּא שְׁחִזְרָא בְּעוֹלָם** ומתהפך המזל ועשירים נהפכים לעניים. הרי שבצדקה ישנה בחינת דורות. וזוהו שפעל ר' אליעזר מופת ב'עץ החרוב', הראה שיש לו דיבור של צדקה!

עוד אמר ר' אליעזר: **אמת המים** תוכיח שהלכה כמות, וחזרו המים לזרום לאחריהם (מהנמוך לגבוה). **זה בחינת דיבור של תשובה, בבחינת הכתוב (איכה ב, יט): "שפכי במים לבה נכח פני ה'"¹¹⁷, וכיון שהתשובה היא על ידי שפיכת לב כמים, לכן אמת המים רומזת לתשובה. וזוהו שפעל ר' אליעזר מופת באמת המים, הראה שיש לו דיבור של תשובה!**

עוד אמר ר' אליעזר: **כתלי בית המדרש** יוכיחו שהלכה כמות, והחלו כותלי בית המדרש לנטות וליפול. **זה בחינת דיבור של עשירים** הקרובים למלכות שמבטלים בדיבורם גזירות, **שהם כתל¹¹⁸ שהכל פוּנִין בו** (ע' ברכות ל, וזוהר משפטים ח"ב דף קטז), **כי כתוב (משלי יד, ט) "אֲהִיבֵי עֲשִׂיר רַבִּים", וְהַכֵּל פוּנִין אֶל הָעֲשִׂירִים** לדבר עמם מחמת אהבה¹¹⁹. וְזֶהוּ: **כְּתוּב בְּתוֹרַת בְּרַשִׁית (תהלים**

מקורות ועיונים

116. ע' לעיל (תורה ס' אות י'), בהערות, בענין מה שכיום רואים שעץ החרוב נותן פירות קודם לכן.
117. מכאן שהתשובה נמשלה למים, וכן מבואר במדרש (בראשית רבה ב, ד) **"מִרְחַפֵּת עַל פְּנֵי הַמַּיִם"** (בראשית א, ט), בזכות התשובה שנמשלה כמים, שנאמר **"שפכי במים לבה נכח פני ה'".**
118. כן נראה לנקד כפי דרשת רבינו כאן, והנה בגמ' בברכות (דף ל), איתא: נמצאו כל ישראל מכוונין את לבם למקום אחד (בית המקדש, בתפלתן), אמר רבי אבין ואיתימא רבי אבינא מאי קראה (שיר ד, ד) **"כִּמְגִדֵּל דְּוִיד צְבָרָךְ בְּנֵי לְתַלְפִּיחַת"**, תל' שכל פיות פונים בו. ולפי
- דרשה זו היה לנקד כאן 'כתל' שכל פיות פונים בו. אמנם נראה שכוונת רבינו לזוהר פרשת משפטים (ח"ב דף קטז), ששם איתא: **שְׂכִינְתָּא תַּתְּאָה פּוֹתֵל מְעַרְבֵי, דִּינִירָא דִּילֵיה. עַל שֵׁם דְּאִיהוּ תַּל שֶׁהַכֵּל פּוֹנִים בּו'. כִּי תַּל, הוִי"ה – כִּי, וְדָאִי שְׂכִינְתָּא, אִיהוּ תַּל דִּילֵיה. [תרגום: הִשְׂכִּינְתָּה, כְּתוּב מְעַרְבֵי הוּא הַבַּיִת שֶׁלָּה, עַל שֵׁם שֶׁהוּא תַּל שֶׁהַכֵּל פּוֹנִים בּו'. כִּי תַּל, הוִי"ה כִּי, וְדָאִי שְׂכִינְתָּה הִיא תַּל שְׁלוֹן].** וכפי זה ניקדנו למעלה 'כתל'.
119. ולא רק בשביל בקשת צדקה, וכמבואר לעיל (קמא, תורה ר"ט), וז"ל: **דַּע כִּי יֵשׁ כְּפֹה דְּבָרִים קָרִים**

ה' לא יחסרו כל טוב" – דְּהִינּוּ הַצְדִּיקִים "דורשי ה'" – שְׁכַל טוֹב נִמְשָׁךְ מֵהֶם. אִךְ 'צְדִיקִים מֵהֵנִי זְכוּתֵיהוּ אֲעֲלֵמָא, אֲדִידְהוּ לָא' (חולין פג), כִּי הַצְדִּיקִים בְּעֶצְמָן אֵין לָהֶם פְּלוּם, רַק מִמְּשִׁיבֵינּוּ כֹל טוֹב אֵל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָה, עַל רַבִּי חֲנִינָא בֶן דּוּסָא (שם) 'כֹּל הָעוֹלָם נוֹזֵן בְּשִׁבְלֵי חֲנִינָא בְּנֵי, וְחֲנִינָא בְּנֵי דִי לוֹ בְּקַב חֲרוּבִין וְכוּ'. וְעַל כֵּן הָעֲשִׂירִים נִקְרְאוּן כְּתָלֵי בֵית הַמְדַרְשֵׁי, שְׁהֵם כְּתָל שְׁחַבֵּל פּוֹנִין אֵלָיו עַל יְדֵי עֲשִׂירוֹתָם, וְכֹל טוֹב שְׂוִיש לָהֶם נִמְשָׁךְ לָהֶם מִבְּחִינַת בֵּית הַמְדַרְשֵׁי, הֵינּוּ בְּחִינַת "דורשי ה' לא יחסרו כל טוב", שְׁמֵהֶם נִמְשָׁךְ כֹּל הַחֲשָׁפְעוֹת בְּנִ"ל:

בת קול – זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת (וזהר ויחי ח"א רלה), כִּי הַקּוֹל יוֹצֵא מִשִׁית עֲזָקָאין דְּקָנָה (וזהר ח"ג דף רלה), בְּחִינַת מַלְכוּת, בְּחִינַת "שֵׁשׁ מַעְלוֹת לְכֶסֶף" (עין זתר נשא ח"ג דף קכא; פנחס דף רלה, וכתקון כ"ב דף סג).

עוֹטָה אוֹר

לה (א): "דורשי ה' לא יחסרו כל טוב" בית המדרש מלשון 'דורשי ה', דְּהִינּוּ הַצְדִּיקִים דּוֹרְשֵׁי ה', שְׁכַל טוֹב נִמְשָׁךְ (אל העשירים הנקראים 'כותל') מֵהֶם (מכח הצדיקים המכונים 'בית מדרש'). אִךְ צְדִיקִים מֵהֵנִי זְכוּתֵיהוּ אֲעֲלֵמָא, אֲדִידְהוּ לָא (חולין פג) – הזכות שלהם מועילה להגן ולהשפיע לעולם כל טוב, אך עליהם בעצמם לֹא, כִּי הַצְדִּיקִים בְּעֶצְמָן אֵין לָהֶם פְּלוּם (שום עשירות), רַק מִמְּשִׁיבֵינּוּ כֹל טוֹב (של עשירות) אֵל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָה (שם בחולין) עַל רַבִּי חֲנִינָא בֶן דּוּסָא: 'כֹּל הָעוֹלָם נוֹזֵן בְּשִׁבְלֵי חֲנִינָא בְּנֵי, וְחֲנִינָא בְּנֵי דִי לוֹ בְּקַב חֲרוּבִין וְכוּ'. מערב שבת לערב שבת: וְעַל כֵּן הָעֲשִׂירִים נִקְרְאוּן 'כְּתָלֵי בֵּית הַמְדַרְשֵׁי, שְׁהֵם כְּתָל שְׁחַבֵּל פּוֹנִין אֵלָיו עַל יְדֵי עֲשִׂירוֹתָם, וְכֹל טוֹב שְׂוִיש לָהֶם נִמְשָׁךְ לָהֶם מִבְּחִינַת 'בֵּית הַמְדַרְשֵׁי, הֵינּוּ בְּחִינַת: "דורשי ה' לא יחסרו כל טוב", שְׁמֵהֶם (מדרשי ה') נִמְשָׁךְ כֹּל הַחֲשָׁפְעוֹת בְּנִ"ל. ובוה שפעל ר' אליעזר מופת ב'כותלי בית המדרש', הראה שיש לו 'דיבור של עשירים הקרובים למלכות'.

עוד אמר ר' אליעזר: 'בת קול' תוכיח שהלכה כמותי, ומיד יצאה בת קול ואמרה מה לכם אצל ר' אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום. זֶה בְּחִינַת 'דיבור של מלכות', כִּי הַקּוֹל יוֹצֵא מִשִׁית עֲזָקָאין דְּקָנָה – משש הטבעות שבקנה יוצא הקול¹²⁰, שזוהו בְּחִינַת 'מַלְכוּת'¹²¹, בְּחִינַת הכתוב (מלכים א' י, ט): "שֵׁשׁ מַעְלוֹת לְכֶסֶף" (ע' וזהר נשא ח"ג דף קכא; פנחס דף רלה.¹²² וכתקון כ"ב דף סג), נמצא שש הטבעות שבקנה הם בחינת 'כסא' ו'כסא' הוא בחינת 'מלכות'. ובוה שפעל ר' אליעזר מופת ב'בת קול', הראה שיש לו 'דיבור של מלכות'.

מקורות ועיונים

דף קד: 'בת קול - שכינתא תתאה'. כִּי הַקּוֹל בְּעֶצְמוֹ מֵה שְׁהוּא בִּשְׁש קצוות, הוּא מִשׁוּם שִׁיש שֶׁשֶׁ טִבְעוֹת בְּקָנָה, אֲבָל כְּשִׁיּוּצָא וּמִתְגַּלָּה לְחוּץ לְהִיּוֹת 'בת קול', זֶה בְּחִינַת סְפִירַת ה'מַלְכוּת'. והדוגמא לזה היא מכסא שלמה המלך, שיש לו שש מעלות (מדרגות), וְהַכְּסֵא בְּעֶצְמוֹ הוּא הַמַּלְכוּת.
122. לשון הזהר שם: וְיִסְלַק לִיָּה בְּשִׁית עֲזָקָאין דְּקָנָה, דְּאֵינּוּן (מלכים א' י, ט) "שֵׁשׁ מַעְלוֹת לְכֶסֶף".
123. לשון הזהר שם: וּבְקָנָה שִׁית עֲזָקָאין, דְּעֲלִיָּהוּ אֲתָמַר, (תהלים כט) "הָבוּ לִּי בְּנֵי אֱלֹהִים". דְּבַחוּן סְלִיק קָלָא, דְּאֲתְּפִלִּיג לִּו' קָלִין דְּשְׁכִינְתָא. וּשְׁבִיעָאָה סְלִיק

בְּעוֹלָם, הַחֶכֶם הוּא יָקָר מְאֹד, וְכֵן גְּבוּר, וְכֵן עֲשִׂיר וכו'. וְעַד שְׁאֲצֵל כֹּל אֲחָד מֵהֶם, יְכוּלִים לְפַעוֹל וּלְהַנְשֵׁע מְצַעְרוֹ, שְׁאֵם יֵשׁ לוֹ אֵיזָה צַעַר חֵס וְשְׁלוֹם, וְיִלְךְ אֲצֵל אֲחָד מֵהֶם וְיִסְפְּרוּ לְפָנָיו עַד שְׁיַעוֹרֵר רַחֲמִים אֲצֵלוֹ עֲלָיו, מִזָּה יוּכַל לְהַנְשֵׁע.
120. בגמ' בברכות (סוף דף סא), אֵיתָא: 'קָנָה מוּצִיא קוֹל'.
121. רבינו בא ליישב מה שקשה לכאורה, שְׁהִי הַקּוֹל הוּא בְּפִרְצוֹף זַעִיר אֲנַפִּין (ששם שש קצוות מחסד עד יסוד), וְלֹא בְּמַלְכוּת. וְעַל זֶה מְבוּאָר, ש'בת קול' הִיא כֵּן בְּסְפִירַת ה'מַלְכוּת', וְכַמְפוֹרֵשׁ בְּתוֹקְנֵי זוהר (תיקון ס"ט

נמצא שהראה רבי אליעזר בארבעה דברים אלו, שיש לו שלמות רבוע הדבור, דהינו בחינת ארבעה חלקי הדבור הנ"ל. אבל אף על פי כן לא השגיחו על זה, כי יחיד ורבים – הלכה פרבים, כי זה יקר בעיני השם ותברך שזה בחינת התגלות אחדות הפשוט מבחינת פעולות משתנות כנ"ל, שזה בחינת שבת כנ"ל. וזהו שאמר הקדוש ברוך הוא: נצחוני בני; הינו שבחינת 'בן' שלהם נצח, כי זה שרבים מסכימים לדעת אהה, זה בחינת שבת, בחינת בן כנ"ל:

ח וזה בחינת "עבדו את ה' בשמחה" (תהלים ק, ב). הינו להמשיך שמחה לבחינת עבד, בחינת מט"ט, בחינת ששת ימי החל כנ"ל. וזהו (שם, ג) "דעו כי ה' הוא אלקים", בחינת אחדות הפשוט,

עוטה אור

נמצא, שהראה רבי אליעזר בארבעה דברים אלו, שיש לו שלמות רבוע הדבור, דהינו בחינת ארבעה חלקי הדבור הנ"ל, שכל זה ג"כ מורה שיש לו כח של 'אחדות פשוט מתוך פעולות משתנות'. אבל אף על פי כן החכמים לא השגיחו על זה, כי יחיד ורבים – הלכה פרבים, כי זה יקר בעיני השם ותברך הרבה יותר מריבוע הדיבור שמתאחד על ידי אור האמת, כי סוף סוף חלקי ריבוע הדיבור הם אינם פעולות משתנות כל כך (כי הכל הוא דיבור), משא"כ שישכימו רבים שדעותיהן משונות לדעה אחת, שזה בחינת התגלות 'אחדות הפשוט מבחינת פעולות משתנות' כנ"ל, כי דעות בני אדם הן שונות מאוד מאוד זה מזה¹²⁴, שזה בחינת 'שבת' כנ"ל שמתגלה אחדות ה' דוקא מתוך ששה ימים שהם פעולות משתנות, ורק אז ניכרת השביתה של יום השביעי ומורה על אחדותו.

וזהו שאמר הקדוש ברוך הוא אחרי שאמר ר' יהושע כי 'לא בשמים היא' ופסק ההלכה הוא כפי הרבים כאן בארץ, בלשון: נצחוני בני, הינו שבחינת 'בן' שלהם נצח, כי זה שרבים מסכימים לדעת אהה, זה בחינת 'שבת', בחינת 'בן' כנ"ל (באות ה), שהיא היפך העצבות של הפעולות המשתנות שהן בחינת מט"ט – עבד השולט בששת ימי החול, והשבת היא בחינת מנוחה למעלה ולמטה ומנחמת את הכל מהעבודות, שזוהי בחינת 'בן', והיינו שאמר ה' שבחינת 'שבת' שהיא 'בן', היא שנצחה, ונפסקה ההלכה כמו 'אחדות הפשוט הבא מפעולות משתנות'.

יבאר שעל ידי המשכת השמחה נודע גם בימי החול - שהם בחינת עבד, 'אחדות הפשוט'.

ח. וזה בחינת הכתוב (תהלים ק, ב): "עבדו את ה' בשמחה"¹²⁵, הינו להמשיך שמחה של שבת שהיא בחינת בן, לבחינת עבד ("עבדו") בחינת מלאך מט"ט, בחינת ששת ימי החול כנ"ל, שגם הוא יעבוד את ה' בשמחה¹²⁶. וזהו המשך הכתוב (שם, ג): "דעו כי ה' הוא אלקים", בחינת 'אחדות הפשוט',

מקורות ועיונים

125. וגם ענין זה נרמז בגמ' שם, בסוף המעשה של ר' אליעזר: אשכחיה רבי נתן לאליהו אמר ליה מאי עבד קודשא בריך הוא בההיא שעתא אמר ליה קא חייך ואמר נצחוני בני, הרי שהקב"ה חייך ושמת. וענין השמחה מבאר כאן רבינו, שהוא להמשיך את השמחה של שבת לששת ימי החול.

126. והענין למעשה נתבאר קצת, שהכוונה שגם כשעוסק בימי החול בפעולות משתנות, יאמין באמונה שלימה ויהיה לו בטחון גמור, שכל הפרנסה

לפומא, דאיהו פרסייא. ושית עזקאן דקנה, אינון פגונוא דשית דרגין דכרסייא דמלכא. [תרגום: ובקנה יש שש טבעות, שעליהן נאמר "הבו לה בני אלים". שבהן עולה הקול שנהלק לששה קולות של השכינה. והשביעי עולה לפה, שהוא פסא. ושש טבעות של קנה, שהם כדגמת שש מדרגות של פסא המלך].

124. ולכן בחינת יחיד ורבים הלכה כרבים עולה יותר אפילו מעל חכם כמו ר' אליעזר שהיה לו שלמות ריבוע הדיבור.

שְׁפָל הַשְּׁנוּיִים הֵם אֶחָד, שְׂוָה נִתְגַּלָּה עַל יְדֵי שְׁנַמְשָׁף הַשְּׁמַחָה שֶׁל שַׁבָּת לְשִׁשַּׁת יָמֵי הַחֹל, שָׁחַם
בְּחֵינַת עֶבֶד בְּנִ"ל:

ט וְזֶה בְּחֵינַת 'חֲנֻכָּה', כִּי יָמֵי חֲנֻכָּה הֵם יָמֵי הוֹרְאָה, שֶׁהוּא בְּחֵינַת שְׁעֵשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא, בְּחֵינַת
הַלְבוּת, שְׁעַל יְדֵי זֶה זֻכִּינן לְשִׁלְמוֹת הַדְּבֹר, עַל יְדֵי הַתְּגַלּוֹת הָאֲמֵת בְּנִ"ל. וְזֶהוּ בְּחֵינַת הַשְּׁמֹן שֶׁל
נֵר חֲנֻכָּה, בְּבְחֵינַת (דְּבָרִים ל"ג, ח) "תִּמְוֶיָה וְאוֹרֶיָה לְאִישׁ חֲסִידָךְ" – שְׁעַל יְדֵי הַחֲסִידִים דְּהֵינּוּ בְּחֵינַת
הַלְבוּת, נִתְגַּלָּה אֹרַח הָאֲמֵת, בְּחֵינַת "תִּמְוֶיָה וְאוֹרֶיָה". וְזֶה בְּחֵינַת הַשְּׁמֹן, שֶׁהוּא בְּחֵינַת אֹרַח
הָאֲמֵת, בְּחֵינַת (תְּהִלִּים מ"ג, א) "שִׁלַּח אֹרֶךְ וְאֲמַתְךָ".

וְצָרִיף לְתַנּוּ סְמוּךְ לְפִתַּח (שַׁבָּת כ"א), בְּחֵינַת "פִּתְחֵי פִיךָ" (מִכָּה ז, ה), הֵינּוּ הַדְּבֹר, כִּי הָאֲמֵת מְאִיר
בְּהַדְּבֹר בְּנִ"ל, בְּבְחֵינַת (תְּהִלִּים קי"ט, קל) "פִּתַּח דְּבָרֶיךָ וְאִיר". וְאִזִּי נִמְשָׁף הַשְּׁמַחָה שֶׁל שַׁבָּת לְשִׁשַּׁת
יָמֵי הַחֹל עַל יְדֵי לְשׁוֹן הַקְּדוּשָׁה, שֶׁהוּא שְׁלֵמוֹת הַדְּבֹר.

עוֹטָה אֹרַח

שְׁפָל הַשְּׁנוּיִים הֵם אֶחָד, פִּי, אֶף שֵׁשׁ הוֹי"ה הוּא חֲסֵד וּשְׁם אֱלֹהִים הוּא דִּין, וְהֵן הִנְהַגוֹת שׁוֹנוֹת מְאֹד
אֶחָת מֵרְעוּתָהּ, בְּכָל אֹפֶן בְּכַח הַשְּׁמַחָה נִדַּע שְׁכַל הַשְּׁנוּיִים הֵם בְּאִים מְאֹד הַפְּשׁוּט, שְׂוָה נִתְגַּלָּה עַל יְדֵי
שְׁנַמְשָׁף הַשְּׁמַחָה שֶׁל שַׁבָּת לְשִׁשַּׁת יָמֵי הַחֹל, שָׁחַם בְּחֵינַת עֶבֶד בְּנִ"ל.

עֵתָה יְבֵאר אִיךְ כָּל הַבְּחִינּוֹת הַמְּבֹאֲרוֹת בְּתוֹרָה זוֹ, שִׁיכוֹת וְנִתְקַנוֹת עַל יְדֵי מִצְוֹת 'חֲנוּכָה'.

ט. וְזֶה בְּחֵינַת 'חֲנֻכָּה'. כִּי יָמֵי חֲנֻכָּה הֵם יָמֵי הוֹרְאָה, שֶׁהוּא בְּחֵינַת שְׁעֵשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא,
בְּחֵינַת הַלְבוּת, שְׁעַל יְדֵי זֶה זֻכִּינן לְשִׁלְמוֹת הַדְּבֹר, עַל יְדֵי הַתְּגַלּוֹת הָאֲמֵת, בְּנִ"ל שְׁעַל יְדֵי
בְּחֵינַת 'תוֹדָה הַלְכוּת' מְאִיר 'אֹרַח הָאֲמֵת' בְּרִיבּוּעַ הַדִּיבּוּר, וְכָל חֲלָקֵי הַדִּיבּוּר נַעֲשִׂים 'אֶחָדוֹת פְּשׁוּט', עַד שִׁיכוּל
לְפַעוּל בְּדִיבּוּרוֹ מֵה שְׁרוּצָה. וְזֶהוּ בְּחֵינַת הַשְּׁמֹן שֶׁל נֵר חֲנֻכָּה, בְּבְחֵינַת בְּרַכַּת מֹשֶׁה לְשַׁבֵּט לוֹי (דְּבָרִים
ל"ג, ח): "תִּמְוֶיָה וְאוֹרֶיָה לְאִישׁ חֲסִידָךְ", שְׁעַל יְדֵי הַחֲסִידִים, דְּהֵינּוּ בְּחֵינַת הַלְבוּת (כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל אוֹת ב'
שֶׁהַלְבוּת הֵן בְּחֵינַת 'חֲסֵד'), נִתְגַּלָּה אֹרַח הָאֲמֵת, בְּחֵינַת: "תִּמְוֶיָה וְאוֹרֶיָה", כִּי 'תִּם' פִּירוּשׁוֹ אֲמֵת¹²⁷, ו"אוֹרֶיךָ"
הוּא 'אֹרַח', וְזֶה בְּחֵינַת הַשְּׁמֹן, שֶׁהוּא בְּחֵינַת 'אֹרַח הָאֲמֵת', בְּחֵינַת הַכְּתוּב (תְּהִלִּים מ"ג, א): "שִׁלַּח אֹרֶךְ
וְאֲמַתְךָ", וְהֵרִי שֶׁהָאֹרַח הוּא בְּחֵינַת 'אֲמֵת', וְזֶהוּ בְּחֵינַת הַשְּׁמֹן שֶׁמִּמֶּנּוּ בָא הָאוֹר.

וְצָרִיף לְתַנּוּ לְנֵרוֹת חֲנוּכָה סְמוּךְ לְפִתַּח (שַׁבָּת כ"א)¹²⁸, כִּי 'פִּתַּח' רוּמְזוֹ עַל בְּחֵינַת הַכְּתוּב (מִכָּה ז, ה): "פִּתְחֵי
פִיךָ"¹²⁹ הֵינּוּ הַדְּבֹר, כִּי הָאֲמֵת מְאִיר בְּהַדְּבֹר בְּנִ"ל, בְּבְחֵינַת הַכְּתוּב (תְּהִלִּים קי"ט, קל): "פִּתַּח דְּבָרֶיךָ
וְאִיר".

וְאִזִּי כְּשֶׁמְאִיר אֹרַח הָאֲמֵת בְּרִיבּוּעַ הַדִּיבּוּר, הֵינּוּ שְׁנִיכֵר ה'אֶחָד הַפְּשׁוּט מֵתוֹךְ פְּעוּלוֹת מִשְׁתַּנוּת¹³⁰, נִמְשָׁף

מְקוֹרוֹת וְעֵינִים

עַל פִּתַּח בִּיתוֹ מִבְּחוּץ. וְכֵן נִפְסַק בְּשׁו"ע (או"ח
תרע"א, ה).

129. הַכְּתוּב בְּמִלּוּאוֹ: "אֶל תִּצְמִינּוּ כְרַע אֶל תִּבְטְחוּ
בְּאֶלּוֹף מִשְׁכָּבְתְּ חִיקְךָ שְׁמוֹ פִּתְחֵי פִיךָ", הֵרִי שְׁמִדּוּבֵר
עַל דִּיבּוּר.

130. וְכִפִּי שְׁנִתְבָּאר שֶׁאֶף שֶׁהֵם חֲלָקֵי דִיבּוּר שׁוֹנִים זֶה
מֵזֶה, בְּכָל אֹפֶן אֹרַח הָאֲמֵת מְקוּרוֹ מְאֹד, וְלִכֵּן עוֹשֶׂה
אוֹתָם בְּחֵינָה אֶחָת. וְזֶהוּ בְּחֵינַת ה'אֶחָד הַפְּשׁוּט מֵתוֹךְ

מֵאֵת ה', וִירִגִּישׁ כְּאִילוֹ כָּל מִלְאֲכָתוֹ כְּבֵר עֲשׂוּיָה וְאִינוֹ
צָרִיךְ לְעִצְבוֹת הִיגִיעָה. וְאוֹ יֵהִי שְׁמַח מְאֹד בְּשִׁמְחָה
שֶׁל שַׁבָּת גַּם בִּימֵי הַחֹל.

127. כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל (רִישׁ אוֹת ד') עַל הַפְּסוּק (מִשְׁלִי כ"ט,
י): "אֲנִשִּׁי דְמִים יִשְׁנָאוּ תִם", שֶׁהַכוּוּנָה שֶׁהֵם שׁוֹנֵאִים
אֶת הָאֲמֵת, וְאִדָּם 'תִּם' הוּא הַהִיפֵךְ מֵרִמָּאִי, כְּמוֹבֵא
שֶׁם בְּהַעֲרוֹת.

128. כְּדֵאִיתָא שֶׁם: תְּנוּ רַבְנֵי נֵר חֲנוּכָה מִצְוָה לְהִנְיָחָה

וְזֶה בְּחֵינַת 'הַנֶּכֶח' – חֲנֻכָּה כ"ה (ת"ז תי"ג דף כט.), בְּחֵינַת שַׁבַּת נִיחָא, שְׂבֹב מְקַשֵּׁר לְשׁוֹן הַקִּדְּשׁ שֶׁהוּא בְּחֵינַת "כֹּה תִבְרְכוּ" – בְּלִשׁוֹן הַקִּדְּשׁ כַּנ"ל (אות ה'). וְהַשְׁמַחָה שֶׁל שַׁבַּת מֵאִיר לְשִׁשַּׁת יָמֵי הַחֹל, שֶׁהֵם גַּם בֵּין בְּחֵינַת 'הַנֶּכֶח' בְּחֵינַת 'חֲנוּךְ' מִט"ט, עֵבֶד, שֶׁשְׁלֹטְנוּתָהּ בְּיָמֵי הַחֹל, בְּבְחֵינַת "זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשֵׂינֵנוּ וּמִמַּעֲבֹדֵינוּ וְיִדְּוּנוּ", בְּחֵינַת שְׂמֵחָה שֶׁל שַׁבַּת, שֶׁנִּמְשָׁךְ לְשִׁשַּׁת יָמֵי הַחֹל כַּנ"ל:

י וְזֶה "וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים" (בראשית מא, א), "מִקֵּץ" – חֲנֻכָּה סוּף, בְּחֵינַת הַלְכוּת, שֶׁהֵם שְׁעֵשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא בְּסוּף. וְזֶהוּ "שְׁנַתִּים יָמִים", כְּמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה (תנינא ה'), עַל הָאֵי פֶר בִּי רַב דְּחַד יוֹמָא שְׁהִיה מְצַטְעָר, עַד שֶׁדָּרַשׁ לוֹ רַבִּי יוֹחָנָן "וְאוֹתֵי יוֹם יוֹם יוֹדְרִישׁוּן" (ישעיה

עוֹטָה אור

הַשְׂמַחָה שֶׁל שַׁבַּת לְשִׁשַּׁת יָמֵי הַחֹל, וְעו"ז גַּם בְּיָמֵי הַחֹל יִשְׁנֶה בְּחֵינַת שֶׁל 'בֵּן' וּאִפְשָׁר לְהַשִּׁיג אֵת ה'אֶחָד הַפְּשׁוּט יִתְבָּרַךְ מֵתוֹךְ פְּעוּלוֹת מִשְׁתַּנּוֹת, וְכֵן זֶה עַל יְדֵי לְשׁוֹן הַקִּדְּשׁ כִּי כָּבֵר נִתְבָּאֵר לְעִיל (אות ה') שְׁלֵמוֹת הַדִּיבּוּר הַבָּאָה עַל יְדֵי אור האמת, היא בְּחֵינַת 'לְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ', שֶׁהוּא שְׁלֵמוֹת הַדִּבּוּר. וְלִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ מְקוּשֵׁר לְשַׁבַּת, שֶׁהִיא אֵין דִּבּוּר שֶׁל שַׁבַּת כְּדִיבּוּר שֶׁל חוֹל, אֵלָּא הוּא דִּבּוּר שֶׁל קְדוּשָׁה וּבִרְכָה, שֶׁהוּא בְּחֵינַת 'לְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ' וְעַל כֵּן בְּבִרְכַת כַּהֲנִים נֹאמַר "כֹּה תִבְרְכוּ" בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ.

וְזֶה בְּחֵינַת: 'הַנֶּכֶח', מִלְּשׁוֹן: 'חֲנֻכָּה' כ"ה¹³¹, בְּחֵינַת 'שַׁבַּת', שֶׁהִיא נִיחָא – מְנוּחָה (חנ"ו), שְׂבֹב מְקַשֵּׁר לְשׁוֹן הַקִּדְּשׁ, שֶׁהוּא בְּחֵינַת 'כֹּה', הַנֹּאמַר בְּבִרְכַת כַּהֲנִים¹³² (לְעִיל אוֹת ה'): "כֹּה תִבְרְכוּ" – 'בְּלִשׁוֹן הַקִּדְּשׁ' כַּנ"ל. וְגַם לְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ הוּא בְּחֵינַת 'בִּרְכָה וְקְדוּשָׁה', וְגַם הַשַּׁבַּת הִיא בְּחֵינַת 'בִּרְכָה וְקְדוּשָׁה'. וְהַשְׂמַחָה שֶׁל שַׁבַּת מֵאִיר לְשִׁשַּׁת יָמֵי הַחֹל, שֶׁהֵם (ימי החול) גַּם בֵּין בְּחֵינַת 'הַנֶּכֶח', כִּי תִיבַת 'חֲנוּכָה' רּוֹמֵז עַל בְּחֵינַת 'חֲנוּךְ'¹³³ שֶׁזֶהוּ הַמְּלֹאךְ מִט"ט¹³⁴, שֶׁהוּא בְּחֵינַת 'עֵבֶד', שֶׁשְׁלֹטְנוּתָהּ – שְׁשֹׁלוֹנוּ בְּיָמֵי הַחֹל (כַּנ"ל שם). וְהֵאֲרַת הַשְׂמַחָה הַזֹּאת הִיא בְּבְחֵינַת (בראשית ה, כט) "זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשֵׂינֵנוּ וּמִמַּעֲבֹדֵינוּ וְיִדְּוּנוּ", בְּחֵינַת שְׂמֵחָה שֶׁל שַׁבַּת, שֶׁנִּמְשָׁךְ לְשִׁשַּׁת יָמֵי הַחֹל כַּנ"ל.

יבאר כיצד הבחינות של תורה זו רמוזים בפסוק "ויהי מקץ שנתים ימים" וכו', הפרשה הנקראת בשבת הנוכה.

י. וְזֶה רִמּוֹז הַכְּתוּב (בראשית מא, א): "וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים", "מִקֵּץ" – חֲנֻכָּה סוּף, בְּחֵינַת הַלְכוּת, שֶׁהֵם שְׁעֵשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא¹³⁵, שֶׁהוּא בְּסוּף, לְאַחַר הָעוֹלָם הַזֶּה. וְזֶהוּ "שְׁנַתִּים יָמִים", כְּמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה (הגיגה ה'), עַל הָאֵי פֶר בִּי רַב דְּחַד יוֹמָא¹³⁶ – אוֹתוֹ בֵּן יוֹשִׁיבָה שֶׁל יוֹם אֶחָד, וְהוּא הִיָּה רַב אִידִי (אביו של רבי יעקב בר אידו), שֶׁהִיָּה הוֹלֵךְ שְׁלוֹשָׁה חוֹדְשִׁים לְלִמּוּד בִּישִׁיבָה אֲצֵל ר' יוֹחָנָן, וְהִיָּה

מְקוּרוֹת וְעִיּוּנִים

הוא מורכב מארבע יסודות, והמלאך ביחס לאדם, הוא בְּחֵינַת 'אֶחָדוֹת פְּשׁוּט הַבָּא מִפְּעוּלוֹת מִשְׁתַּנּוֹת'.

134. עִינֵן זֶה כָּבֵר מוּבָא בְּתוֹס' בִּיבְמוֹת (דף טז: בדי"ה פסוק) בְּשֵׁם הַפִּיִּט, וְז"ל: 'מִטְטְרוֹן שֶׁר הִנְהַפֵּךְ לְאִשׁ מִבְּשָׂר', מִשְׁמַע דְּחֲנוּךְ הוּא מִטְטְרוֹן, עַכ"ל. וְכֵן הוּא בְּתַקּוּנֵי זוֹהַר (תי"ע דף קי"ט), וְז"ל: וְדָא חֲנוּךְ דַּאֲתַהֲפֵךְ בְּשִׂרִיה לְלִפִּיד אִשׁ.

135. וְכַפִּי שֶׁנִּתְבָּאֵר שֶׁהַלְכוּת גּוֹרְמוֹת לְעוֹלָם הַבָּא, כִּי ע"י פֶּסֶק הַלְכָה כְּרַבִּים כִּנְגַד הַיְחִיד, יֵשׁ בְּחֵינַת אֶחָדוֹת הַפְּשׁוּט מֵתוֹךְ פְּעוּלוֹת מִשְׁתַּנּוֹת, הֵיינו שְׁבִנֵי אָדָם שֶׁהֵם פְּעוּלוֹת מִשְׁתַּנּוֹת (כִּי הֵם מוֹרְכִיבִים), יִכִּירוּ בְּאֶחָד הַפְּשׁוּט

פעולות משתנות, שזו גם הבחינה שמאירה השמחה של שבת בששת ימי החול, ובכך ניכר האחד הפשוט גם בששת ימי החול שהם פעולות משתנות.

131. כְּמוּבָא בְּתַקּוּנֵי זוֹהַר (תיקון י"ג דף כט.), וְז"ל: שְׂרִיָּא כ"ה עַל יִשְׂרָאֵל כְּכ"ה בְּכִסְלוֹ, וְאֵלִין אֵינוֹן כ"ה אֲתָנוֹן דִּיחֲנוּדָא, דְּאֵינוֹן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגו', וְדָא אֵיהוּ תְּנוּפְיָה תְּנִינָא כ"ה, עַכ"ל. וְכֵן הוּא בְּר"ן עַל הַרִי"ף (בסוגיא דְּחֲנוּכָה שַׁבַּת דף ט: מְדַפֵּי הַרִי"ף).

132. וְכֵן נִסְ חֲנוּכָה נַעֲשֶׂה ע"י הַחֲשֻׁמוֹנָאִים הַכַּהֲנִים.

133. וְהִנֵּה חֲנוּךְ הוּא בְּשָׂר וְדָם שֶׁנִּהַפֵּךְ לְמֵלֶאךְ (ע' שיחות הַר"ן ס"י מ'), וְאָדָם הוּא 'פְּעוּלוֹת מִשְׁתַּנּוֹת', כִּי

נח, ב), **שְׁנֵי יָמִים אֶחָד בְּשָׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה, וְזֶהוּ "שְׁנַתִּים יָמִים", בְּחִינַת הַיָּמִים שֶׁנֶּחֱשָׁבִין לְשָׁנִים עַל יְדֵי לְמוֹד הַלְכוּת, בְּחִינַת "יוֹם יוֹם יְדֵרְשׁוּן" כַּנ"ל:** (וְגַמְר פֵּרוֹשׁ הַפְּסוּק עַל פִּי הַתּוֹרָה הַנ"ל לֹא זָכִינוּ לְשִׁמְעוֹ.)

עוֹטָה אֹר

נשאר יום אחד בישיבה וחוזר לביתו שלושה חודשים¹³⁷, **שְׁחֵיחַ מְצַטְטֵר** שהיו קוראים לו בני הישיבה 'בר בי רב דחד יומא', **עַד שֶׁדִּרְשׁ לֹא רַבִּי יוֹחֲנָן** את הפסוק (ישעיה נח, ב) **"וְאֹתֵי יוֹם יוֹם יְדֵרְשׁוּן"**¹³⁸ ודעת דרכי יחפצון, **שְׁנֵי יָמִים אֶחָד בְּשָׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה**¹³⁹, שכל העוסק בתורה אפילו יום אחד מעלה עליו הכתוב כאילו עסק בתורה כל השנה כולה. וְזֶהוּ **"שְׁנַתִּים יָמִים", בְּחִינַת הַיָּמִים שֶׁנֶּחֱשָׁבִין לְשָׁנִים עַל יְדֵי לְמוֹד הַלְכוּת** כמבואר בהמשך הפסוק "ואותי יום יום ידרשוון ודעת דרכי יחפצון", היינו שחפצים לדעת את דרכי ה' כפי ההלכה, **בְּחִינַת "יוֹם יוֹם יְדֵרְשׁוּן"**, והזכיר פעמיים "יום" - היינו שתי שנים, כי כל יום אחד בשנה חשוב שנה, **כַּנ"ל** (באות ב) שלימוד הלכות הוא בחינת שעשוע עולם הבא, ועולם הבא הוא יום שכולו ארוך, לכן יום אחד בשנה חשוב שנה¹⁴⁰. (וְגַמְר פֵּרוֹשׁ הַפְּסוּק עַל פִּי הַתּוֹרָה הַנ"ל, לֹא זָכִינוּ לְשִׁמְעוֹ.)

מקורות ועיונים

הפסח ולומד יום אחד, וחוזר לביתו לשמח את אשתו בחג הסוכות.

138. יש לרמוז כי כיון שבא שני ימים בשנה כפי פירש"י הנ"ל לכן אמר "יום יום" לרמוז על שני ימים. וכפי הרמז של רבינו יש לבאר, שהכוונה על שני ימים ארוכים, אחד הוא היום של עולם הבא שהוא יום שכולו ארוך, בחינת יום אחד בשנה חשוב כשנה. ואחד היום של עולם הזה ששונה בו הלכות, שהוא נעשה יום ארוך בבחינת שעשוע עולם הבא.

139. בגמ' מבואר שכך היא אופן הדרשה: **"וְאֹתֵי יוֹם יוֹם יְדֵרְשׁוּן"**, וכי ביום דורשין אותו ובלילה אין דורשין אותו, אלא לומר לך כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה מעלה עליו הכתוב כאילו עסק כל השנה כולה. וביאר המהרש"א, שמזה שכתוב בכפל לשון "יום יום", משמע כל השנה.

אכן כפי דברי רבינו שדורש כאן **"שְׁנַתִּים יָמִים"** שרומז על שני ימים, א"כ יש לבאר באופן חדש את כפל הלשון "יום יום", כי כבר פירש"י שבאמת היה מגיע שני ימים בשנה, כי היה הולך שלוש חודשים וחוזר שלוש חודשים וכו' כנ"ל. וכפי זה, הוכיח ר' יוחנן את תלמידיו, שאדרבה רב אידי עדיף מכם ולא רק ששווה כמותכם, כלומר, שלא רק שהוא מספיק ביום אחד בשנה מה שאתם מספיקים במשך שנה שלימה, כי אצלו היום ארוך כשנה שלימה, אלא כיון שהוא בא שני ימים בשנה - שכל אחד חשוב כשנה, נמצא שהוא מספיק בלמודו פי שנים מכם.

140. כן ביאר בפרפראות לחכמה, וז"ל: נראה דרוצה

הבורא ית', והכרה וידיעת הבורא הוא שעשוע עולם הבא.

136. כתב בחיי מוהר"ן (אות פ'), וז"ל: **מַה שֶׁנֶּאֱמַר עַל פִּי מֵאֵמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל עַל "בֵּר בִּי רַב דְּחַד יוֹמָא" (חגיגה ה:). זֶה נִתְגַּלְגַּל עַל-יְדֵי אִישׁ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁנִּסְעַ אֵלָיו עַל שַׁבַּת חֲנֻכָּה לְבָרְסֵלַב, וְנִתְעַכַּב בְּנִעְמָרוּב וְלֹא בָּא עַל אוֹתוֹ שַׁבַּת, וְאַחַר שַׁבַּת בָּא לְכָאן. וְרַבֵּנוּ ז"ל בַּעַת שֶׁאֵמַר הַתּוֹרָה "יָמֵי חֲנֻכָּה", לֹא סִיַּם לְפָרֵשׁ הַמִּקְרָא הַנ"ל עַל פִּי הַתּוֹרָה הַנ"ל, עַד שֶׁבָּא הָאִישׁ הַנ"ל אַחַר שַׁבַּת, אֲזַי הִתְחִיל לְפָרֵשׁ הַמִּקְרָא הַנ"ל עַל פִּי מֵאֵמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל מֵעַנִּין "בֵּר בִּי רַב דְּחַד יוֹמָא". וְהָיָה מֵעַנִּינוּ, כִּי זֶה הָאִישׁ הָיָה מִמֶּשׁ בֵּר בִּי רַב דְּחַד יוֹמָא, כִּי בְּשַׁבַּת לֹא הָיָה אֶצְלוֹ רַק אַחַר כֶּף בְּחֹל יוֹם אֶחָד לְבַד. וְרַאֲינוּ נִפְלְאוֹת ה', שֶׁעַל יְדֵי דִיקָא נֶאֱמָרוּ דְּבָרִים אֵלּוּ, שֵׁישׁ לָהֶם שְׂכֻתוֹת אֵלָיו, וְהֵם מְרַמְזִים בְּמִקְרָא הַנ"ל. וְאֵי אֶפְשָׁר לְבָאָר מַה שֵׁישׁ בְּלִבֵּי עַל-זֶה. כִּי כָּל דְּבָרָיו הֵיוּ בְּמִשְׁקַל גְּדוֹל וְנִפְלֵא, כְּמִבּוֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר. וְגַם אֲזַי רְאִיתִי זֹאת, כִּי מִקּוֹדֶם בְּשַׁבַּת לֹא גָּלָה כָּלָל עַל הַמִּקְרָא "וַיְהִי מִקֵּץ", כִּי הִתְגַּלְתָּ הַתּוֹרָה הוּא כְּפִי הַנְּפִשׁוֹת שֶׁנִּמְצָא אֲזַי לְפָנָיו (ע' לעיל קמא, תורה י"ג וכו'). וְאַחַר כֶּף כְּשֶׁבָּא הָאִישׁ הַנ"ל, אֲזַי גָּלָה פֵּרוֹשׁ הַתְּחִלַּת הַמִּקְרָא עַל פִּי הַתּוֹרָה הַנ"ל. אֲבָל שְׁאָר הַמִּקְרָא לֹא סִיַּם לְפָרֵשׁ. וְאֵנִכִּי הַפְּצַרְתִּי מֵאֵד אוֹתוֹ שֶׁיִּפְרֹשׁ לָנוּ הַשְּׁאָר, וְלֹא רִצָּה בְּשׁוֹם אוֹפֵן. וְאֲזַי רְאִיתִי אִיךָ כָּל דְּבֹר וְדְבֹר יוֹצֵא בְּמִשְׁקַל גְּדוֹל כְּפִי הַנְּפִשׁוֹת וְכִסּוּפִין וְכו'.**

137. כן פירש"י בגמ' שם, וז"ל: מהלך שלשה חודשים היה מביתו לבית המדרש, ונוסע מביתו אחר

יא ובשעה שהלב בצרה, גם הראה בצרה, כי הראה היא קיום הגוף, כי הראה מקימת הלחה לבנה וממשכת הלחלוחית להגוף, כי הגוף יש לו תנועות שהם מניבשין הגוף, כי התנועות מניבשין, ועל כן עקר הקיום – על ידי הראה, שממשכת להלחלוחית. ובשעה שהלב בצרה, שאז הדמים עליו ושופין על הלב, ואז הלב דופק בדפיקות גדולות, אזי הראה מנשבת נשיבות גדולות, ואזי נתיבש הראה, ועל ידי זה נתיבש הגוף חס ושלום. ושמן הוא רפואה להראה, כמו שאומרין העולם, כי השמן מלחלה, הינו בחינת השמן הנ"ל (אות ט), שהוא בחינת תקון הצרה פנ"ל.

עוטה אור

לעיל (אות ב) נתבאר שכאשר האדם בצרה מתכנסים כל הדמים ועולים אל הלב ושופים אותו ומצרים לו מאוד, וכשהאדם יוצא מהצרה, חוזרים הדמים ללכת כסדר בתוך שבילי הגוף. עתה יוסיף לבאר ענין זה, וזאת כדי למשוך רפואה לעצמו בתורתו¹⁴¹, שכן רבינו היה חולה בחולי 'ההוסט' (שעלת) שהוא חולי הריאה.

יא. ובשעה שהלב בצרה, גם הראה בצרה, כי הראה היא קיום הגוף, כי הראה מקימת הלחה לבנה וממשכת הלחלוחית להגוף¹⁴². כי הגוף יש לו תנועות שהם מניבשין את הגוף, כי התנועות מולידות חום בכל הגוף, ולכן הם מניבשין, ועל כן עקר הקיום – על ידי הראה, שממשכת להלחלוחית¹⁴³. ובשעה בצרה, שאז הדמים עליו ושופין על הלב, ואז הלב דופק בדפיקות גדולות כדי להשליך את הדמים מעליו, אזי הראה מנשבת נשיבות גדולות עליו כדי לקררו, ולכן כשדופק האדם מהיר, הרי הוא מתנשף מאוד בנשימתו, ואזי נתיבש הראה מנשימות אלו שהן נשיבות גדולות, ורוב הרוח מיבשת את לחות הריאה, ועל ידי זה נתיבש הגוף, חס ושלום, ונעשה חולי ההוסט (שחלה בו רבינו) שהוא השיעול הבא מהיבשות. ושמן הוא רפואה להראה, כמו שאומרין העולם, כי השמן מלחלה, הינו בחינת השמן הנ"ל (באות ט) של חנוכה, שהוא בחינת תקון הצרה פנ"ל שהשמן הוא בחינת 'אור האמת', והתגלות 'אור האמת' היא על ידי בחינת 'תודה' והלכות, שהן בחינת היציאה מהצרה, כי תודה מביאים כשיוצאים מהצרה. ואז האדם מודה להקב"ה, ועיקר ההודאה, היא בחנוכה כנ"ל שהם 'מי הודאה', על פך השמן'.

מקורות ועיונים

הוא מקום לליחה הלבנה וכו'. וגם היא מלחלת (משמנת) איברי הגוף והפרקים והחוליות, שלא ייבשו מרוב תנועתם וכו'. ויקרה פעמים השיעול, והוא מין ממיני חולי הריאה. וגדר השיעול הוא תנועה משותפת מן הנפש הטבעית עוברת על הדרך הטבעי לכלי הנשימה להסיר ההיזק מהם. וביאור הגדר הזה כי הטבע יתחיל ויניע כלי הנשימה, להסיר מה שיזיקם, ויעזור לו הכח ההוא הנפשי בהכנע הטבע אליו.

143. וכעין מה שאמרנו בתקוני זוהר (תיקון י"ג דף כח). ואי לאו פנפי ריאה דנשבין על לבא, הנה אוקיד פל גופא, ע"כ. (לולי שהריאה מנשבת ומקרת את הלב, היה הלב שורף את כל הגוף).

144. ואפילו בהרוגי בית דין, ע"ש בסוגיא בסנהדרין (דף מו.).

לומר, כי בזה מבואר ענין מאמר רז"ל על האי בר כי רב דחד יומא שיום אחד בשנה חשוב שנה, כי מאחר שלימוד הלכות הוא בחינת 'שעשוע עולם הבא', ועולם הבא הוא בחינת 'יום שכולו ארוך', על כן יום אחד בשנה חשוב שנה, עכ"ל. וע"ש עוד.

141. כתב בשיחות הר"ן (סי' קנ"ז), וז"ל: אחר שבא מלעמברג הזכיר פמעט בכל תורה מענין הריאה שנה הנה החולאת שלו, פי הנה לו חלי ההוסט (שעול) רחמנא לצלן שהוא חולי הראה. ואמר שקפי רבוי התורות שאמר על זה כבר הנה ראוי להתרפא, אך החסרון הוא מחמת חסרון אמונה של השומעים, שאין אמונתם חזקה כל כך.

142. כן מבואר בספר שבילי אמונה (נתיב ד' שביל ב'), וז"ל: נמצא לקצת מחכמי המחקר שכתבו, שהריאה

ובתחלה פשה צדיק בצער ובצרה, כמה וכמה נשמות שבעולם הזה ועולם הבא מקוננין ומתאבלין על צערו, וגם השכינה מקוננת, כי אפלו על דמים של רשעים השכינה מקוננת, קל וחמור על דמון של צדיקים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין מו.) אכל פשוטה לרפואה, אזי מתנחמין בלם, ונמשך שמחה לבלם, בבחינת (ישעיה נז, יח) "וארפאהו ואשלם נחמים לו ולאבליו", שעל ידי רפואתו נמשך נחמה לכל האבלים הנ"ל, הינו שמחה פנ"ל:

יב. ודע ש"מזמור לתורה" (תהלים ק) הוא מסגל למקשה לילה, דהינו לומר אותו. בי מזמור לתורה – ראשי תבות 'מל', בחינת שבועין קליון של היולדת שצועקת קדם הולדה, כמובא (בוהר

עוטה אור

ובתחלה, פשה צדיק בצער ובצרה, כמה וכמה נשמות שבעולם הזה ועולם הבא מקוננין ומתאבלין על צערו, וגם השכינה (אורו של הקב"ה השוכן בעולם הזה) מקוננת עליו, כי אפלו על דמים של רשעים – שנשפך (במיתה¹⁴⁴ או בפציעה) השכינה מקוננת, קל וחמור על דמון של צדיקים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין מו.) אכל פשוטה לרפואה, אזי מתנחמין בלם – הנשמות שבעולם הזה, ושבעולם הבא, והשכינה, ונמשך שמחה לבלם¹⁴⁵, בבחינת הכתוב (ישעיה נז, יח) "וארפאהו, ואשלם נחמים לו ולאבליו". שעל ידי רפואתו, נמשך נחמה לכל האבלים הנ"ל, ונחמה' – הינו שמחה פנ"ל (באות ה').

לעיל (אות ג) נתבאר, שעל ידי הודאה לה' יתברך ולימוד הלכות, באה הולדה בנקל, כי תודה והלכות הם בחינת 'הולדה'. עתה יבאר כיצד נרמז ענין זה ב"מזמור לתורה".

יב. ודע, ש"מזמור לתורה" (תהלים ק) הוא מסגל למקשה לילה, דהינו לומר אותו¹⁴⁶. בי 'מזמור לתורה' – ראשי תבות 'מל', שהוא בגימטריא 70, בחינת שבועין קליון – שבעים קולות של היולדת שצועקת קדם הולדה, כמובא¹⁴⁷ (בוהר פינחס ח"ג דף רמט:). ויש כמזמור זה קס"ח אותיות, 'קס"ח' הוא 'קסד' בא"ת ב"ש (רק שיחליף את האות ק' באות ד'¹⁴⁸, ואותיות ס"ח משאיר בלי חילוף, ונעשה 'מקסח' – 'חסד'), שעל ידי החסד, בחינת הלכות, (כמבואר לעיל באות ב' שההלכות הם בחינת 'חסד'), תהולדה בנקל¹⁴⁹ פנ"ל.

מקורות ועיונים

147. וז"ל הזוהר: פיון דמטא זמנא למילד, געצאת ורמאת קליון, קלא פתר קלא, עד שבועין קליון, פחושפון תיבין ד"יענך ה' פיום צרה" (תהלים כ'), דאיהי שירתא דעופרתא דא. [תרגום: פיון שפגיע זמנא לילד, בוכה ומרימה קולות, קול אחר קול, עד שבועים קולות כחשבון תבות של מזמור "יענך ה' פיום צרה", שהיא שירה של המעברת הזאת].

148. כשהקב"ה ברא את העולם, הוא צירף והמיר את אותיות התורה בכמה סוגי אלפא ביתות, ואחת מהן היא: א"ת ב"ש ג"ר ד"ק ה"צ וכו', היינו שהאות הראשונה מתחלפת באות האחרונה, והשניה מתחלפת באות השניה מהסוף, וכן הלאה.

149. ולמעשה כתב בלקוטי עצות (בנים אות י"ב), 'סגלה למקשה לילד - לעשות חסד הרבה, דהינו להרבות בצדקה וגמילות חסדים'.

145. כמבואר לעיל (באות ה'), שימי החול הם בחינת עצבות, ושבת היא בחינת שמחה, וצריך למשוך את השמחה של שבת על ימות החול, והשמחה של שבת היא מנוחה ונחמה. זה גם ענין של קרבן תודה, שמביאים כשיוצאים מהצרה, ונמצאים אז בשמחה, ומושכים את השמחה גם על הזמן שהיה בצרה, כדי לתקן את העצבות שהיתה באותם הימים, על ידי הנחמה. וכן כאן מבאר, כשבאה הרפואה לצדיק, אזי ישנה נחמה לכולם, גם לשכינה, כי היתה מצטערת עליו.

146. כמה פעמים בזה אחר זה, כמבואר בקיצור, ונוהגים שהבעל אומר אותו בשעה שהאשה כורעת ללדת. וגם מבואר במקום אחר (ע' לעיל קמא, תורה כ' אות ז'), שצריך לומר מזמור "יענך" שהוא פרק כ'. והרמז (בדרשת חז"ל על שרה) בת ק' כבת כ'.

פינחס ח"ג דף רמט:) * וַיֵּשׁ בְּמִזְמוֹר זֶה קִס"ח אוֹתִיּוֹת, קִס"ח – הוּא הַסֵּד בְּא"ת ב"ש, שְׁעַל יְדֵי הַחֶסֶד
בְּחֵינַת הַלְכוּת הַהוֹלְדָה בְּנֶקֶל בְּנ"ל. וַיֵּשׁ מ"ג תְּבוֹת בְּזֶה הַמִּזְמוֹר, כִּי קִשְׁוֵי לִילְד הוּא עַל יְדֵי
שְׁוִשׁ קִלְפָה שְׁהִיא אוֹמְרַת: "גְּזוֹרֵי, גַם לִי גַם לָךְ לֹא וְכוּ" (מלכים א' ג, כח), כִּי אֵינִי רוֹצֵה שְׁיֵצֵא לְאוֹרֵי
הָעוֹלָם, וּבִנְגֵד זֶה יֵשׁ מ"ג תְּבוֹת בְּזֶה הַמִּזְמוֹר פְּנֵגֵד בְּחֵינַת 'גַּם' הַנ"ל, כִּי הַמִּזְמוֹר הַזֶּה הוּא
סִגְלָה לְמִקְשָׁה לִילְד בְּנ"ל:

עוֹטָה אוֹר

וַיֵּשׁ מ"ג תְּבוֹת בְּזֶה הַמִּזְמוֹר, כִּי 'קִשְׁוֵי לִילְד' הוּא עַל יְדֵי שְׁוִשׁ קִלְפָה שְׁהִיא אוֹמְרַת (מלכים א' ג,
כ) "גְּזוֹרֵי, גַם לִי גַם לָךְ לֹא וְכוּ" יהיה¹⁵⁰, וְקִלְפֵיהָ זֶה הַנְקֵרָאֵת בְּשֵׁם 'גַּם' הִיא מְמוּנָה לְהַמִּית אֶת הַתִּינּוּקוֹת
קוֹדֵם צֵאתָם לְעוֹלָם ע"י הַקִּישׁוֹי שֶׁל אִמָּם בְּשַׁעַת הַלִּידָה, כִּי אֵינִי רוֹצֵה שְׁיֵצֵא הוֹלֵד לְאוֹרֵי הָעוֹלָם¹⁵¹.
וּבִנְגֵד זֶה יֵשׁ מ"ג תְּבוֹת בְּזֶה הַמִּזְמוֹר, פְּנֵגֵד בְּחֵינַת 'גַּם' הַנ"ל, כִּי הַמִּזְמוֹר הַזֶּה הוּא סִגְלָה
לְמִקְשָׁה לִילְד שֶׁתֵּלֵד בְּנֶקֶל בְּלֹא קִישׁוֹי בְּנ"ל.

מְקוֹרוֹת וְעִיּוּנִים

חֶדֶשׁ, שְׁהוּא בְּחֵינַת שְׁכָל חֶדֶשׁ וַיִּדְעָה חֶדֶשׁ לְהַפִּיר
אוֹתוֹ תְּבַרְךָ, לְגַלוֹת אֲמוּנָתוֹ תְּבַרְךָ יוֹתֵר בְּעוֹלָם
בְּבְחֵינַת (תהלים קמה, ד) "דוֹר לְדוֹר יִשְׁבַח מֵעַשְׂרֵךְ"
וְכוּ, אֲזִי מִתְגַּרָה בְּזֶה זְהֵמַת עֲמֶלְךָ, שְׁהוּא זְהֵמַת
הַנְּחֵשׁ. וְרוֹצֵה לְעַכֵּב חֵס וְשְׁלוֹם, הַהוֹלְדָה שְׁמֵנָה בָּא
חֵס וְשְׁלוֹם, בְּחֵינַת קִשְׁוֵי הוֹלְדָה, כִּי עַקֵר קִשְׁוֵי הוֹלְדָה
הוּא עַל-יְדֵי זְהֵמַת הַנְּחֵשׁ, שְׁהוּא חֲטָא אֲדָם הָרֵאשׁוֹן,
שְׁאֲזוּ נִגְזֵר (בראשית ג, טז): "בְּעֵצָב תֵּלְדֵי בָנִים" וְכוּ. וְזֶה
שְׁכָתָב רַבִּינוּ ז"ל שְׁמִזְמוֹר לְתוֹדָה מְסַגֵּל לְמִקְשָׁה לִילְד
לוֹמֵר אוֹתוֹ בְּשִׁבְלֵהָ. כִּי מִזְמוֹר לְתוֹדָה מְדַבֵּר מְאֻמָּנָה,
כְּמוֹ שְׁכָתוֹב בּוֹ (תהלים ק, ג): "דָּעוּ כִּי ה' הוּא אֱלֹהִים"
וְכוּ, וּמְסִים: "וְעַד דֹּר וָדוֹר אֲמוּנָתוֹ". כִּי עַקֵר הָאֲמוּנָה
נִתְחַדְּשָׁה וְנִתְחַזְּקָה מִדוֹר לְדוֹר עַל-יְדֵי הַתְּחַדְּשׁוֹת
הַנְּשֻׁמוֹת, שְׁהֵם בְּחֵינַת שְׁכָלִיִּים חֶדֶשִׁים בְּהַפְרַת אֱלֻקוֹתוֹ
תְּבַרְךָ, עַל-כֵּן עַל-יְדֵי-זֶה מְבַטְלִין קִשְׁוֵי הוֹלְדָה, כִּי עַקֵר
בְּטוֹל קִשְׁוֵי הוֹלְדָה הִיא עַל-יְדֵי אֲמוּנָה.

150. הַפְסוּק בְּמִלּוּאוֹ ב'מִשְׁפַּט שְׁלֵמָה וְכוּ, הוּא:
"וַיֵּאמֶר הַמֶּלֶךְ גְּזוֹרֵי אֶת הַיֵּלֵד הַחַי לְשָׁנִים וַתִּגְזַר אֶת
הַחֲצִי לְאֶחָת וְאֶת הַחֲצִי לְאֶחָת: וַתֵּאמֶר הָאִשָּׁה אֲשֶׁר
בְּנָה הַחַי אֶל הַמֶּלֶךְ כִּי נִכְמְרוּ רַחֲמֵיהָ עַל בְּנָה וַתֵּאמֶר
כִּי אֲדֹנָי תִּגְזַר לָהּ אֶת הַיֵּלֵד הַחַי וְהֵמַת אֶל תְּמִיתָהּ וְזֹאת
אִמְרַת גַּם לִי גַם לָךְ לֹא יִהְיֶה גְזוֹרֵי: וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֵּאמֶר
תִּגְזַר לָהּ אֶת הַיֵּלֵד הַחַי וְהֵמַת לֹא תְמִיתָהּ הִיא אִמּוֹ":
151. כַּמְבוֹאֵר בְּלִקוּטֵי הַלְכוּת (תפילין ה, לא), וז"ל:
בְּכָל פְּעַם שְׁנוֹלֵד נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל נוֹלֵד שְׁכָל חֶדֶשׁ, כִּי
עַקֵר הַחַיּוֹת וְהַנְּפֶשׁ הוּא הַשְׁכָּל, שְׁהוּא הַנְּשֻׁמָה וְהַחַיּוֹת,
בְּחֵינַת (איוב לב, ח): "נִשְׁמַת שְׁדֵי תְבִינָם" וְכוּ, הַיִּגְוֵי
שְׁנוֹלֵד וְנִמְשָׁף נֶפֶשׁ חֶדֶשׁ בְּעוֹלָם, שְׁהוּא בְּחֵינַת שְׁכָל
חֶדֶשׁ כְּדֵי לְזַכּוֹת לְהַפִּיר אוֹתוֹ תְּבַרְךָ בִּידְעָה וְהַפְרָה
חֶדֶשָׁה. כִּי בְּכָל דוֹר וָדוֹר נִתְגַּלָּה אֱלֻקוֹתוֹ תְּבַרְךָ בִּידְעָה
חֶדֶשָׁה וְהַפְרָה חֶדֶשָׁה כְּפִי הַבְּרִוּרִים שֶׁל הַנְּשֻׁמוֹת
שְׁנוֹתְבַרְרִים בְּכָל דוֹר וְכוּ, וְעַל כֵּן בְּכָל עַת שְׁבָא נֶפֶשׁ